

YAKIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ekim '85
50
300 TL.
KDV'dahil

59. sayı

atılmalar

YÖK'ün 44.Maddesi
Öğrenci yararına
değiştirilmelidir!
Atılmalara son!

22. ANTALYA FESTİVALİ
Yeşilçam'dan
Sinema'dan

Ruhi Su'yu sevgilerle
çiçeklerle uğurladık...

50

5. YIL 50. SAYI

YARIN/50 Ay Sonunda Yine Demokrasi İçin Ortak Çabalar	4
ERDAL FİDANCI ile Konuşma/Devletlerin Sahip Çıkmak Görevdir. Diyoruz (Konuşan: Füsün Öztürk)	6
UNİVERSİTELERDEN ATILMALAR	
YARIN/Atılmaları Son	20
SELİM DEMİRCİ/Yasalar ve Atılmalar	21
FİKRİ SAĞLAR/Atılmaların Meclisteki Senüveni	22
KAZIM YENİCE/44. Madde Yanlış Yorumlanıyor	23
ÖĞRENCİ DERNEKLERİ NE DİYOR?	23
YAHYA ZABUNOĞLU ile Konuşma/44. Madde ile İlişkisi Kesilenlerin Buna Layık Olmadıkları Kanısındayım	24
METİN ŞEKERCİOĞLU ile Konuşma/Yasa Altı Yıl Hakkı Tartıyor	24
BEYHAN SUNAL/Gelecek Hakkı	25
HALDUN ÖZEN/Çalışma Öğretim ve Öğrenim Haklarının Sınırlandırılması	26

EDEBİYAT

RUHİ SU Şiirler	3
ÖZDEMİR İNCE/Şiirde Gelenek	8
MAHZUN DOĞAN/Şiir	12
GÜRHAN UÇKAN/Şiir	13
SALİH BOLAT/Şiir	25
OKUMA NOTLARI	29
ŞİİR PENCERESİ	29

KÜLTÜR

SERDAR DURLU/Eğitim Kurtuldu mu?	14
YEŞİLÇAMDAN SİNEMADAN/ATILLA DORSAY, VEDAT TÜRKALİ, HALE SOYGAZİ, NUR SÜRER, TARIK AKAN, MENDERES SAMANCILAR, AYTAÇ ARMAN HALİL ERGÜN ile Konuşmalar	15
FÜSÜN ÖZTÜRK/12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivalini İzlerken	18
AF İÇİN HUKUKÇULAR NE DİYOR?/Taner Onlu, Çetin Turan, Fehmi Çam, Güney Dinç	27
AF İÇİN TUTUKLU YAKINLARI NE DİYOR?	28

1960-70 DÖNEMİ GENÇLİK LİDERLERİ

TARTIŞIYOR

MEHMET İZER/60-70 Tartışmasının İlk Dönemini Kapatırken	11
KAZMİR PAMİR ile Konuşma/Öğrenci Örgütleri Çok Şeyi Başardı	12
KAZIM KOLCUOĞLU ile Konuşma/Demokratik Örgütlenme Özgürlüğünün Sağlanması Önemlidir	13

KARİKATÜR/DESEN

TAN ORAL	5
İBRAHİM KELEŞ	11
ABDULLAH ORHAN	14
KEMAL ÜLKER	21
İBRAHİM USLU	25
HALİL GENÇ	27
MUAMMER BOZKURT	29
ERDAL BELENLİOĞLU	30

YARIN'dan...

DEMOKRASİ

...savısıyla, bizde olmayan nedenlerle sonraki sayıya kalmak durumundaydı. İstanbul'da tüm sevdikleri ve dostlarıyla birlikte çiçeklerle uğurlanan sanatçımızın cenaze töreninde olanlarsa üzücü ve düşündürücüdür. Babamızın de aralarında bulunduğu yakın insanın gözüne alınmasını söylemek istiyorum.

Yarın'da yapılan

mala...
de bitiren...
olumsuz etk...
yaşamı sayfaların...
dergi için, bu olgu za...
gerçekleşemesine nede...
çen sayımızı uzun bayram tatil...
erken çıkarmamız, bize son anda...
haber ve yazıların değerlendirilememesine...
neden olmuştu. Ekim sayımızın hazırlık...
larını sürdürürken aldığımız acı habere...
bizi canevimizden vurdu. Büyük insan, de...
ğerli sanatçı Ruhi Su'yu yitirmiştik. Tür...
külerıyla, şiirleriyle, sesiyle yaşayacak...
olan halk sanatçımız için ne yapsak azdı.
Onu sayfamızda yaşatmamız ise, eli-

y...
yıl c...
lendir...
tıyoruz...
masıyla sa...
50. sayımı...
lukla.

☐ SAHİBİ Sami Alptekin	Adana: Levent Aksele Ziyapaşa Bulvarı Tapanyılığıt Pasajı Asma Kat 113	☐ TEKNİK İŞLER Dizgi : Norm Dizgi Film : Set Reprodüksiyonu Baskı : Sanem Matbaacılık Kapak Baskı : Maya Grafik Düzenleme : Yarn
☐ SORUMLU YAZIŞLARI YONETMENİ Mustafa Okan	☐ DAĞITIM Etkin Dağıtım 527 60 11	☐ YÖNETİM ADRESİ Hanişeli Sokak, 19/10 Sihhiye / ANKARA
☐ BÖRÖ VE TEMSİLCİLİKLER İsveç: Gürhan Uçkan Box 38045, 100 64 Stockholm Almanya: Mehmet Bilgin Vulkan Str. 20 4000 Düsseldorf 1	☐ ABONE KOŞULLARI Yurtiçi/Yıllık 2400,- Altı Aylık 1200 İhra. Yurtdışı/Yıllık 30,- Altı Aylık 16 DM. Yurtdışı tek satış 3 DM	☐ YAZIŞMA ADRESİ Yarn, PK 723, Kızılay Ankara
Hollanda: Ramazan Ekinli Postbus 392 6040 AJ Roermond İzmir: 856. Sokak Nurhan 3/502 Konak İstanbul: Divanyolu, Hoca Rüstem Sokak, Zafer Han No: 7/14 Cağaloğlu	☐ İLAN FİYATLARI Kapak/ Tam Sayfa : 80.000.- TL Yarım Sayfa : 50.000.- TL Çeyrek Sayfa : 25.000.- TL İç Savfalar/ Tam Sayfa : 50.000.- TL. Yarım Sayfa : 25.000.- TL. Çeyrek Sayfa : 13.000.- TL.	☐ POSTA ÇEKİ Yarn, 164860

YARIN

Ruhi Su

Yaratın Bizleri İnsan Yarattı

Yaratın bizleri insan yarattı
Muhabbet insana cana muhabbet
Çiçek tohumluktaın üstünde tuttu
Muhabbet insana cana muhabbet

Ne mutlu ki bize insan olduysuz
İnsan sevgisiyle bizi bitirdiniz
İnsanın dilinde açılmalıydı
Muhabbet insana, insan olana

İnsan olan insana gelin beriye
Kim kaza, kim çalar sarıya
Aslına hasretin basımların
Muhabbet insana cana muhabbet

Ne mutlu ki bize insan olduysuz
İnsan sevgisiyle bizi bitirdiniz
İnsanın dilinde açılmalıydı
Muhabbet insana, insan olana

İnsan Ve Emek

Bir sergiyle geldi bahar
Ne don vurur, ne meyve verir
Çiylece bir çiçek dişlemesi
Ne güzel bir oyun değil mi canım
Taşlara bakan gözün çiçeği görmesi

Bir memleketimde bugün
Kırk bin elli bin liradır
Bemböl mürekkesi
Ve dileğe dayanır canım
Turan Erul beyazın Bodrum'un mavisi

Bir gece kulübünde bugün
Kırk bin elli bin liradır
Bir Zeki Müren dinletisi
Ve elbette güzel bir canım
Erneğin değerli dirilimi

Ama benim memleketimde bugün
İnsan kanı süren ucuz
Öysen güzellemek insanın keşki
Kolay olan aykurlarda Kalkıp
Ninniler söylemesi

Belki bir meşale, belki
Aslına gelin dirim
Aslına gelin dirim
Dünyanın resim
Çiçeklerin müziği

1974

Ezilmiş Yüreğ

Hangi taşı kaldırırsam
Anamla başım
Hangi dala uzansam
Hışım akrabam
Ne güzel bir dünya canım
İyi ki geldim
Süt dolu bir torbayla
Şöylece çıkageldim
Kime elimi verdimse
Döndürüp yüzümü bakardım
Kısmet kapıyı çaldım
Kör pınara su geldi
Ben şakıyıp durdukça oylar
Gülün kokusu geldi
Bebesini olmayan
Bunalıp da kalmış
Acıların yüklü
Dargın yürekler
Yetiştim geldim
İyi ki geldim.

(Cumhuriyet Gazetesi, 23 Temmuz 1974)

Başlasın

Dünyaya gel
İnsan başlasın
Tanrıyı bul
Korku başlasın
Ağalık beylik
Bir bir başlasın

Bin yıl on bin yıl
Bakışa eber, bulca yıl
Karan bitirsin
Süleyman başlasın!

...ki dünyayı cennete çevirdin
...nyaya hüküm başlasın.

1978

Ruhi Su, 1942'de Van'da doğdu. Çocuğu Adana, Çukurova, Boroslar'da geçti. Bir süre Halkevi'ne girdi. Ankara'da Ankara Konservatuvarına girerek 1942'de opera bölümünü bitirdi. 1952 yılında avrupalık zenginlikte, 10 kuruluşta Maskeli Balo, çigaro non Degün, satılmış Nisanlı, La Bohème, Madam Butterfly, Seyahatçisi gibi çeşitli operalarda oynadı.

1947'de Türküler Restali ni 14 Temmuz 1944'de Ankara Halkevi'nde verdi. Bu dinletiler 6 Şubat 1983 tarihinde verdiği Adı Ipeçki gecesine kadar sürdü. 1943-45 yılları arasında "Basbariton Ruhi Su" anonsuyla Ankara Radyosunda türküler okudu.

1952 yılında Türkiye Komünist Partisine katıldığı gerekçesiyle 5 yıl tutuklu kaldı. Kendisi gibi tutuklu olan Sıdıka Hanım ile hapiste evlendi. Tahliye olduktan sonra 20 ay Konya-Çumra'da gözetime alındı.

1977'den itibaren çağrılı olarak yurt dışına çıktı. Almanya, Londra, Hollanda, İsveç ve Bulgaristan'da konserler verdi.

1933'te Varlık ve Değirmen dergilerinde; 1977-79 yıllarında Cumhuriyet Gazetesi ve Sanat Emegi dergilerinde şiirleri yayımlandı. 1984 yılına kadar 16 tane 45'lik plak, 11 tane de uzunçalar yapan Ruhi Su, en son Dadaloğlu uzunçaları üzerinde çalışıyor.

...eve, en son Dadaloğlu uzunçaları üzerinde çalışıyor. 26 Haziran 1985 çarşamba günü geçmiş olsun demek için evine gittiğimizde böyle söylüyordu. Daha doğrusu çalışmamaktan yakınıyor, bu çalışmayı bitirmeyi çok istediğini söylüyordu.

"Hastanede yatarken, 1 Mayıs günü öylesine mutlu oldum ki, yaşamak için direnmek ve en kısa zamanda yeniden eskisi gibi çalışmak zorunda olduğumu çok açık biçimde anladım. Sabahtan geceye kadar ellerimde birer kırmızı gül ya da karanfile gelen kız erkekli gençler hiç kesilmedi, birer birer gelen çiçeklerle oda çiçeği dükkanına döndü." diyor.

Geçmiş olsun derken; birlikte gittiğimiz ve hastanede gönüllü olarak bakımı için yardımcı olan ve bunu taburcu olduktan sonra da sürdüren arkadaşımız yavaşça, "bugün çok iyi ve sevinçli, neden bilmem ama" demişti. Nedenini Ruhi Su söyledi: "Pasaportumu bu sabah aldım..." Pasaport almış olmak başlıca sevinç kaynağıydı. Gerçi bir kez ve tedavi amacıyla kullanıma sınırlanması verilmişti ama yine de yıllar süren bir mücadelenin başarısıydı. "Dışardaki tedavi uzun sürebilir, o nedenle önce Ören'e gidip dostları görmeye, biraz da orada kalmak istiyorum. Herhalde Eylül ayında gideriz..." diyor.

Mutlak iyileşmek ve çalışmak zorundasınız dedikimizde "evet biliyorum" demişti ve eklemişti, "sizler de mutlak ne koşulda otursanız olsun yayınızı sürdürmelisiniz, 1981'in o günlerinde bir umut ışığı gibi evlerimize girmeye başlayan dergilerinizi mutlak sürdürmelisiniz..."

İki saat sonra yanından ayrılırken gözümüzün önüne spor salonları gelmişti, binlerce kişinin doldurduğu. Önceki yıllarda düzenleyenlerin uyarılarıyla sessizce dinlediğimiz, (ama ne olursa olsun "drama köpürüsü" diye başladı mıydı susamazdık) sonraları her türküsünü, marşını birlikte söylediğimiz Ruhi Su. Sonra bir türkü geldi dilimize: "Bu nasıl İstanbul zindan içinde/Kayboluverdi gecem gündüzüm/Bu nasıl İstanbul zindan içinde... Şişli meydanında üç kız bir Ciğdem biri..." Sonra bir marş geldi: "Bir sabah uykusunda saldırdılar/Demircioğlu Vedat'ı/coplarla öldürdüler/Coplarla yumruklarla/Vurdular öldürdüler/Gencecik çocukları/Belki siz de gördünüz/... Demircioğlu bir değil/Halkımız gibi çoğul/Belki siz de gördünüz/Geliyor çağıl çağıl geli..."

Sürdüremeliyiz, sürdürüyoruz. Ama bugün Ruhi Su mücadelesiyle, çalışmalarıyla yanımızda. Onunla da yetinmesini öğreneceğiz.

50 AY SONRA YİNE DEMOKRASİ İÇİN ORTAK ÇABA...

50
YILIN

"Yarın, kuşkusuz yeni bir dönem olan 1980'li yılların başında, yayın yaşamına yeni bir soluk olarak giriyor... Yarın'ı vareden, onu zorunlu kılan koşullar öteki dergilerden çok farklı.

..Yarın'ı zorunlu kılan koşullar, insanlarımızın yüreklerinde ve bilinçlerinde yaşattıkları özlemler, inançlar, değerlerdir. Onun varlığı, bu özlemlere ve boşluklara karşılık gelebildiği sürece anlamlı olacaktır. Yarın'ı vareden koşulların, onu yaşatacağı inancıyla ve elbette önemli savlarla öne atıyoruz."

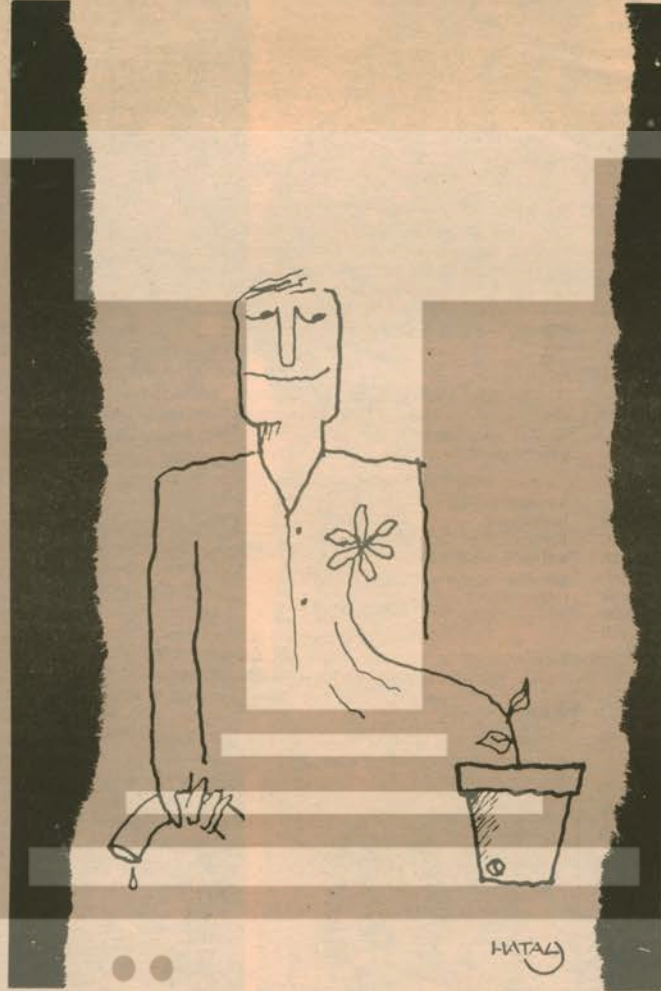
Bu satırları Yarın okurları biliyorlar. Eylül 1981 tarihinde çıkan ilk sayının uzun soluklu sunuş yazısının birinci bölümünden alındılar.

Yine Yarın okurları, her yıl yapılan değerlendirmelerde ilk sayının sunusundan belirli yerleri okumaya da alışıklardır. Ama aradan geçen dört yılın ardından 50. sayıda da geçen süreyi değerlendirirken hiç tereddüt etmeden bu ilk satırlarla başlamayı gerekli gördük.

Yarın'ın 50 sayısını değerlendirirken, elli aya damgasını vuran bir konuyu ele alarak bir derleme yapmayı düşündük. Bu konu Yarın'ı zorunlu kılan koşulu, demokrasiydi. Yandaki sayfalarda 50 sayıdan yapılmış kısa bir taramayı ve yine Erdal İnönü'yle demokrasi üzerine yapılan bir konuşmayı da bulacaksınız. Neden demokrasi?

Yarın 1981'in koşullarında gençlerin yoğun olarak sanata, sanatsal uğraşlara yönelindikleri günlerde, "sanat ve edebiyatımızda toplumu gerçekliğinin genç soluğu" olma sayısıyla yayına hazırlanıyordu. Bu, ne o günlerin koşulları o kadarına yettiği içindi, ne de dün başkaydı, bugün bu, yarın(?) anlayışıydı. Gençlerin baskı dönemine karşı yöneldikleri ve etkin biçimde içine girdikleri alanın, gençlerin istemli tercihleriyle seçtikleri alanın yayın programı olarak seçilmesi idi.

Gençlere, 1981'e kadar önemsemedikleri ve birden yönelindikleri bu alanda burjuva ve küçük burjuva ideolojilerinin doğrudan ya da dolaylı bir saldırısı başlamıştı. İşte Ya-

rn'ı zorunlu kılan koşullar bunlardı. Aradan geçen sürede, Yarın, genç insanlara ilgilendikleri her alanda geleceğin umut ışığını götürdü. Barış bilincinin, demokrasi bilincinin gençlik arasında güçlenmesi, köklenmesi için yılmayan, usanmayan bir çalışmaya girişti.

1980 Eylül'ü öncesi döneminin faturasının gençlere çıkarılmasına karşı ilk sayıdan başlayarak hayır dedi. Dönemin günah keçisi yapılan gençlerin hapisanelerde tutulmasının toplumsal adaletsizliğini sürekli

işledi. Bu yaranın çözümünün genel bir aştan geçtiğini, daha af kelimesinin hiç kullanılmadığı günlerde yazdı. Hapisanelerde tutulan ve sayıları yüzbine yaklaşan gençlere, onların da etkin çabalarıyla ulaşmaya çalıştı. İlk sayısını izleyen günlerden başlayarak onlarla yazıştı, çoğunun iki mektup yazma hakkını anası ya da sevdiğiyle birlikte kullandığı bir adrese dönüştü. Sonunda "Görülmiştir"ü hazırlayacak bir ortak çaba 1981'in son aylarından bu günlere kadar geldi.

Gençlerin, Gençlik Yılında, "Ka-

tılm, Gelişme, Barış" sloganıyla ülkemizde başlattıkları ve demokrasinin kurulmasının önemli payandalarından birisi olan öğrenci derneklerinin oluşması duyurulduğuna bir yoluyla katıldı. Ülkenin geleceğini oluşturan gençlerin yaşama ve topluma katılmalarını örgütlü olarak gerçekleştirebilecekleri gerçeğini ve kalıcı bir demokrasinin geleceğinin bugünlerde başlatılan böylesine bir katılmadan geçtiğini dost ve düşman herkese anlattı ve kantladı.

Gençlerin yaşamı tümüyle kavramalarının gelecek için taşıdığı önemi ilk sayıdan beri kavrayan Yarın, kültür, sanat, bilim, cinsellik, konularını demokrasi ve barış için yürüttüğü etkin, ısrarlı yayınıyla bitünlüştürerek işledi.

Bu yazının başlarında neden demokrasi demistik, işte tüm bunların eksiksiz gerçekleştirilmesi için, insanların özgür ve baskısız yaşamaları, çalışmaları ve güzel yerlerini hazırlayabilmeleri için demokrasi.

Yarın demokrasiyi nasıl içilen su, solunan hava kadar önemli olduğunu, üstelik de geçmiş dönemin yanlışlarına, eksik kavrayışlarına karşın yinede. Anayasanın hazırlandığı günlerde öneri ve eleştirileriyle daha iyi bir yaşam istemini dile getirdi. Seçimlerle başlayan dönemin görevlerini tartıştı Sosyal demokrat hareketin işlevleri, eksikleri ve görevlerini toplumun ve demokrasinin geleceğinin güvencesinin sol güçlerin birliğinden geçtiği anlayışıyla işledi. 18 yaşındaki yurttaşların oy kullanma haklarının verilmesi ve daha ileri bir adımla da seçme seçilme haklarının kısıtsız olarak yasaların güvencesi altına alınması gerektiğini aynı kavrayışla işledi. Toplum yararlarından birisinin genel af-la sarılmaması da aynı çerçevede değerlendirildi, değerlendiriyor.

Ve yaptıklarıyla, yapamadıklarıyla, tek bir sorumluluk ve inatla hareket etti. Toplumların ve insanların daha güzel, daha yaşanması için sızarak, tek başlarına köşelerine çekilerek değil; birlikte, tartışarak ve örgütlü toplumların çağdaş toplumlar olduğu bilinciyle hareket ederek ulaşabilecekleri gerçeğiyle hareket etti. Bugün bu anlayışın çok daha yaygın çevrelerde kabul görmesinin, ülkemizin geleceği için büyük bir şans olduğu düşüncesiyle, Yarın yine demokrasi diyor, demokrasi için ortak çaba diyor.

(1 EYLÜL 1981- 1 EYLÜL 1985)

Karikatürler: TAN ORAL

1

"Sanat ve edebiyatımızın öteden beri çoğalarak gelen kimi sorunları ve bulanıklıkları, yaşadığımız dönemde yenilerini de yanına alarak sürüyor. Burjuva ve küçükburjuva yönsemeler, insanlarımızı, en çok da gençliğimizi türlü yabancılaşma etkilerine ve sıradan izleyiciliğe tutsak etmeyi amaçlıyor."

"Yarın'ın böylesine titizlikle sahiplendiği toplumsal gerçekçilik, sekterlikten, şematizmden, sıradanlaşmış imge ve simgelere dayalı sağlıktan çok uzak bir noktadadır."

"Yarın, genç kuşağı sanat ve edebiyatımızın nabzını tutmaya, geleceğini eline almaya çağırıyor!"

"Gençliğin kendini, kuşağını ve geçmişini kavraması, yabancılaşma kabuğunu kırması, Yarın'ın öncelikli amaçlarından biri olacaktır."
(Eylül'81 syf.2-5)

"Yarın, genç kuşağımıza her şeyiyle sahip çıkmayı birincil amacı olarak önüne koymuştur."
(Aralık'81 syf. 8)

2

"...1982 Türkiye'sinin çok gerilerinde, toplumun ezici çoğunluğunu özlem ve ihtiyaçlarına yanıt vermekten uzak niteliği ile, ölü doğmuş bir anayasa tasarısı karşısındayız. Ölü doğmuştur, çünkü bazı değişiklikler ve düzeltmelerle onarılması, sağlığa kavuşturulması ümidi taşımayan bir yapıya ve bütünlüğü sahiptir."
(Eylül'82 syf.10)

"...toplumdaki belirli bir evredeki dengeyi tümüyle veri alan anlayışla hazırlanacak anayasalar da ister istemez uzun ömürlü olamazlar. Anayasaları, değişikliklere uğramaksızın uzun ömürlü kılabilecek olan yan, toplumdaki gelişimleri gözeterek hazırlanmalarıdır. ..Yani anayasalar, toplum ilerler ve yeni dengeler oluşurken buna katkıda bulunacak, toplumsal ilerlemeye olumlu yönden kendi bağımsız ağırlığını koyabilecek kurumlara ağırlıkla yer vermelidirler."
(Nisan'82 syf.27)

"TİSK anayasaya ilişkin görüş bildiriyor. Bildirilen işçileri işsizlere korkutuyor. Kazanılmış demokratik hakların ortadan kaldırılması isteginin

gereğesi işsizler oluyor" (Haziran'82 syf.14)

"Hızlı bir verimlilik artışı hedefleyen, kilit sektörlerin devletleştirilmesine ve yatırımların belirleyici ölçüde kamu kesimi tarafından yapılmasına dayalı hızlı bir sanayileşme, işsizliğin mutlak çözümdür."
(Temmuz'82 syf.14)

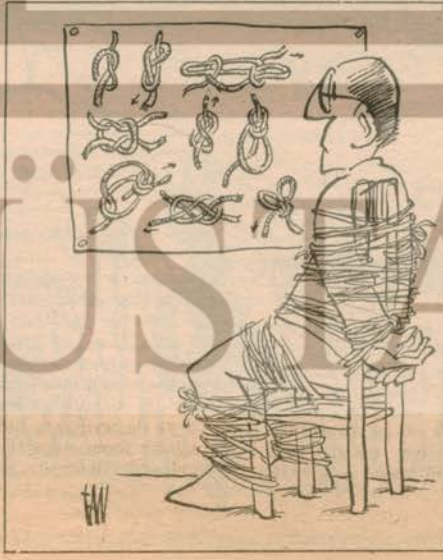
3

"...1982'de kuşkusuz büyük adımlar atamadık ama, tarih içinde yerini aldığı için, ardımıza dönüp yararlanmak için 1982 önümüzde duruyor."
(Ocak'83 syf.2)

"Bunun ötesinde hiçbir kaygıları olmadığı için, kadının ikinci baskıdan kurtulmasını yolu da toplumun kurtuluşundan geçer denildiğinde, dudak kıvrıyorlar.. hiçbir kaygıları yok aslında, o adına yola çıktıkları emekçi kadınlar için. Onların tek kaygısı var: Toplum dışı olmak."
(Mayıs'83 syf.11)

"Dikkat edilsin, birbiri ardına çıkartılan ve her biri ayrı ayrı manşet olabilecek nitelikteki yeni yasalar, günlük yaşamımıza ne ölçüde yer bulabiliyor.. toplumsal yaşamımızda yeniden düzenleyen çok önemli yasalar okurlara "haber veriliyor!"
(Temmuz'83 syf.2)

"Tarihi yapan insandır ama bunu dilemediği gibi değil, içinde bulunduğu nesnel koşullara uygunluk içinde yapmak zorundadır. Öyleyse insan eylemi,

tarihin yasalarının işleyebilmesi için hem gerekli hem zorunludur."
(Kasım'83 syf.2)

"6 Kasım seçimleriyle birlikte, demokratik toplumsal yaşama geçişte ileri bir adım atıldığı sanısı, demokratik çevrelerde bile yaygın bir kanı. Sivilleşme işaretleri ve parlamenter düzene geçişin yarattığı, görece de olsa demokratikleşme beklentilerinin karşılığı ne ölçüde bulabileceği merak konusudur. 6 Kasım seçimleri ülkemizin siyasal yaşamında gerçekten ileri atılmış bir adım mı?"
"Yarın demokrasi için savaşımı, toplumsal savaşımın ayrılmaz bir parçası olarak görüyor."
(Aralık'83 syf.2)

4

"Demokrasiye geçileceği sanısının yaygınlaştırıldığı şu günlerde, ertelenmez bir görevden daha söz etmek istiyoruz. Kamuoyunda yaygın biçimde tartışılmaya başlanan genel af."
(Ocak'84 syf.2)

"Demokrasiyi vazgeçilmez bir ideal olarak görmek, demokrasi kavramının zedelemesini önlemek, onurunu her koşulda korumayı bilenlerin işidir. Yaşamımızın sıradan akışı içinde önemsiz birer ayrıntı gibi gelen (ya da kimi zaman öyle görülmesi işimize gelen) kimi demokratik haklar, birer birer elimizden alınmaya başlandığında, çok geçmeden elimizde avucumuzda birşey kalmadığını, yaşamımızın birdenbire yoksullaştığını görürüz. İş isten geçtikten sonra anlaşılır ki, o küçük demokratik haklar için verilen küçük savaşlar, bizi daha büyük savaşlara, daha büyük ideallere hazırlar... 25 Mart yerel seçimleri bir kez daha, dünden daha da yakıcı biçimde bu sorunları önümüze getiriyor."
(Nisan'84 syf.2)

"Biz, YÖK öncesinin üniversitesini değil, gerçekten özerk demokratik ve katılımcı üniversiteyi istiyoruz. Bunun yolu da bu uğurda verilecek savaşımın geçiyor."
(Nisan'84 syf.18)

"...Demokrasi için savaşım verilmenden önceki şey için savaşılmaz. Demokrasi bu anlamda bir öğretilerdir. Birkez daha belirtiyoruz ki, demokrasi kazanılmadığında onu tepetaklak etmeye bir fişke yeter.. Özerkinin, yalnızca demokrasi için bile olsa, gösterilmesinin tam sırası değil mi?"
(Haziran'84 syf.2)

"Unutkanlık bir hastalık. Bulaşıcı, yaygın ve günümüze özgü.. Ellerimizde samsıkı kavradığımızı sandığımız özgürlüklerin, hakların uçup gitmesini unutmak nasıl da işimize geliyor. İnançlar, nefret ve öfkeler ne çabuk unutuldu. Ve unutkanlık hastalığının yan etkisi uzlaşmacılık nasıl da çığ gibi büyüyor, yer ediyor içimizde."
(Ağustos'84 syf.2)

"Herhangi bir kurumun demokratikleşmesi, bü-

tünden soyut olarak ele almamız. Hele bu kurum üniversiteyse, önerilen demokratik yapının oluşması, kaçınılmaz biçimde, genel demokratikleşmesinin koşut bir olgudur." (Ekim'84 syf.4)

"Gözümüzü ileriye dikmedikçe, günlük yaşamımızın ve sıkıntılarımızın bizi tutsak ettiği günlük değerlendirmelerden kurtulmamız da olanaksızdır.. Giderek duyarsızlaşmaya, beynimizin 'eskiden' o çok iyi çalışan bölümlerinin uyuştuğunu görmeye başlarız.. Oysa okuyan, araştıran, düşünen beyinler, yazan çizen eller olarak öğrenmemiz, daha unutmamamız gerekenleri n çok gerisinde olduğumuzu, öznel duygularımızla değil, nesnel/toplumsal koşulların ve tarihsel birikimin sonucu oluşmuş düşüncelerle hareket etmemiz gerektiğini unutmayalım." (Kasım'84 syf.2)

"..YÖK'e ilişkin tartışmalarda, artık 'nasıl bir üniversite, nasıl bir eğitim' sorularının tartışılmasına yönelmelidir. Bu sorunlara geçerli ve toplumun demokratikleştirilmesiyle, demokrasi mücadelesine uyumlu yanıtlar verildiği ölçüde, YÖK'e ilişkin tartışmalar ayakları yere basar hale gelecektir." (Kasım'84 syf.20)

"Demokratik bir basın ortamının, demokratik haklardan vazgeçerek değil, onlara sahip çıkarak ve yaşatarak oluşacağına inanmak gereklidir."

(Aralık'84 syf.2)

YARIN ■ Bundan dört yıl önce, 1987 Eylül'ünde ilk sayımız çıktığında "Yarın'ı zorunlu kılan koşullar, insanlarımızın yüreklerinde ve bilinçlerinde yaşattıkları özelemler, inançlar, değerlerdir." diyorduk, insanlarımızın yüreklerinde ve bilinçlerinde yaşattıkları özelemler derken de kuşkusuz demokrasiyi anlatıyorduk.

Şimdi aradan geçen dört yılla birlikte demokrasi yolunda atılan adımlara bir göz atmak istiyoruz. Ve size ilk olarak da demokrasi kavramından ne anlamak gerektiğini sormak istiyorum. Demokrasi nedir?

ERDAL İNÖNÜ ■ Demokrasi, halkın seçimlerle milletvekillerini iktidara getirdiği ve bunu da partileri aracılığıyla yaptığı sistemdir. Tabii bunun olabilmesi için çeşitli görüşlerin rahatlıkla söylenebilmesi, örgütlenebilmesi için gereken düzenlemelerin yapılması gerekli. Vatandaşların haklarını bilmeleri ve bunun anayasada yer alması gerekli. Anayasa açıklamıyorsa, açıklık getirmiyorsa bile bu hakların rahatlıkla kullanılması gerekli. Düşünce özgürlüğü olmalı ki bu fikirler rahatlıkla söylenebilsin.

Gelişen ekonominin ortaya çıkardığı sorunlar, çalışma hayatı, emeğin değerlendirilmesi için bir takım sivil örgütlenme yollarının açık olması gerekli. Sendikaların kurulması, özgürce çalışması gerekli. Toplu sözleşmeler aracılığıyla haklarını koruyabilmeleri gerekli.

Tabii sivil örgütlenmenin başka örnekleri de var. Demeklerin kurulması, rahatça çalışması gerekli. Öğretim sıralarında, çocukluklarından başlayarak gençlerin özgür düşünceyle, serbest düşünen yaratıcı insanlar olarak yetiştirilmesi, demokratik hakların kullanımı için gerekli. Öğretimin en yüksek aşaması, yüksek öğretimin özerkliği koruyan bir yapıda varolması ve çalışması gerekli.

Basının özgür olması bütün bu fikirleri rahatça duyurabilmeleri için gerekli, haberleri sansürlenebilmesi gerekli. Vatandaşlar arasında siyasal görüş farkları yönünden ayrım yapılması gerekli. İş ararken ve haklarını savunurken karşılarında yansız bir yönetim bulabilmeleri gerekli.

Bu ilk aklıma gelenler ve benzerleri demokrasinin temelleridir. Demokrasidir.

ERDAL İNÖNÜ "Demokrasiye sahip çıkarak çıkmak görevdir."

YENİ DEMOKRASİ

TAV

5

"85 Gençlik Yılı, Türkiye'de gençliğin siyasal ve demokratik katılım haklarını sağlanmasında mesafeye alınan bir yıl olmalıdır. (Şubat'85 syf.17)

HATAY DUMLUPINAR

HATAY

TAV

NÖNÜ

asiye

Konuşan: FÜSÜN ÖZTURK

□ Demokrasi ve ekonomi konusuna girelim isterseniz. Sizce ekonomik çalkantılar demokrasinin de çalkantılarının ön koşulları mıdır? Örneklerse 24 Ocak kararlarını ele alalım. Bu kararların demokratik bir yönetimle uygulanamayacağı söylenmişti. Uygulanamadı. Acaba sizce ekonomideki zigzaglar sirdükçe demokrasideki zigzaglar da sürecek midir, sürmek durumunda mıdır?

■ Ben konuya böyle yaklaşmıyorum, halkın haklarına sahip çıkması olarak görüyorum demokrasiyi. Siyasal partileri eliyle haklarına sahip çıkan bir halk böyle zorlukları, zorlamaları aşmanın yollarını da bulacaktır. Gelelim 24 Ocak'a.

24 Ocak kararları belli bir ekonomik yapıyı ortaya çıkardı. Bu modelin uygulandığı bazı gelişmiş ülkeler de var. Oralarda kısa süre için bir istikrar sağlamak için kullanıldı.

di. Belli ölçülerde başarı kazandı ve değişti. Bazıları başarı kazanamadı. Bunlar oralarda gene serbestçe tartışılabilir ve seçimlerde halk isteğini belli ediyor. Uygulandığı az gelişmiş ülkelerden bazılarında askeri yönetimler zaten vardı, bazıları da sonra geldi. Bunlara bakarak bence şaşmaz ilişkiler kurmak tam doğru değil. Bütün bunlar ülke şartlarına göre ortaya çıkan uygulama biçimleri.

Bence halklar istemlerini, çıkarlarını net biçimde ortaya koyabilecek bir bilgi düzeyine geldiklerinde, bu ve benzeri engelleri de aşmayı başarırlar.

Bu nedenlerle kaçınılmaz yollar fikrine inanmıyorum. Demokrasi içinde her sorunun çözümü bulunabilir.

□ İsterseniz 12 Eylül örneğine geçelim. 1980 güzünde Türkiye bu ola-

yı yaşadı. Sizce kaçınılmaz mıydı?

■ 12 Eylül'deki askeri hareket ülkedeki terör ve anarşiyi ortadan kaldırmak için yapıldı. Bu doğru, gerçekleştirenleri ilk bildiriye de şimdi de aynı şeyi söylüyorlar. Şunu da belirtmek gerekir, ama bu olaylar yalnız Türkiye'de olmadı, başka ülkelerde de oldu, ama oralarda genellikle demokratik rejimler değişmedi, devam etti. Bizim için de amaç budur. Demokrasi o denli kökleşmelidir ki, benzer koşullar ortaya çıktığında demokrasi içinde çareler bulunsun.

12 Eylül'ün bize verdiği dersi böyle görüyorum. Biz şimdi geliştirdiğimiz demokrasiyi o denli sağlam inşa etmeliyiz ki, bu olaylara karşı bağışıklığı olsun.

□ Burada, halkın demokrasi geleceğinden sözedebilir miyiz?

■ Tabii var. Fakat 12 Eylül bu geleceğimizin yeterli olmadığını gösterdi. Bundan sonrası için yeterli olabileceğine inanıyorum. Geçmişe gidersek en azından yüz yıllık bir partili dönemimiz var, ama yeterli değilmiş, 12 Eylül'le gördük. Ancak olgunlaşma da bir süreçtir.

□ Şunu sormak istiyorum, kısaca, 1981 Türkiye'si demokrasinin neresindedir?

■ Açıkça biz bir ara dönem geçirdik. Partiler kapatıldı. Dernekler kapatıldı, sendikalar faaliyetleri askariye indirildi. Basın çok dikkatli yazmaya başladı. Üniversitelerde yeni bir düzenlemeye gidildi ve Anayasa yeniden ele alındı. Açıkça söyleniyordu ki, demokratik bir düzende yaşamıyorduk. Askeri düzen MGK yoluyla bir süre egemen oldu, amaçları anarşinin ortaya çıkardığı düzensizlikleri ortadan kaldırmaktı. Kuşkusuz o döneme demokrasi denilemez.

Demokrasinin yeniden başlaması, anayasanın kabulünden sonra partilerin kurulması ve 6 Kasım seçimleriyle yeni anayasanın tam olarak yürürlüğe girmesiyle başladı. 80-83 arası demokrasi sayamayız.

□ Anayasanın hazırlanışına gelirse, hazırlanma süreci ve işin tamamlanması sizce demokratik yöntemlerle mi gerçekleşti?

■ Tam bir demokrasi, demokratik kurumlar olmadığı için hazırlanma demokratikdir denilemez. Ama bence bu o kadar da önemli değil. Bütün bunlar zaten bir eksiklikten doğuyordu. O eksikliğin giderilmesi için düşünmek gerekiyor. Olaylar demokrasimizin yeterli bağışıklığı olmamasından başladı.

Demokrasinin yeniden başlangıcını yukarıdaki gibi aldıktan sonra bu verileri iyi değerlendirip gerekli değişiklikleri yapmak daha gerçekçi olur.

Ama bunu yaparken anayasanın hazırlanışa da düşünülebilir. Yöntemin demokratik olmadığı besbellidir.

□ Aynı soruyu Danışma Meclisi için sorarsak, DM de demokratik bir oluşum değildi diyebiliriz o halde.

■ Tabii diyebiliriz. O döneme girmek belli eksikliği içeriyordu, son-

rasını da o dönemden çıkmak olarak değerlendirmek daha iyimser bir yaklaşım olur.

□ Parti kuruluşlarına gelirse, kuruluş çalışmaları ve verili ortam demokratik miydi?

■ Çok kısıtlı koşullarda çalışıldığı bir gerçektir. O nedenle de biz şimdi birleşme gibi çabalar içindeyiz. Sınırlamaların doğduğu bir çaba. O sınırlamalar olmasaydı bugünkü çabalara da gerek kalmazdı. Daha gelişkin işler yapılabilir.

Anarşiyi demokrasi içinde yenmeyi başaramadık, kaybettik. O dönemden geçtikten sonra yeniden birşeyler başladı, demokratik düzene ulaşabilmek için. Ama zor oluyor.

□ 1985'e bakınca Türkiye ve demokrasi için neler söylenebilir. Artık demokrasi yaşıyor diyebilir misiniz?

■ E, artık diyebilelim, şüphesiz eksiklikler var. O dönemin aşırı kısıtlamalarının getirdiği eksiklikler var. Ama artı süreç demokrasi yolunda. Partilerin son kongreleri bu yündeki istekleri iyice ortaya koydu. Bunu siyasal toplantılarda, mitinglerde, konuşmalarda, TBMM'de muhalefetin davranışlarında iyice görüyoruz. Artık 6 Kasım sonrasında olmadığımız ortada.

Kurumlar için eksiklikler, kısıtlamalar sürüyor. Dernekler, sendikalar halen bu sınırlarda. Önümüzdeki seçimlerde sosyal demokratların iktidarıyla da bu sınırlar aşılacak, bir seçimle demokrasi yolunda hayli ilerleyeceğiz.

Geçiş dönemi deniliyor. Çünkü bu deyim yasalarda, anayasada olmayan belirsiz bir kavram. Demokrasiyi daha geliştirmek için kullanılıyor, özür yerine geçiyor. Öyle bir yaklaşımı kabul etmiyoruz. Demokrasiye sahip çıkmak görevdir diyoruz. Ama eksikler var.

□ Önümüzdeki kısa dönemde neler yapılabilir. Şu anda demokrasinin önünde duran engeller neler?

■ Sendikaların çalışmasında büyük kısıtlamalar var. Grev hakkı kağıtta. Toplu sözleşme hakkı var, uygulama hakkı yok. Buralarda genişleme gerekiyor.

Sıkıyönetimlerin tüm yurttan özellikle İstanbul'dan kalkması önemli özellikle basın üzerinde belirli bir kontrolü sürdürüyor.

Güvenlik soruşturması gibi vatandaşlık haklarının kullanılmasını engelleyen yaklaşımlar sürüyor.

Üniversitelerin bilimsel özerklikleri hala yok. Araştırma hayatı alışılmadık serbestliğe kavuşmuş değil.

Bunların bir kısmı anayasaya kadar uzanan yasal düzenlemeler gerektiriyor. Bir kısmı anayasaya girmeden yasalarla çözülebilecek. Bir kısmı yalnızca uygulamada görülüyor.

Ayrıca af toplumsal huzuru sağlamak için gerekiyor. Yaraların sarılması için gerekli.

Düşünce sığınağı diye bir kavram pek çok yazarı, fikir adamını rahatsız etmeye devam ediyor. Bu sorun çözüme ulaşmayı bekliyor.

Bunların tümü gündemde.

mem günümüz iktidarının laisizmle bu denli uğraşmasının gerçek nedenleri anlaşılabilir mi? Evet, Atatürk Devrimleri bir kopuş, bir patlama, bir değişim hamlesidir. Sorunuza bu kadar dolambaçlı yoldan cevap aramanın nedeni sanat ve edebiyat toplumsal konjonktürden ayrılmamızın olanaksızlığıdır. Edebiyatımızda bir kopuşma olduysa bunun nedeni toplumun bir kültür kopuşması yaşaması olmalıdır. Ne var ki, toplumsal kurumlar ve dinsel bağlamda tam bir başarı söz konusu değilse de dil ve edebiyat alanında devrim kendinden önceki çabalara ve halkın yaşayan gelenegine (dilsel ve yazınsal) eklenerek başarılı olmuştur. Hukuk ve din alanında yapılan müdahale tam bir başarıyla sonuç vermemiş ise de, toplumu ve bireyleri büyük ölçüde ve geriyeye dönmeyecek biçimde değiştirmiştir. Osmanlı hukuk ve toplumsal kurumlarının ve İslam dininin ilkelerinin toplumsal pratikteki direnme yetenekleri zaman içinde devrimci uygulamayı törpülemiştir. Söz konusu devrimci gereksinim, toplumsal kurumlar ve dinle ilgili geleneklerin değişim yeteneğinden yoksun olmalarının anlaşılması olmasından kaynaklanmıştır. Ben bunu böyle kabul ediyorum. Ve sorunu bu olumlumanın baktığı açıdan bakıyorum: Osmanlı toplumu gibi bir durağan toplum, bu toplumun durağan yapıları ve değişim yeteneğinden yoksun gelenekleri ancak bir dış müdahale ile değiştirilebilir. Bu müdahalenin doğal sonucu saymıyorum gereken ve bugün yaşamakta olduğumuz siyasal ve toplumsal bunalmalar, hence, Osmanlı toplumunun durağan ve değişmezlik özelliği gösteren yapılarına tercih edilmelidir.

Toplumsal ve siyasal devrimin tartışılabilir başarısına karşın, dilsel ve yazınsal devrim başarıya ulaşmış sayılabilir. Bu başarının üç ayağından biri devrimci müdahale ise, hence, bu müdahaleden daha önemli olan iki ayak toplumsal ve kültürel gereklilik ve zorunluluktur.

Bu noktada yeni bir tanımlama yapmak gerekiyor: Osmanlı kültürü kozmopolit bir sınıf kültürüdür (Saray-Medrese-Konak). Türk-İslam sentezlerinin, Selçuklu-Osmanlı-Türk sentezlerinin ileri sürdüğü gibi, bu kültür bütün öğeleriyle Osmanlı İmparatorluğu uluslarının tümünü ve bütün toplumsal katmanlarını kapsamaz ve içmez. Belki bir Osmanlı mimarisinin (özellikle resmi mimarinin), müziğinin ve yazı sanatının yaygınlaştıran söz edilebilir, ancak Osmanlı edebiyatı merkezî İstanbul'da bulunan ve bazı temsilcileri imparatorluğun öteki merkezlerine yayılmış bir sınıfın malydışı. Mimari, müzik ve yazının edebiyata oranla daha yaygın olmaları, ulusalılık ve bireysellik beğeniye daha az bağımlı olmalarından ileri gelmektedir. Edebiyat bunlara göre daha çok ulusalılık ve bireysellik özelliği taşır. Çünkü ötekilerin söylemleri dilsel değildir. Bu nedenle, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Türk halkının kültür mirası içinde yaygın bir Divan Şiiri Gelenegi'nden söz etmemiz oldukça zordur. Bu durumun siyasal ve toplumsal (büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde, Türk ve Türkmen ögeleri, kozmopolitleşen yani Acemleşen, Acem-Araplaşan, Acem-Arap-Romlaşan yönetici sınıfa her zaman karşı olmuştur) nedenlerini bir yana bırakarak bile, Divan Şiiri'nin dilinin Türk halkının

yaşayan dili olmaması, Osmanlı dönemini Türk toplumunda bu şiirin yaygın geleneğinin söz etmemizi son derece zorlaştırır. Divan şairlerinin bu gelenek içinde yazmış olmaları yeterli değildir, yazar ve şair kadar okurun ve halkın da o geleneğin içinde bulunması, yaşaması gerekir. Bunun ise sözkonusu olmadığını "sentez" düşüncülerinin dışında herkes bilmektedir. İslam (Fars-Arap-Osmanlı) edebiyatının en önemli kaynağının hayat değil bizzat İslam dini olduğunu da unutmamamız gerekir.

Halk Şiiri'ne gelince, elbette, İstanbul da dahil olmak üzere, Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkçe konuşan kesiminde bir Halk Şiiri Gelenegi'nden söz etmemiz gerekir. Çünkü bu gelenek şairi olduğu kadar okuru, dinleyicisi yani halkı da kapsamaktadır. Bu nedenle, Türkçe konuşan toplumun büyük çoğunluğu için nasıl bir Divan Şiiri geleneginden söz etmek zor ve olanaksızsa, bir Halk Şiiri geleneginden söz etmek gerekli ve zorunludur.

Dikkat edilirse, birinci sorunuza yanıtlaırken sözünü ettiğim "gelenekle bütünün kopma", Divan Şiiri için geçerli olmamak gerekir, çünkü bizim için bir kopma, bir red söz konusu değildir, bunun tam tersine, Divan Şiiri'nin dili, biçimi ve içeriğiyle kendisine muhatap kabul etmediği toplumsal katmanların uzantıları, türlerini olmaması gereği söz konusudur. Ben bugün nasıl Divan Şiiri'ne, diline ve ideolojisine yabancısam, Nedim ya da Şeyh Galip'e çağdaş olan büyük dedem de yabancıydı. Bu nedenle, benim için, Divan Şiiri bağlamında, bir kopuşma, bir kültür mirası reddi söz konusu olamaz. Ama bu gerçek, Divan Şiiri'nin büyük bir şiir olmadığı anlamına gelmez, ama ona karşı beni bağışsızlaştırır ve bütün suçlamaların arındırır. Bu şu anlamda da gelir: Nasıl evrensel kültürden ve şiiirden yararlanıyorsam, ulusal kabul ettiğim bir şiir bireşiminde Divan Şiiri'nden de tek başıma ve özgür olarak yararlanabilirim. Ama nesinden? Elbette, dilinden, vezninden, mazzunlarından ve mantığından değil, belki de bu şiirin Türkçeye yansıtılabilecek sesinden.

Bir şiir geleneği üç önemli öğesiyle şair ve okuru kapsar:

1. BİÇİM
2. İÇERİK
3. TAVİR (TUTUM).

Şimdiye kadar, ülkemizde, gelenek ve gelenekten yararlanmanın biçim'le sınırlandırıldığı gözlemleniyor. Nedense öteki iki özelliğinin sözü edilmiyor. Oysa, özellikle şiir bağlamında gelenekten söz ediyor-sak, biçimin en son da yer alması gerektiği kanısındayım. İsteyen şair, yazabilirse, ister gazel, ister kaside, ister koşma, ister coşkula yazar. Çağımıza denk düşen dinamik ritmi bulabilirse ne âlâ, çağımızın sorunlarını ve duyarlılıklarını geleneksel biçimlerde söyleyebiliyorsa gene ne âlâ. Yalnız şunu belirtmemde yarar var: Aruz vezninin vatani olan Arap ülkelerinde, başta Mahmut Derviş, Adonis (Ali Ahmed Esber) olmak üzere Çağdaş Arap şairlerinin (Kuzey Afrika ve öteki Arap ülkelerinde) çoğunluğu geleneksel vezin ve biçimlerden yararlanıyorlar. Batı şiirinin evrensel biçimini yani özgür koşuğu kullanıyorlar. Buna karşılık, örneğin Adonis'in "Şanlı Mihyar" in Şarkıları" adlı başyapıtında geleneksel biçim ve temalarla kökten bir kopuşmaya girdiği, buna karşılık Hallac ve Niffari'nin düşüncelerinin

den, sutilsin sözlerinden yararlandırığı, etkilendiği görülmektedir. Tekrar etmek gerekirse: Gelenek ve onunla yararlanma biçimle sınırlanmaz, biçime indirgenemez. Öte yandan, ne olduğu ve ilkeleri açıklanmadan ortaya atılan "bir dil yaratma" işini de gelenek ve biçimle vazgeçilmez bağları yoktur. Gene, eski sözcük, deyim ve mazzunların tekrarına ya da öykünülmesinin de gelenek ve gelenekten yararlanmayla ciddi ve önemli bir ilişkisi bulunmamaktadır, bunlar olsa olsa anlamı vurgulayan olanaklardır ve dolayısıyla içerikle ilgilidirler.

Gelenek bağlamında içerik'e gelince: Bu yalnızca eski şiirlerle ilgili değildir. İçerik, geleneğin içinde yer alan şiirlerin yanısıra, genel kültür ve psikolojiyi, sinifsal ideoloji ve baktı açısını, tür olarak romanı, öyküyü, masalı, meseli, destanı, mitolojiyi, bütün yazılı ve sözlü kültür ve edebiyat zenginliklerini kapsar. Bunların hepsinden yararlanmak mümkündür. Ama birinci sorunuza yanıtlaırken açıkladığım yöntem ve koşullarla. Unutmamalı ki Doğu edebiyatının, dolayısıyla Osmanlı edebiyatının birçok metni Tanrı'nın islahlığın ve yöneticinin, daha doğrusu kurulu doğu tipi despotik rejimin savunulmasına adanmıştır. Bir örnek olarak Muhammed b. Ali b. Süleyman er-Rävendi'nin 'Râhat-Üs-Sudur ve Ayet-Üs-Surur'un biçimi şöyledir: RAHMÂN VE RAHİM OLAN TANRI ADI İLE (Peygamberlerin medhi ve Peygamberimiz Muhammed Mustafa'yı ögme, Sahâbe, Tâbiin ve din alimlerini ögme, SULTANLARIN LAKAPLARI (VE KEYHUSREVI ÖGME). Bu metinler çoğunlukla, toplumsal olayları ayet ve hadislerle açıklıklar, İslamın görüşleriyle sınırlı olup çağların bilimsel görüşlerini yansıtırlar; dünyasal, toplumsal ve insansal yönleri, dinsel yönlerinin yanında pek ciziz kalır; insanalara kayıtsız-şartsız itaat, kuşkuya yer vermeyen inancı öğütlerler; genellikle toplumsal ve bilimsel gerçek ve doğruları değil Tanrı'ya arar ve araştırılır, bu bağlamda da yöntemleri bilimsel değildir, aktarma doğmatik yöntemler kullanırlar. Metinlerin çoğu kendilerinden önceki metinlerin eklentili tekrarı, tanziri ya da serhidirler. Dikkat edilirse, istisnalardan değil, bir edebiyatın genel niteliğinden söz ediyorum. Daha somut konuşmak gerekirse: Osmanlı edebiyatının içinde yer aldığı Doğu İslam edebiyatının, *insanı, dünyayı ve toplumu* yapıtının ortasına yerleştirmiş olan Sofokles'i, Euripides'i, Mollière'i, Shakespaere'i, Lope de Vega'sı, Racine'i yoktur. Büyük ögünçümüze Mevlâna ve Yunus büyüklüğe Yunan felsefesinden etkilennmişlerdir. Bugün bize ilginç görünen birçok Doğu'lu müslüman düşünür klasik Yunan düşüncesini tartışıp yorumluyorlar, Tanrı'ya ilişkinmedikleri zamanlar. Gerçekdışı "Büyük Doğu İslam Edebiyatı" (Aslında buna "Arap-Fars Edebiyatı" demek çok daha doğru olur.) propagandası karşısında suçlu bir şaşkınlığa kapılmamın hiç gereği yok. Bu yörenden yazınsal geleneklerinden yararlanmadığımızı, Türk-İslam, Selçuklu-Osmanlı-Türk sentezi yapamadığımızı başımıza kapıp, bu gelenekten yararlanmak akıllılığını gösteren Batılıları saymaya kalkmaları doğruyu yansıtıyorlar. Divan'dan yararlandırığı ileri sürülen Gunnar Ekelöf'un kitabının "Divan" la ancak bir sözcüklük ilişkisi vardır, biçim ve içerik olarak Divan'la

hiçbir ilişkisi yoktur. 'Emgion Prensi üzerine Divan' adlı şiir kitabında Divan'ın hiçbir şiir türünü kullanmaz, içeriğinde de Grek halk söylenelerinden yararlanır. Gene bu bağlamda bir örnek olarak ileri sürülen Aragon, "Le Fou d'Elisa" adlı şiir kitabında, Hilmi Yavuz'un Hürriyet Gösteri'nin ağustos sayısında ileri sürdüğü gibi ("Büyük bir Fransız şairi, Louis Aragon, o büyük başyapıtı olan 'Le Fou d'Elisa'yı yazarken Arap şiirinin *zadjal* formunu kullanabiliyor hem de eşsiz bir ustalıklarla") Arap şiirinin biçiminden değil Endülüs kültüründen yararlanmaktadır. Ama başka bir şey anlatmak için. Hilmi Yavuz neden böyle gerekçesi bir tankığa başvuruyor? Kendi şiirine bir dayanak göstermek için mi acaba? Ama ne olursa olsun, Aragon kitabının sözlük ve notlar bölümünde (Sayfa 451, Gallimard yayınevi), bu biçime öykünmediğini, sadece bir şiirde biraz yaklaşığını söylüyor: ("Nous ne l'avons pas le moins du monde imité ici, nous en rapprochant seulement dans Le vrai zadjal d'en mourir.") diyor. Zaten kitaptaki 3-5 *zadjal*'ın ayrı ayrı biçimi vardır ve hiçbir Endülüs Arap sözlü edebiyatın bir biçimi olan *zadjal*'a benzememektedir. Ayrıca Hilmi Yavuz'un ileri sürdüğü görüş ve örnek doğru olsa bile bu sadece Louis Aragon'u ilgilendirir. Bunun üzerinde bu kadar duruşunun nedeni, bu tür örneklerin genellikle gerçeği yansıtmadıklarını göstermek içindir.

Ayrıca, Arap ve Fars edebiyatlarına ve bunlardan türeyen Osmanlı edebiyatına dil engeli dolayısıyla kapalıdır ve bu kapalı oluşu çok üzülmemiz için de bir gerekçe gösteremiyoruz. Bunlar bize bütün edebiyatlar kadar yakın, bütün edebiyatlar kadar uzaktır; bunlarla ilgilenmemiz ise bir ideolojik program çerçevesinde değil, bireysel tercih ve beğeni doğrultusunda olabilir ancak.

Günümüz Türk şiirinin yanında Halk Şiiri'nin taşlarını kullanabildiğini söylemeliyiz. Ama bu şiirin biçimleri ve hece ölçüsü yaygın olarak kullanılmıyor artık. Son temsilcileri beş heceli şair ve A.M. Dıran, C.S. Tarancı, Z.O. Saba gibidir. Bu üç şair hece kalıplarını kullanmalarına karşın içerik olarak Fransız şiirinin peşindedirler. Hece ölçüsü en yüksek düzeye bu üç şair ve Cahit Külebi'de çıkmıştır, ama bu şairlere Halk Şiiri'nden yararlandı dememiz ne ölçüde doğru olabilir? Halk Şiiri yapısı gereği şiiri ve şairi "manzume" sesliyle tehdit eder. Olumlu örneklerinde görüldüğü gibi bu tehlikeyi savuşturmaya mümkün.

Gelenegin şiirsel *tavir ve tutum*'la çok yakın ilgisi vardır, ama ülkemizde geleneğin bu yönünden pek söz açılmamaktadır nedense. Şiirin *tavir ve tutum* geleneği onun toplumsal-politik işlevini kapsamaktadır. Bu, amacı kendisi olmayan şiir türü demektir. Afrika ve Güney Amerika ülkelerinde anti-empyrist, anti-kolonyalist şiir geleneği (Nicolas Guillen-Pablo Neruda-Cesar Vallejo), İspanya'da özgürlükçü cumhuriyetçi şiir geleneği (Lorca - Machado - Alberti), Yunanistan'da mitolojiden yararlanma ve tarihsel transpozisyon geleneği (Seferis, Ritsos, Zoi Karelli, Takis Sinopoulos), Polonya ve Çekoslovakya'da ironik şiir geleneği (Tadeusz Rozewicz, Zbigniew Herbert, Haclav Havel, Vladimir Holan) Filistin şairlerinde görülen bağimsizlik ve özgürlük için savaşım gele-

neği, ABD şairlerinde toplumsal protesto geleneği ("Beat Generation" şairleri) gibi. Bizde de Pir Sultan-Dadaloğlu tavrı "zalime boyun eğme" geleneğini oluşturmuş sayılabilir. Halk Şiiri'nin tasavuf, bekaatı, tekke ve batınlı geleneğinden söz edilebilir. Nazım'la başlayarak toplumcu şiirimizde özgürlük-bağımsızlık-demokrasisi savunmuş humanist ve politik bir gelenek günümüze kadar sürmüştür. Bu şiirin geçmişle bağlantısı içerik ve biçimden çok tavrı ve tutumla; bu özelliğiyle Pir Sultan-Dadaloğlu geleneğine bağlanmaktadır.

Çağdaş şiirimiz biçim olarak Divan ve Halk şiirlerine değil Batı şiirinin evrensel biçimine (Özgür konuşma) ve yapı anlayışına bağlıdır; içerik olarak Divan Şiiri'yle pek ilişkisi yoktur ama Halk Şiiri'nden izler taşımaktadır; tavrı ve tutum olarak Divan Şiiri'yle hiçbir ilişkisi yoktur. Çağdaş Türk Şiiri'nin tavrı halk şiiri ile Batılı evrensel şiirin tavrınının birleşiminden oluşmuştur. Toplumcu şiirde buna ek olarak Pir Sultan-Dadaloğlu, Kerem Ferhad, Hallaç tiplerinin ülküselleştirilmesinin izlerine de rastlanır.

Çağdaş şiirimiz bu bakış açısından baktığımız zaman, geleneğin üç ögesi saydığımız BİÇİM-İÇERİK-TAVİR (TUTUM) bütünlüğünün ilkin Nazım'da oluştuğunu görüyoruz. Bu nedenle, gelenek açısından Türk şiirinin başlangıcı onun şiiridir. Ama yalnızca "tavrı" bağlamında Tefvik Fikret'i başlangıç noktası saymamız mümkündür. Bazı çevreler Yahya Kemal'i Doğu-Batı Bireşimi'ni (sentezini) başarmış bir şair olarak göstermeye çalışıyorlar, ama ben onda biçim-içerik-tavrı bağlamında herhangi bir Batılı özellik görmüyorum.

Sonuç olarak, Çağdaş Türk Şiiri'nin geleneğinin Cumhuriyet'le birlikte kurulmaya başladığını kabul edebiliriz. Bu başlangıç hem şiir geleneğinin üç ögesi (biçim-içerik-tavrı), hem de mesajı gönderen (şair) ve alan (okur, halk) bağlamında geçerlidir. Okur (halk) artık bu geleneğin içindedir, bu onun da geleneğidir; bu gerçekleşmemiş olsaydı, yalnızca şairlere bakarak bir gelenekten söz etmemiz mümkün olmazdı.

□ Çağdaş Türk Şiiri'nin varolan geleneği içinde "modern şiir hareketleri"ni (Birinci Yeni, İkinci Yeni ve bugün bir kısım şairlerce şu ya da bu oranda yürütülen kapalı ya da soyut şiiri) nasıl değerlendirirsiniz?

■ Şiirimizin çoğulluğu, zenginliği olarak kabul ediyorum. Aslında ne kadar gerçek şair varsa o kadar şiir vardır, diyebiliriz.

Birinci ve İkinci Yeni'lerin ortaya çıkışları şiirin gelişme diyalektiğine uygundur, bir zorlama, bir dışardan müdahale değildir. Daha açık söylemem gerekirse, bazıların ıleri sürdüğü gibi, toplumcu şiire ve ideolojisine karşı hazırlanmış resmi, yarı resmi, gayri resmi bir suikast ya da komplo değildir bu iki şiir akımı.

Birinci Yeni (Garip) nasıl çıkmıştır? Çıksu nedenini Orhan Veli, "Garip için" başlıklı yazısı ile 1941 tarihli "Garip'in önsözünde bütün ayrıntılarıyla anlatmıştır. Garip Şiiri, biçim, içerik ve tavrı bakımından o günkü şiir konjonktürüyle uzlaşamamakta ve her bakımdan buna karşı çıkmaktadır. Orhan Veli'ye göre Garip Şiiri, "müreffeh sınıfların zevkine hitap etmiş olmak" için ortaya çıkmıyor. Biçim olarak öz-

gür konuşu savunuyor ve şiiri manzumeleştirilen vezin ile kafiyeye karşı çıkarıyor. İçerik bakımından, şiiri insanıllaştırıyor, belli ölçüde toplumsallaştırıyor, sokaktaki adamı yani gündelik ile güncel şiire sokuyor. Mısracı şiire karşı bütünsel şiiri savunuyor. Tavrı olarak şiire halkı ve demokrat bir tavrı getiriyor. Bu şiirin bugün anladığımız anlamda bir toplumcu-gerçekçi şiir olmamasını abartmamak, suçlamak gerekir. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in o dönemde yazdıkları çok güzel ve çağdaş şiir geleneğimizin kurulmasına katkıda bulunmuş şiirleri vardır.

Bu şiir ellili yılların başında yozlaşmaya başladı, ancak yozlaştırılan bu şiirin kurucuları değil, her zaman olduğu gibi herhangi bir akıma kapılanan üçüncü-dördüncü sınıf şairleridir. Bu dönemde şairaneye karşı çıkarken lirizm, imge ve şiirsel duyarlılığı, tımturaklı söyleyiş ve manzumeye karşı çıkarken şiirsel söylemin yok edildiği; gündelik, güncel ve olağan olana yol açarken şiir beğenisi ve düzeyinin çok aşağılara çekildiği görüldü. Şunu da belirtmem gerekir ki söz konusu yozlaşma "Garip Şiiri" için söz konusudur, toplumcu şiir anlayışı bu serüvenin dışındadır.

İkinci Yeni'ye gelince: Toplumcu şiir'e değil, yozlaşmış Birinci Yeni şiirine karşı bir tepkidir. Birinci Yeni'nin ortaya çıkışında bir toplumsal yan bulunmasına karşın, İkinci Yeni'nin böyle bir devindiricisi yoktur. İkinci Yeni'nin hareket noktası "şiirsel söylem"dir; karşı çıktığı da Garip Şiiri'nin yozlaşmış, ilkelleşmiş şiirsel söylem ve düzeyidir. Ancak bu şiirin herhangi bir toplumu ya da toplumsal tassa taşıdığını da söylemek pek mümkün değildir. Olsa olsa aralarından bazılarının nihilist denilebilir. Toplumcu değillerdi ama iktidardan da yana değillerdi. Ne işi sınıfın ne de burjuvazinin yanındaydılar. "Bunalım"ıydı. İkinci Yeni şairleri 1955'e doğru belki humanistler ama doğru ve yüksek bir politik bilinçleri yoktu; öncü sayılanlar da aralarından olmak üzere Batı şiirlerini yeterli düzeyde bildikleri kanısında değilim; gerçeküstü şiiri "otomatik yazım"a indirgemeleri ve siyasal-toplumsal yanını görmemeleri belki de bu yüzden. Yazılarında yaptıkları göndermelerde Dylan Thomas, T.S. Eliot, Ezra Pound, Rimbaud, Lautréamont ve e.e.cummings'ın adları geçer, ama bu şairleri de çok iyi tanıdıkları kanısında değilim, çünkü bu şairlerden biri (e.e.cummings) dışında hiçbirinin dilin sözdizimini İkinci Yeni gibi bozmamıştır ve e.e.cummings hariç hepsinde anlam ön plandadır, belki biraz kapalıdır ama anlam ön plandadır. Oktay Rifat gerçeküstüçülüğe öteki İkinci Yeni şairlerinden daha yakındır kuramsal bakımdan, ama ne var ki "imge"yi yalnızca göze, görüntüye ve görseliğe indirgemek yanlışını yapmıştır.

İkinci Yeni, bence, bir geçiş dönemi, bir araştırma ve deney şiiridir. Birinci Yeni gibi bir kuramı, bir ilkesi (Garip Önsözü) yoktur. Bu açıdan bakacak olursak bir olumsuzlama şiiridir: Dizenin dilsel yapısını, anlamı, okuru, içeriği ve hatta biçimi olumsuzlamıştır. İkinci Yeni sanıldığı gibi bir biçimci şiir de değildir. Zaman zaman Mallarmé ve Valery'yi kendilerine örnek göstermelerine karşın onların biçimsel yetkinliklerinin "Y"si bile yoktur

onların şiirlerinde. İkinci Yeni tam bir istisnai, yağmacı, savruk şiiridir. Başta Turgut Uyar ve Edip Cansever olmak üzere "sözcük ekonomisi" ile hiçbir ilişkileri yoktur denilebilir. Az sözcükle çok şey söyleme sanatı olan şiir onlarda çok sözcükle az şey söylemeye, kimilerinde de hiçbir şey söylememeye dönüşmüştür. İkinci Yeni, kötü örnekleriyle dadaisme ve lettrisme'e, iyice örnekleriyle de ilımlı gerçeküstü şiire yakındır. Belli ölçülerde Max Jacob (Cemal Süreya, Sezai Karakoç), Apollinaire (Cemal Süreya), Dylan Thomas (Ülkü Tamer) ve Robert Desnos'un etkisinde kalmışlardır, ancak yazılarında bol bol gönderme yapılmalarına karşın (T.S.Eliot, Ezra Pound, Dylan Thomas) Ülkü Tamer dışında anglosaxon şiirinden eslenmemişlerdir. İkinci Yeni gerçeküstüçülüğün çok uzak bir hisimidir. İkinci Yeni ufak tefek etkilenmelere karşın "dış kaynaklı" bir şiir değildir, bütün kusurlarıyla birlikte yerli bir şiir, çünkü Garip Şiiri'nin olumsuzlanması ve tersinden yazılışıdır. Bütün yerli özelliklerine karşın "ecnebi" izlenimi uyandırmasının baş sorumlusu olur-olmaz yerde yabancı şair adları sıralayan İlhan Berk'tir.

İkinci Yeni ömrünü 5-6 yıl içinde tamamladı ve geçiş dönemi 1960 yılında sona erdi. Bu sona erişte 26 Mayıs'ın ve 1961 anayasasının getirdiği özgür ortamın büyük payı vardır. Günümüz Türk şiiri 1960'tan itibaren büyük bir hız ve düzey kazandı. 1960'tan sonra gelişen Türk şiirinin İkinci Yeni'nin deneyimlerinden yararlanmadığını söylemek çok güç. Toplumcu şiire bir söyleyiş zenginliği, imgesel güç ve çabukluk getirerek bu şiiri yenileyen bazı şairler (Kemal Özer, Atol Behramoğlu, bir dönem in İsmet Özel'i) İkinci Yeni serüvenini yaşamış şairlerdir.

Şu anda "soyut" ya da "kapalı" dediğiniz türde şiir yazan gençlere gelince: Yeterince, gerektiği kadar soyutluğun bir kusur olmadığını, tersine şiir için gerekli olduğunu düşünüyorum; zorunlu durumlarda da kapalılık çok önemli bir olanaştır. En yalın şiir bile bir ölçüde üstü örtülüdür, iç organları ortada değildir. Toplumcu şair sıfatına en layık şairler bile, sanıldığı gibi durmadan bu tür şiir üretmezler, çünkü toplumcu şiir tek boyutlu değil, çok boyutludur. "Halk ve Demokrasi Şiirleri" gibi çok iyi duygu, düşünce ve niyetlerle hazırlanan tektomal şiir antolojileri toplumcu şiirimiz için pek yararlı olmuştur. Unutmayalım ki toplumcu şiirin en büyük ustaları (Nazım, Neruda, vb.) sevda şiirleri yazmıştır ve gene en büyüklerden biri (Ritsos) yetmiş yaşından sonra erotik şiirler yazmaktadır. Çünkü bu şairler toplumcu şiirin, insanı ve toplumu bütün görünüşleriyle, yönleriyle, özellikleriyle kavraması, yanıtması gerektiğini bilmektedirler. Toplumcu şiir "soyut"u ve "kapalı"yı bir amaç olarak değil, gerektiği zaman yararlı bir anlatım aracı olanağı olarak görür. Sizin sözünü ettiğiniz gençlerin böyle bir amaçları yok. Onlar "soyut için soyut", "amaçsız kapalılık" peşindedir, yani ondokuzuncu yüzyıl sonlarında ortaya çıkan ve arada bir tekrarlayan hastalığa yakalanmışlar. İkinci Yeni yaşadığı bir kez daha yaşamak istiyorlar, ama onların arasında İkinci Yeni'nin iyi şairleri düzeyinde bir tek şair bile yok. Yanlışları, altmış yıllık şiir geleneğimize sırt çevirme-

lerinden ıleri geliyor. İkinci Yeni'nin vardığı noktadan işi sürdüremek varken başladığı noktadan yola çıkarmaları ancak şiir tarihimizi iyi bilmemekle açıklanabilir. Oysa işi bir şair olmak için ilkin çok iyi bir okur olmak gerekir.

Her şiir akımı belli bir zaman, mekân, toplumsal ve siyasal konjonktüre bağlıdır ve kesinlikle sonermiş bir akımın restorasyonu da kesinlikle mümkün değildir. Ama bu durum restorasyon denemelerinin yapılmayacağı anlamına gelmez: Nitekim 12 Eylül hareketinden bu yana İlhan Berk, Ece Ayhan ve sizin de sözünü ettiğiniz gençler marifetiyle İkinci Yeni'nin restorasyonu hareketine tanıklık ediyoruz. Bunlar ham hayallerdir. Ama bende bir "vurguncu", bir "fırsatçı" izlenimi uyandırdıkları itiraf etmeliyim.

Söylediğim gibi bitmiş bir şiir bir "Lazarus" gibi dirilemez, çünkü her "Lazarus"un bir "İsa"ya gereksinimi vardır, ve üstelik ortada ne "Lazarus" ne de "İsa" var; bu yüzden de İkinci Yeni'nin restorasyonu kesinlikle mümkün değil, olsa olsa bu işe sıvananların adları ortaklık biraz dolur. Açıklanan da bu gibila. Ama böylelerinin yanan Roma karşısında Lir çalan Nerondan pek farkları olmamak gerekir. Sadece İkinci Yeni değil, artık Birinci Yeni de, 1940 kuşağı toplumcu şiiri de günümüz şiirinde tekrar söz sahibi olamazlar. Böyle bir şey gelişmeye aykırıdır. Şiir geçmiş şiirin ve geleneğin ana gövdesi çevresinde gelişir. Sözünü ettiğiniz şairler bu gövdeden beslenmiyorlar, bu yüzden gelişmeleri ve yetkinleşmeleri olanaksızdır. Aralarından bugün bir restorasyon odağı yapılmak istenen Ece Ayhan da çıkamaz. Çünkü Ece Ayhan şiiri kaynak olma yeteneğinden yoksun, şairine ancak "ilginç" sıfatı sağlayabilecek bir "çıkamaz sokak" görünümündedir. "

□ Soruların dışında, konuyla ilgili olarak eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz.

■ En iyi genç şairlerimiz, altmış yıllık çağdaş şiirimizi en iyi özümsemiş, dünya şirini de tanıyan ve bir "yara"ısı, bir kaygısı, bir özlemi ve bir sorumluluk duygusu olan şairler arasından çıkıyor.

Genç şairlerin, şiire başlayanların, başlamak isteyenlerin, şiir okurlarının altmış yıllık şiir geleneğimizi, birikimimizi çok iyi tanımaları gerektiği ve bununla ilgili olarak genel kanıların yanısıra kendi bireysel kanılarını da oluşturmaları gerektiği kanısındaayım. Bundan sonra isterlerse geriye doğru gidebilirler. Bir ülkede bazı özel durumlar dışında (işgal, kurtuluş ve direniş savaşları, vb.) tek tip şiirin yazılması olanağı yoktur, hatta bu özel durumlarda bile yoktur, denilebilir. Bu nedenle, kötü bir yanlış yapılmak için hiçbir şiire kapalı olmamak, kalmamak gerektiğini düşünüyorum.

Gelenek ve gelenekten yararlanma konusunda indirgemeci ve tekeli olmamak gerektiği kanısındayım. Çünkü geleneğin bilinçaltı, psikolojik ve kültürel yanı bilinçli yanından daha ağır basar. Sanki bir reflektör. Yoksa sırtır, yama gibi durur; folklorizm ve anakronizma kokar. Önemli olan kendiliğindenliktir.

Şiirde gelenekten söz ederken, yerel gelenek ile evrensel gelenek arasındaki diyalektik ilişkiyi de gözden kaçırmamamız gerektiğini düşünüyorum.

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

60-70 TARTIŞMASININ İLK DÖNEMİNİ KAPATIRKEN...

Mehmet İzer

Haziran sayısında "1960-70 dönemi gençlik liderleri tartışıyor" başlığıyla bir bölümü başlatırken, tarihin öneminden söz etmiş, gençlik tarihinin bugünlere tutabileceği ışıklar olacağı söylemiş ve dönem dönem gençlik olaylarını, örgütlenmelerini ele almaya başlayacağımızı duyurmuştuk.

İlk dönem olarak belirlediğimiz 1960'ın yakın öncesiyle 1964 sonu arasına yönelik olarak yayınladığımız konuşmalarda da, giriş yazısında sözünü ettiğimiz kimi saptamaların doğruluğunu, bir kez de dönemi yaşayanların sözleriyle aktarmıştık. Neydi bunlar:

Öncelikle gençlik hareketleri ve örgütlenmeleri açısından bu dört yılın üzerinde hemen hemen anlaşılabilir bir dönem olduğuydu. 1960 öncesi'nin hareketlenmesine ve 1960 sonrası'nin kitlesel örgütlenmelerine yaklaşımlar "tartışma" kaldırmaz ölçüde aynıydı.

Bu ayrılığın kaynaklarına inildiğinde de ilginç ve öğretici gerçekler çıkıyordu. İlk gençliğin kitlesel ve birlikte davranabildiği dönemlerde kesin bir "güç" olduğu gerçeği öne çıkıyordu. Sonra genç insanların ülke sorunlarından soyutlanmaya tahammülleri olmadığı ve örneğin öğrencilerin akademik sorunlarıyla yurt sorunlarını birlikte ele almak gerektiği konusunda yerleşik bir alışkanlıkları olduğu görülmüyordu. Kitlesel örgütlenmelerinde demokratik işleyişi etkin kıldıkları ölçüde daha ileri adımlar atabildikleri, öğrenci gençliğin bu "güç"ünden telaşa kapılanların da her zaman, demokratik işleyişi sabotaj etmek yolunu denedikleri, örnekleriyle ortaya çıkıyordu.

27 Mayıs'ın ilk saatlerinden önceki günlerde üç büyük kentte, yönetimini baskı ve saldırı olmaksızın sürdüremez konuma gelmiş olan DP hükümetine karşı, canlarını da ortaya koyarak mücadele eden gençlerin, 27 Mayıs'la birlikte, gerek demokrasi için yaratıcı ve yapıcı yönde enerjilerini nasıl kullandıkları ilginç örnekler sergiliyordu. Demokrasi için görüşlerini ve muhalefet haklarını kullanmak yolunda gösterdikleri becerilerini, oluşumundan beri yönetimi yanlısı olan ve 1960 öncesi hükümetince sabotaj edilmiş örgütlenmelerini, bu kez daha sağlıklı yönde inşa ederken de gösterdikleri, üstelik bunu gençlerin büyük bölümünü derleyip toparlayacak biçimde yapmaları; önemli ders çıkarılacak örneklerdi.

Örneğin İstanbul'da düzenlenen uluslararası kültür şenliğini, tümüyle ve yalnızca özgüleriyle örgütleyebilmek, bunu her yıl daha da geliştire-

rebilmek, döneme ilişkin konuşmaların da değindiği gibi bugüne kadar devletin bile beceremediği bir başarıydı.

Eğitim reformuna ilişkin olarak bu dönemde başlatılan ve izleyen yıllarda da sürdürülen, 1968'de iktidara, partilere, halka sunulan öneriler de, yine tarafsız bir gözle bakıldığında kolaylıkla kabul edilebileceği gibi, bugüne kadar yapılmış en kapsamlı çalışmalardı. Üstelik bunların yanlışlarını sergilemek amacıyla bile hükümetlerin karşı öneriler geliştirememiş olmaları da ilginç bir durumu ortaya koymaktadır.

Hükümetlerin geçiştirmek için bile olsa öğrenci gençliğin istem ve sorunları için öğrencilerin sesi olan örgütleriyle girdikleri diyalogun ülke için nasıl geliştirici olduğu örnekleriyle yaşanabilmişti. Bunun

gençlerin "politikaya bulaşmaları" sonucunu getirmede, tam tersine yaşama ve yönetime katılmaları olgusunu yarattığı da dönemin önemli sonuçlarındandı. O yılların ve doğaal olarak izleyen yılların öğrenci liderlerinin bugün toplumun hemen her kesiminde etkin noktalarında buldukları gerçeği de bugün için çıkarılacak en büyük derslerden olsa gerektir.

Bunlar olayları yaşamamış, dincelememiş, incelememiş kişilerin bile, iki sayıya yeralan konuşmalardan ulaşılabilecekleri yalın ve önemli sonuçlardır. Ve hiç kuşkusuz bu dört yılın temelinde yükselen ikinci dönemse (1964 sonu ve 1968 arası) çok daha önemli deneylerin yaşandığı, sonuçların çıkarılabileceği bir dönemdir.

Ancak bu ikinci döneme ilişkin

olarak birincisinden çok farklı bir özellik de söz konusudur. Haziran sayısının "Tarih İçin Tartışmaya Başlarken" yazısında da değinildiği gibi, 1964 sonuyla birlikte gençlik içinde önemli yol ayrımları belirlemeye başlamıştır. Tartışmalar ve dönemin hükümetlerinin örgütleri işlevsizleştirme çabaları ayrı yapılanmaları getirmiş ve dönüp bakıldığında kabaca benimsenebileceği gibi, bu ayrı yapılanmalar, bölünmeleri ve doğaal uzantısı olan dağılmayı getirmemiş, tam tersine daha etkin olmayı ve "güç"ün üç il dışında da kendisini göstermesini getirmiştir. İlk dönemde mayalanan pek çok çalışma ve iş, bu dönemde altın dönemini yaşamıştır. Ancak yıllar çok hızlı yaşamış, bir yandan pek çok çalışma yapılırken bir yandan da tartışma merkezleri gençlik ve örgütlenmesi merkezinin dışına kaymıştır.

İşte bu döneme ilişkin olarak, döneme ağırlığın koyan öğrenci liderleriyle yapılacak konuşmalar bu dönemi tümüyle yansıtmak zorundaydılar. Tartışma merkezlerinin kaymasıyla oluşan her merkezün düşüncesi ve yaklaşımlarını olanca açıklığıyla ve birlikte ele almak gerekiyordu. Yapılan girişimler gösterdi ki, bu iş en azından bu içinde yaşadığımız günler için olanaklı değildi. Eksik yapılacak bir tartışma ise, dersler çıkarmak yerine yanlışlara yardımcı olmak tehlikesini içinde barındırıyordu. "Şimdilik" kaydıyla tartışmaya ara vermek zorunluluğu ortaya çıktı.

Gençlik toplumun geleceğidir. Bu ne kadar gerçekse, gençliğin yaşama ve yönetime birebir ve doğrudan katılımının bu geleceği hazırlayabileceği de bir gerçektir. Katılmasa, tek tek ve birbirinden ayrı, kısacası, örgütsüz biçimde gerçekleşemez. O halde adım adım sonuca ulaşırsak, gençliğin örgütlü olarak ve doğrudan katılımı toplumun geleceğidir. Bu örgütlülükse, geçmişin dersleriyle deneyleriyle doğruluğu ölçüde sağlıklı ve gelişkin olabilir. "60-70 dönemi gençlik liderleri tartışıyor" bölümünün böylesine önemli bir işlevi söz konusudur. Bugün için bir bölümüyle yapılabilmıştır, ancak yarın, hem de uzak olmayan bir yarından daha ilerki dönemleriyle de yapılacak zorundadır. Sınır 70'i de aşarak 80'leri kapsamalı, 60 öncesinde de uzanabilmelidir. Bu çalışmanın araştırmanın gençliğin sağlıklı ve gelişkin bir yapılanması için olduğu kadar, toplumun geleceği için de taşıdığı önem açıktır.

O halde, birinci bölümü noktalar-ken, "yarın"ın bir an önce gelmesini dilemek ve o tarihe kadar da düşünmek, taşınmak, araştırmak gerekiyor.

İBRAHİM KELEŞ

1960-70 Dönemi 'Gençlik Liderleri Tartışıyor' dizisinin birinci bölümüne (1960 yakın öncesi ve 1964 sonu) ilişkin olarak yapılan konuşmaları, bu sayıda Kazım Kocuoğlu, Kazım Pamir'le noktalyoruz. Ancak, her iki isim de kısa yaşam öykülerinde de anlaşılacağı gibi 1965 sonrasında öğrenci örgütlerinde çalışmış, yöneticilik yapmış kişilerdir ve dolayısıyla da konuşmaların ağırlığı 65 sonrasında kaymaktadır. Bu nedenle geçen sayıdan da anımsanacağı gibi, bu konuşmaları da içeriden birer bölümlerini kullanarak yayımlayabilyoruz. Hemen belirtelim, ikinci döneme ilişkin tartışmaları yayımlamaya başladığımızda bu konuşmaların diğer bölümleri de aynen yayımlanacaktır.

1946'da Diyarbakır'da doğdu. 1964-70 yılları arasında, İÜ Diş Hekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanlığı, İÜ Talebe Birliği 2. Başkanlığı yaptı. 1970 yılında okulu bitirdi, diş hekimi olarak çalışıyor.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin üniversite ortamını anlatır mısınız? Özellikleri neydi, ayrımlar nerelerdediydi?

■ Öğrenci olduğum 1964-65 ile 1970 dönemi arasında üniversite ortamı o dönemin siyasal ve ekonomik durumuyla bir paralellik gösteriyordu.

Öğrenciler üniversitelerin çağ gerisine düştükleri savı ile bir üniversite reformu istiyorlardı. Üniversitelerin öğrenci, öğretici ve yöneticile-

Kazım Pamir

"Öğrenci örgütleri çok şeyi başardı"

ri ile bir bütün olduklarını savunuyor ve öğrencisiz ya da öğrenci sesinin duyulmadığı bir yerin üniversite olamayacağını söylüyorlardı. Üniversite özerkliğinin yanı sıra öğrencinin yönetimde söz sahibi olmasını, öğretim görevlilerinin tam gün çalışmasını ve bütün koşulları ile üniversitelerin çağdaş olmasını istiyorlardı.

O dönemde yine yaşam pahalılığı sıkıntısı çekiliyor, Kıbrıs'a çıkartma bir mektup ile önleniyor, üniversiteye giremeyen öğrenci sayısı çoğalıyor ve elbetteki işsizlik önemli boyutlara ulaşıyordu ve bütün bunlar gençlik tarafından dile getirilip anlatılıyordu. Çünkü o dönemde gençlik "Gençliği ülke sorunlarıyla uğraşmayan, illemlenmeyen bir ulusun sonu gelmiş demektir" sözleriyle Atatürk'ü, yollarını çizen ve aydınlatan en büyük güç kaynağı olarak görüyorlardı.

□ 1960'tan sonra var olan öğrenci derneklerini öğrenciler, siyasi iktidarların denetiminden ve bağımlılığundan kurtarıp gerçekten öğrenci gençliği temsil eden bağımsız ve et-

kin öğrenci dernekleri duruma getirmek için çaba gösteriyorlar. Bu çaba çatışmalara yol açıyor ve öğrenci dernekleri çift başlı hale geliyor. O dönem öğrenci derneklerinin içinde bulunduğu durumu anlatır mısınız?

■ Somut örnek vererek söze gireyim. Diş Hekimliği Fakültesi'nde öğrenci bulunduğum 1964-70 yılları arasındaki Talebe Cemiyetleri, öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığı ve oylarıyla yasal olarak seçtiği yöneticiler tarafından temsil edilmiştir. Aynı biçimde 1969 yılından sonra yine öğrencilerin yasal öğrenci temsilcileri (üniversite yönetimi denetiminde) seçilmişlerdir. Ancak aynı dönemde Diş Hekimliği Yüksek Okulu sonra Fakültesi'nde bir de adı olan seçimi yapılmayan, yöneticileri belli olmayan Talebe Derneği vardı. Fakülte için de hiçbir çalışması da görülmüyordu.

Bu arada TMTF yedieminde teslim edilmiş, İstanbul Üniversitesinin bazı Talebe Cemiyetleri iki başlı olmaya başlamıştı. Bu iş İ.U. Talebe Birliği de iki başlı olana kadar sürmüştü.

Bu arada size küçük bir anımı anlatmak isterim. Talebe Cemiyetinde ilk seçtiğim yıl henüz Üniversite'de ikinci yılım. Yönetime gelen arkadaşlarımla birlikte öğretmen üyelerine her anadilim diline uğrayarak bir buket çiçek verip, öğrenciler tarafından bu yıl bizim seçtiğimiz söyleyip, öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerinde kendilerine yardımcı olacağımızı söylüyorduk. Bazı öğretmen üyeleri bu için çok olumlu olduğum belirtirken, bir kısmı ise bizi odasına bile almıyordu. Hatta bir tanesi beni odasına alıp bu için serberlik olduğunu söyleyecek kadar ileri gidip beni kovdu. Cerrahi profesörü olan bu öğretim üyesinin kliniğinde en ufak bir yenilik yapmadan yıllarca aynı paslı aletleri kullandığına tanık oldum. Ne bir kitabı, ne bir bilimsel araştırması vardı.

□ Yaşadığınız dönemin öğrenci örgütlerinin işlevleri nelerdi? Neler yaptılar?

■ Bu sorunuza çok genel ve yine aktüel ve somut bir örnek vereceğim Öğrenci örgütleri çok şeyi başardı. En önemlisi öğrenciyi temsil ediyorlardı. Son zamanlarda gazetelerde okuduk. Japonya'ya öğrenci temsilcileri yollamışız. Hemen hemen hepsi YÖK temsilcilerinin ya oğlu

ya kızı ya akrabası. 1969 Ağustos'unda Milli Eğitim Bakanlığı, 30 Ağustos Zafer Bayramı için her üniversiteden iki temsilcinin gönderilmesi için rektörlüğe yazı yazıyor. Rektörlüğün işi kolay. Çünkü karşısında Talebe Birliği var ve dekanlıklardan isimleri onaylatırdıktan sonra beni ve Eczacılık Fakültesinden Mehmet Aşıcı arkadaşımızı görevlendiriyor. Afyon'a gittiğimizde her Üniversiteden; İTÜ, ODTÜ, Hacettepe, Atatürk Üniversitesi vd. iki öğrenci temsilcisini orada buluyoruz.

TMTF'nin şimdi yapılmakta olan ve olanca para harcama da tam başarıya ulaşmayan İstanbul Festivalinin çekirdeğini atıp uzun süre Festival sonra Şenlik adı altında sürdürmesi de baş başına bir diğer olaydır. Ayrıca öğrencilerin lisan eğitimi için; yurt dışında çalışma kampları, yurt dışında sebeke kullanımı, yurt içi amatör rehberlik kursları, dünya gençlik örgütlerine üye olma ve dünya gençliği ile ilişkiler. Folklor çalışmaları, bilimsel çalışmalar, tiyatro çalışmaları, trafik ve otomobil kullanma dersleri vb...

Bütün yukarda saydığım etkinliklerin hepsi gençlik örgütleri tarafından üyeler ve bütün öğrencilere sunulan olanaklardı.

□ Çalıştığınız öğrenci derneğinin etkinliğinden, çalışmalarından söz eder misiniz?

■ 1964-70 dönemi çalıştığım Diş Hekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin üye sayısı fakülte'deki hemen hemen tüm öğrencileri kapsıyordu. Okul bahçesinde işlettiğimiz bir kantin, kiraya verilen bir dış deposu ve bir çalışma odamız vardı. Yönetimle ilişkilerimiz olabildiğince iyi idi. Baza öğretim üyelerinin sırf öğrenci sorunları ile ilgilendiğimiz için bize karşı tutumları vardı. Elbette bütün bunlar kişisel yararlarına ters geldiğinden. Öğrenci ile daha çok ilgilenilmesi istenildiği zaman, bilhassa full-time (tam gün) çalışma istediğimiz zaman kötü kişi olmuştuk. Çünkü özel muayenehanede geçirecekleri zamanı fakülte'de geçirme durumunda olacaktı.

Eğitim sisteminin yanlış olduğunu belirttiğimizde bunları bilimsel bir açıklıkla söylediğimizde iktidarı rahatsız eden durum olarak algılanıyordu. Onun için iktidarlar seçilen öğrenci örgütleri yerine, minibüste, kahvede oluşturdukları talebe kuklalarını ortaya çıkarttılar.

Fakir öğrencilere alet yardımı yapan cemiyetimizin bir de kitaplığı vardı! Yıllık çıkartma, ezi düzenleme, spor karşılaşmaları düzenleme, tiyatro ve folklor gösterileri yapma gibi etkinliklerde öğrencilere amatör uğraşlarında yardımcı oluyoruk. En önemlisi öğrencinin eğitim sorunlarını, idarecilere, öğretim görevlilerine iletiyorduk. Öteki talebe cemiyetleriyle ilişki kurup arkadaşlıklar ediniyoruz. Şimdi bile hala benim o dönemden hukukçu, iktisatçı, doktor, eczacı, kimyager arkadaşlarla sıcak bağlılığım sürmektedir. Öğretim üyelerinden de bizlere yardımlarını esirgemeyenler bulunuyordu.

Yüzüm Yüz İklim

unutmuş coğrafyasını kımına sığmaz
gölümseyişlerimi içerek soldu düşler
daha uslanmadan kuruyacak saksıda ceylan

kaçıyor, kaçtıkça soluksuz
ırmak yanlısına gökyüzüne mi aksam
yollar üşümüş gölge vuruyor yalnızlığuma

bir aın işliyordum şarkılardan
kanadı kaldı eğildiğim her dudak
dökülür kahrolası hüküm sabahlarıma

uyanır martıların hüzünü
kıyılarına ezberlemede sular
çıldırıyorum en hırçın yanlarımdan

fırtına sana sığındım yüreğimi
mendilde delik deşik ayrımtı anlasana
günde güneş gecede ay bunalmış yorgunum

dizlerini taşı bana kestanelerini
mevsime yakıştıyorsak ne çıkar
dağılsın saçların aykırı bir aşkla zamana

M.Mahzun Doğan

1945 yılında Çayeli'nde doğdu, 1967'de İU Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Türk Devrim Ocakları genel yönetim kurulu üyeliği, 1966-68 yıllarında TMGT genel yönetim kurulu üyeliği, 1968-70 TMGT genel başkanlığı yaptı. 1979 yılında CHP İstanbul il yönetim kurul üyeliği, 1979-1984 yılları arası İstanbul Borosu yönetim kurulu üyeliği yaptı.

Kazım Koluçoğlu'yla yapılan konuşmanın gençlik örgütlerinin uluslararası ilişkilerdeki girişimlerine ilişkin bölümünü yayınlıyoruz.

TMGT, Dünya Gençlik Teşkilatının (WAY) üyesiydi. İki yılda bir yapılan genel kurul toplantılarına katılırdı. Benim başkan olduğum dönemde 7. genel kurul toplantısı Belçika'da yapıldı. 110 ülke bu örgüte üyeydi ve 40 ülke de gözlemci üye olarak toplantılara katıldı. Bu genel kurul toplantısına da 110 üye ülke, 40'a yakın gözlemci ülke geliştirdi. 1000'e yakın delege katılmıştı. İlk kez böyle büyük boyutlu bir uluslararası toplantıya katılıyordum. Toplantı tüm uluslararası sorunları gündemine almıştı. Biz de bu konuda hazırlıklıydık.

Toplantı açıldığında ABD'den katılanlar kongreye bir öneri sundular. Önerileri de şu idi: Bütün milli komiteler kendi ülkelerindeki azınlıkları temsil edecekler, etmeyenler kongreye katılamayacaklardı. Bu öneri konusunda kendilerinden açıklama yapılması istendi. Yaptıkları açıklamada, örnek olarak Afrika ülkelerinden gelen komitelerin beyazları, Türkiye'nin de Ermeni ve Rum azınlıkları temsil etmediğini ileri sürdüler.

Bu öğrenciyeye karşı Afrika ve Latin Amerika ülkeleri ile biz büyük tepki gösterdik. Bu öneriyeye karşı müdahalede "Bu öneri ABD komitesi için de geçerli olmalı, çünkü kendi komitelerinde Kızılderililer ile Zenciler hiçbir zaman temsil edilmiş ve edilmemektedir. Türkiye'de herkes yasalar önünde eşittir. Azınlıklara ayrı bir yasa uygulanmamaktadır. Bu öneri ABD'nin böl ve sömür politikasının bu kongreye yansımalarıdır" diye karşı çıkınca, Afrika ülkeleri komiteleri de bu görüşümüze katılarak ABD'yi şiddetle suçlamışlardı.

Kongre divanı öneriyeye geldi bittiye getirip bizi kongre dışı bırakma eğilimi gösterince biz salonu terk ettik. Bizim arkamızdan Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin gençlik temsilcileri de salonu terk ettiler. Kongreye ara vermek zorunda kaldık. İkinci toplantıda isim okunarak oylama yapılmasını istedik. Tüzük gereği divan bu oylamaya başlamak zorunda kaldı. Yapılan oylamada ABD önerisi büyük bir çoğunlukla reddedildi.

Bunu şunun için açıkladım. Bu tip uluslararası toplantılarda ülkemizin sorunlarının ve diğer ülkelerin düşüncelerinin öğrenmesi ortak sorunları olan ülke gençlerinin birbirlerini yakından tanımaları ve dünya barışına katkıda bulunmaları için,

Kazım Koluçoğlu "Demokratik örgütlenme özgürlüğünün sağlanması önemlidir"

demokratik örgütlenme özgürlüğünün sağlanması hatta yardımcı olunması çok önemlidir.

Bu kongre ile ilgili bir anımı daha açıklamak isterim. Kongreye Portekiz'e karşı bağımsızlık mücadelesi veren Angola Kurtuluş Örgütü de gözlemci olarak katılmıştı. Kurtuluş Örgütü lideri bizimle görüşmek istedi. Görüşmemizde bize "Çok zor koşullar altında NATO silahlarını kullanan Portekiz'e karşı bağımsızlık mücadelesi verdiklerini, Türk Kurtuluş Savaşının tarihini çok iyi öğrendiklerini, Atatürk'ün Türk ulusu ile birlikte verdiği onurlu ilk bağımsızlık mücadelesini Atatürk'ün Nutku'nu okuyarak yakından bildiklerini söylediler. Ancak NATO bakanlar konseyinde Portekiz'in Angola bağımsızlık mücadelesine karşı NATO savunma silahlarının kullanılmasını önerisinin getirildiğinde Türkiye'nin bu önerinin aleyhinde oy kullanmasına çok üzülüklerini bildirdiler ve kararın bir fotokopisini bize verdiler. Daha sonra bu fotokopyiyi kongre üyelerine dağıttılar. Angola bağımsızlığına kavuştuktan sonra bizimle görüşen

kurtuluş lideri devlet başkanlığına getirildi. (A. Neto)

1970'de "Dünya Gençlik Kurultayı" düzenlendi. Bu kurultayı o zaman Birleşmiş Milletler düzenledi. 1985 yılının Dünya Gençlik Yılı olarak kutlanmasının temelinde bu kurultay yatmaktadır. Bu kurultaya sadece BM'e üye ülkeler değil, tüm dünya ülkelerinin gençlik temsilcileri katıldı. Gençler bu kurultayda toplanmak suretiyle dünya ve kendi ülkelerindeki sorunları komisyonlar oluşturarak konuştular, görüşüler, raporlar düzenlediler. Çalışmalar 4 komisyon halinde yürütüldü.

1. Dünya barışı komisyonu: Gündemi şöyle sıralanmıştır: Barışı koruma, silahsızlanma ve silahlıların sınırlandırılması, bütün ezilen halkların kolonyalizm, neo-kolonyalizm ve emperyalizmden kurtuluş mücadelesi, irkçilik, uzayın ve deniz yataklarının barışçı olarak kullanılması, ulusal egemenlik ve uluslararası işbirliği.

2. Gelişme komisyonu: Bu komisyonun gündemi ikili ve çok taraflı

uluslararası ekonomik işbirliği, nüfus, istihdam, sağlık, beslenme ve sosyal hizmetler, sanayileşme ve toprak reformu, sosyal değişim ve insan gelişmesiydi.

3. Eğitim komisyonu: Eğitimin demokratizasyonu, eğitim görme olanaklarından eşit olarak yararlanma, eğitim kurumlarında gençliğe yönetime katılma hakkı verilmesi, eğitimde öz ve yapı, boş zamanların değerlendirilmesi hayat boyu eğitim, okul okuduktan aile içi ve yetişkin eğitimleri, eğitim süreci içinde bilim ve teknoloji etkisi, kadroların oluşması.

4. Kişi ve Çevre komisyonu: Bu komisyonun gündeminde bilim ve teknolojinin insan üzerindeki etkisi ve uygulaması, insan sağlığı açısından çevrenin kirlenmesi, doğal kaynakların kullanılması ve saklanması, kentleşme, kitle haberleşmesi gibi geçekten bu gün dünyada sözü edilen her gün tartışılan konuları gençler komisyonları oluşturmak suretiyle kendi aralarında tartışmışlar, raporlar hazırlamışlardır. Ve kendi ülkelerinin yönetimlerine ışık tutmuşlardır. Konuları incelediğimiz zaman görüyoruz ki 1985 yılının "Gençlik Yılı" olarak ilan edilmesinin nedeni bu toplantıya dayanır. Bu komisyonlarda alınan kararlar, hazırlanan komisyon raporlarını, gençler kendi ülkelerinde halklarına ve yönetimine anlatmak üzere görevlendirilmişlerdi. Ama Türkiye'deki 1985 Gençlik Yılı'nda bu çalışmaların uzak, tamamen söylen havası içinde, öğrencileri eğlendirmeye yönelik ve gençlerin sorunlarına, ülke sorunlarına son derece uzak bir kutlama görüyoruz. Bu kutlama BM'in biraz önce anlattığımız kullamlarına uygun bir kutlama değildir.

Yorulma Duvarını Aşmışsın Bir Kez

yorulma duvarını aşmışsın bir kez
kaç kırık candan bir yaşam yapmışsın
senden bir parça kalmış her sokakta
senden biri kopmuş her dik yokuşta
koca bir soru işareti olsa da geleceğin
yorulma duvarını aşmışsın bir kez

aşınmanın ötesine varmışsın bir kez
neleler indirmediler senin kafana
her isteyen çekmeye çalıştı seni
biraz güvenden mi kendi sağduyuna
hemen yok oldu koruyucu meleklerin
aşınmanın ötesine varmışsın bir kez

yetmişli yılları yaşamışsın bir kez
parkalara büründün düşlerinde
topuğu düz pabuçlarla kuş gibi uçardın
en güzel insanlar en önde yürüyenlerdi
renği kaçmış keten pantolonlarla sabahlardın
yetmişli yılları yaşamışsın bir kez

yorulma duvarını aşmışsın bir kez
gazetelerde sararmakta resimlerin
karanlık köşelerde kalmış gençliğin
altlarında bir kat bir araba dönenlerin
kalan bir avuç yürekte biridir seninkisi
yorulma duvarını aşmışsın bir kez

Gürhan Uçkan

EĞİTİM KURTULDU MU?

ANAP iktidarının görev ve başladığı 13 Aralık 1983'den buyana, açıklamalarıyla, açtığı "bilimsel" tartışmalarla, uygulamalarıyla büyük tepkilere neden olan bakanı Vehbi Dinçerler, 13 Eylül Cuma günü görevinden alındı. Bu "son" Dinçerler için, özellikle son dönemlerde gerek kamuoyunda gerekse meclis içerisinde giderek yoğunlaşan tepkinin vardığı kaçınılmaz bir sonuç olmuştu. Dinçerler, öylesine büyük yük bir sorun olmaya, iktidar için öylesine büyük bir yıpranma nedeni olmaya başlamıştı ki, laikliğin yok edilmesine, ilkökul öğrencilerinin kafalarının safasatlarla doldurulmasına, Darwin Kuramı'nın ortadan kaldırılmasına, düşünce özgürlüğünün adının geçmemesine bile "belli ve makul ölçülerde" hoşgörülerini olan siyaset demirbaşlarının bile sabrı sonunda taşı ve Dinçerler, görevinden istifa ettirilerek devlet bakanı olarak "korumaya altına alındı".

BİR YANILGI...

Dinçerler'in bakanlığı süresince ortaya koyduğu "İcraat" burada uzun uzadıya yinelenmeye gerek yok. Kamuoyu, gerek bakanın şovları, gerekse basının "ilgisizlikle" gelişmeleri günü gününe izleme fırsatını buldu. Herşey bir yana din dersinin orta dereceli okullar için zorunlu hale getirilmesi bile, sanırım, yaşadığımız dönemin gerçekçiliğini gelecek kuşaklara anlatmada ilk sözü edilecekler arasında yerini uzun süre koruyacaktır.

Tüm bu gelişmeleri değerlendirenken öncelikle pek yavuna varılmayan bir gerçeği ve yanılığı saptamak gerekiyor. Bu, Vehbi Dinçerler'in gündeminin sürekli üst sıralarında yer almasını getirdiği ve o ölçüde gözlerden kaçmasını kolaylaştırdığı bir yanılı. Ve Dinçerler olayının iktidarın genel yapısından ve uygulamalarından ayrı olarak değerlendirilmesinden kaynaklanıyor. Bu, özellikle renkli basın tarafından bilinçli bir şekilde işlendi. Bakanın, dengesi tavırları, "oyarım", "dağıtım", "ulan"lı konuşmaları, ortaya atmaya çalıştığı bilimsel tartışma konuları, Osmanlıların laik olduğunu söylemeye dek varan safasatları, yukarıda sözünü ettiğimiz basının yanılığı, magazinelle ve güya muhalif tavırlarıyla da

birleşince ortaya bir günah keçişi çıkarıldı. Dinçerler.

Oysa sorun, kafalara ısrarla işlenmeye çalışılan tersine kişi ya da "alının gidip, velinin gelmesi" değildi. Ekonomik liberalizm, serbest piyasa ekonomisi sloganlarıyla işbaşına gelen, ama, liberalizm anlayışı kitap, film yasaklayıp, yakmalarda, kağıda sürükledi zamlarla kültür düşmanlığında, arsa ve tepeleri çöl araplarına pazarlamakta, gençlik yılında geniş toplumsal af istemlerine karşın onbinlerce genç insanı daha uzun süre hapis hanelerde tutmaya kararlı tutumunda somutlanan bir iktidarın bakanıdır, sözkonusu olan. Ve yapılması gereken de Dinçerlerin abartmalı tavır ve konuşmalarını tartışmanın ekseni yapmak değil, tersine, "İcraatın" tümüne bakmak ve tartışmak olmalıdır. Çünkü, ancak böyle yapıldığında, Dinçerlerin MEGS Bakanlığından alınıp, Devlet Bakanlığına getirilmesinin ardından, 6 sütuna "Çocuklarımız kurtuldu" diye başlık atmanın ya da "Eğitim kurtuldu, ya devlet?" diyerek yorum yapmanın ardındaki yanlışlık ya da eksiklik kavranabilir. Gerçekte, ne çocuklarımız ne de eğitim kurtulmuştur. Nitekim, yeni MEGS bakanı Metin Emiroğlu'nun göreve gelir gelmez "planlanan ve yürürlüğe konan projelerin takipçisi olacağım" demesi bu mutlu haberi verenlerin aynı günkü gazetelerde yer alan tekbizi anlamama gelmesi açısından da ilginçtir. Bununla da yetinmeyen Emiroğlu, sorunun özünü bizzat gözler önüne sermiştir: "Sayın Dinçerler de parti programı doğrultusunda öngörülen hedefleri dikkate alarak çalışmıştı. Ben de öyle yapacağım."

Gerçekten de, mektupla din dersi verme girişimlerinden, yemek yedikten sonra pamakların yalanmasını öğütleyen "sofra adabı" kitabından, yalan söylediğinde kalpte siyah nokta oluştuğundan sözeden "bilimsel" yayınlardan, tv'de Osmanlıların laik olduğu konusunu hep bir ağızdan söyleyerek "tartışın" öğretim üyelerinden sonra, Türkiye'de eğitimin, öğretimin kurtulmasından söz edilemez.

"DİNÇERLER DÜŞÜRÜLMELİDİR"

İktidarın genel yapısının

her konuda olduğu gibi, bu tartışmada da belirleyici olduğunu vurgulamaya çalıştık. Yanlış yönlendirmelere ve hedef saptırmalara karşı bunun ne denli önemli olduğu ortadadır. Tüm bunları söylerken, meclis içinde HP'nin, dışında SODEP'in Dinçerlere karşı öncülüğünü yaptığı politikanın ne denli tutarlı ve yaşamsal olduğu da eklenmelidir. HP'nin, "Meclis açıldığında Dinçerleri düşürmek için her yol denenecek" şeklinde özetlenebilecek görüşü, demokrasi savaşında güncel ve somut bir hedefi belirlemesi açısından önemli bir tavrıdır. Nitekim tepkinin toplumdaki denli yaygınlaşması sonucu, iktidar geri bir adımla Dinçerleri aktif bir görev olan MEGS Bakanlığından alarak, Devlet Bakanlığına getirmiştir. Ancak bu değişiklik yukarıda söylediklerimizden hareketle, konunun gündemden düşmesine neden olacak gibi görünmüyor. Nitekim yeni Bakan göreve gelişinin daha ikinci günü verdiği demeçte "Osmanlı laikliği Cumhuriyet döneminde tekâmül etti." diyerek bunun en somut kanıtını vermiştir. Kısacası, değişiklikten sonra olan ilk gelişmeler bize konunun politika gündeminden düşürülemeyeceğini ve düşürülmesi gerekti-

ğini gösteriyor. Tersine yeni bakanın ilk konuşmalarıyla birlikte, ileride daha yoğun bir tepkinin gerekebileceği uygulamaların izlerini bugünden görmek pek zor olmasa gerektir.

BİRBAŞKASI: POLİS YASASI...

Yukarıda, politik bir sorunu kişi düzeyine indirgeyerek tartışmanın getirdiği bir yanılığın sözettik. Bu, en güncel sorunlardan biriydi. Bugünlerde artık pek tartışılmayan, ama, benzer bir yanılığın söz konusu olduğu bir başka tartışma ve yanlış kavrayış biçimine -gerçi daha ayrıntılı bir yazı tutarı ve yaşamsal gereklilikle birlikte- değinmek, benzerlik açısından çarpıcı olabilir.

Geçtiğimiz aylarda kamuoyunda tartışılan ve muhalefetin yoğun direnmesine karşın iktidarın yasalaştırdığı "Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası"nın tartışılması ve değerlendirilmesinde de, Dinçerler olayında sözünü ettiğimiz yanılığın söz konusuydu. Ama işin asıl özünü, yani, demokratik çevrelerin de bunda büyük pay sahibi olmasıydı.

"Bir ara bir yasa çıkmıştı. Bilmeyorum halen geçerli mi? O yasadaki kaza erkeğin sarmaş dolaş gezmesi yasaklanmıştı."

Cumhuriyet Gazetesinin Gençlik ve Cinsellik konulu araştırmasında görüşlerine yer verilen gençlerden birinin sözleri bunlar. Ve benzerleri sözkonusu yasanın en yoğun tartışıldığı günlerde, gazetelerde, dergilerde, mizah dergilerinde de defalarca yinelenmiştir. Polis Yasası ve getirdikleri hep kadın-erkek ilişkileri, el ele tutuşmalar, yanyana yürümler çerçevesinde ele alındı. Yazılarda, fotoğraflarda, karikatürlerde ısrarla işlenen hep yasanın bu yönüydü. Ve insanları da yukarıda alıntladığımız genç gibi tepkilerini, eleştirilerini "kız arkadaşımın yan yana yürüyemeyecek miyim?", "elele dolaşamayacak mıyız?" şeklinde yansıttılar.

Oysa, yasanın her nasılsa asıl tartışılan bu fantezi bölümü bir yana, asıl önemli bölümlerinde, çağdışı, antidemokratik bazı yasalardan halâ yürürlükte olduğu bir ülkede, bunu daha da katmerleştiren, düşünce özgürlüğünü hiçe sayan, örgütlenme hakkını tamamen yok eden maddeler vardı.

Bu derece yaşamsal önemli olan bir yasanın tartışma ve eleştirisinin hep kadın-erkek "özgürlüğü"ne getirilen kısıtlamalarda yoğunlaşmasına, "buna daha yavaş koyan bir yasa düşüncemize, örgütlenmeye haydi haydi yasak koyar" gibi bir gerekçe bulunabilirse de, doğru olmadığı ortadadır.

SON BİRKAÇ SÖZ...

Birbirleriyle pek ilgili olmayan iki olayı değinilmeyen, eksiğ buraklan yönleriyle tartışmaya çalıştık. Söylemek istediklerimizi kısaca şöyle özetleyebiliriz: 12 Eylül'ün bile tartışılmaya başladığı, af istemleriyle birlikte gerek demokratik taleplerin geniş yığınlarca dile getirildiği, demokratik sol kesimdeki birleşimlerin yoğun bir desteği ardına alarak gerçekleştirilmekte olduğu günümüzde, yukarıda değinmeye çalıştığımız iki gelişme ve benzerleri, tartışılan politik önemin çok altında yargı ve yaklaşımlarla değerlendirilmez. Ters örneklerde, bunun, günümüz politik yaşamında vardığı düzeyde çok geri bir konuma karşılık geleceği gerçeği değişmez. ●

1. Sabah, 14 Eylül 1985
2. Nokta, sayı: 37, s.23
3. Cumhuriyet, 14 Eylül 1985
4. Cumhuriyet, 14 Eylül 1985
5. Cumhuriyet, 16 Eylül 1985

YARIN İSTANBUL BÜROSU

Yeni bir film festivali

Yesilçam'da

Yeni bir festival

Konuşmalar: YARIN İSTANBUL BÜROSU

Sinema izleyicisinin yüzde 70 oranında düşmesi, film maliyetlerinin hiç dumadan yükselmesi, işletmecilerin maddi desteklerini iyice azaltmaları, geçmişte artık 'fi' tarihlerine dayanır duruma gelen Sinema Yasası'nın bir türlü meclis gündemine girememesi ve kuşkusuz sinemanın en büyük yaransı sansürün gücünden hiçbir şey yitirmeden varlığını sürdürmesi, Türkiye'de sinema yapmaya çabalayan insanların önüne dikilen dev engeller olmayı sürdürüyorlar. İyice karamsarlığa sürükleyici görünen bu tabloya, şimdiye dek sinemacılarımızın biraz olsun soluk almalarını sağlamış olan Antalya Film Festivali'nin bu yıl başına gelenler eklendiğinde Türkiye'de sinema sanatının nasıl olup da varlığını koruyabildiğini sormak istiyor insan.

1985 Altın Portakal Film Yarışması'ndan üç yönetmen filmlerini çekti. Ertem Eğilmez, Aşık Oldum'u, Şerif Gören, Kurbagalar'ı, Başar Sabuncu da Çıplak Vatandaş'ı aynı gerekçeyle yarışmadan geri aldılar. Üç yönetmenin tepkilerini

çeken olay, seçiciler kurulunun yetersizliği idi. Gerçekten de, 11 kişilik jüride iki bakanlık temsilcisi, bir Antalya Kültür ve Sanat Vakfı temsilcisi, bir TRT temsilcisi ve hangi koşullarda seçildikleri bilinmeyen 'Antalya halkı'ndan iki kişi, 6 kişilik çoğunluğu ele geçirip tarafsızlığı hayli tartışılır bir duruma getiriyor. Geriye kalan 5 jüri üyesi ise Lütfü Akad, Rekin Teksoy, Mışık Kenter, Selda Alkor ve FİYAP temsilcisi Süreyya Duru.

İlk akla gelen sorunlar yan yana dizildiğinde oluşan korkunç duruma karşılık Türkiye'de hala sinema yapılabilir. Yine bu yılki yarışmaya katılan filmler içinde bir çırpıda silinip atılabilecek olanlar neredeyse yok gibi. Ömer Kavur'un 'Amansız Yol'u ve Körebe'si, Ali Özgentürk'ün 'Bekçisi, yurtdışından dönüp Türkiye'de ilk filmi yapan Muammer Özer'in 'Bir Avuç Cennet'i geçen yılın büyük ödül sahibi Atif Yılmaz'ın 'Dul Bir Kadın'ı ve Dağınık Yatak'ı, Sinan Çetin'in '14 Numara'sı, televizyondan ayrılıp sinemaya

geçen Yusuf Kurçenli'nin 'Ve Recep ve Zehra Ve Ayşe'si, Feyzi Tuna'nın 'Bir Kadın, Bir Hayat'ı, Erdoğan Tokatlı'nın 'gençlik filmi' olma iddiası taşıyan 'Fidan'ı üzerlerinde çokça konuşulan filmler, olacak Dergimizin yayına hazırlandığı şu günlerde yarışma sonuçları henüz belli olmadığından merakla beklemek düşüyor bize. Antalya Film Festivalinin hem Türkiye'de düzenlenen tek ulusal yarışma olması, hem de geçtiğimiz yıllarda oldukça olumlu görünen bir tavır izlenmesi festivale herşeye karşın yerinde bir sonuç beklemeye yolaçıyor.

Antalya Film Festivali'nin güncelliği ve bin bir dertle başlayan yeni mevsim nedeniyle, kısa bir süre önce sinema oyuncuları Halil Ergün, Hale Soygazi, Tarık Akan, Nur Sürer, Aytaç Arman ve Menderes Samancı, eleştirmen Atilla Dorsay ve senaryo yazarı Vedat Türkali ile gerçekleştirdiğimiz söyleşilerin Türkiye'de sinemanın durumunu ayrıntılı olarak açıklayabileceğini sanıyoruz.

Atilla Dorsay

"Sansürün işlevi düzenin koruyucusu olmaktır."

□ Sinemanın işlevini yerine getirememesinin temel nedenlerinden birinin sansür olduğunu kabul ediyoruz. Bunun yanısıra bir de kafalarda yaratılan bir sansür var bugün: "Hiç bir şey yapılamaz" anlayışı göze çarpıyor. Bu konuda ne dersiniz?

■ Sansürün işlevi zaten tam anlamıyla düzenin koruyucusu olmaktır. Sansür kurulları, dünyanın her yerinde o tabunun olduğu gibi kalmalı, hiç değişmemesi için üzerlerine düşen tarihsel misyonu

yerine getirirler. Ne var ki, burjuva demokrasilerinin egemen olduğu batı toplumlarında bu düzenin korunma işlevi artık kör-kaba bir biçimde yerine getirilmez. Düzenin elverdiği oranda görüş aklılarının, fikirlerin dışı vurulması, sinema ve diğer sanat eserleri yoluyla anlatılması konusunda bir hoş-görü ortamının bulunduğu söylenebilir. Ne var ki, bizim gibi batı burjuva demokrasilerinin çok gerisinde kalan sınırlı özgürlük ortamında, sansürün işlevi daha da büyüktür. Türkiye'de sansür, bira-kın düzeni, hiçbir geçerli, tutarlı çağdaş fikrin ortaya atılmaması, düşünceye dayalı hiç bir yapının üretilmemesi gibi bir misyon yüklenmiştir. Ve bunun da en ağır hissedildiği alan, kuşkusuz en geniş kitle sanatı olan sinemadır.

Tabii en tehlikeli de kafalarda oluşan sansür. Sansürün yasakları Türkiye'de sinemacıları öylesine koşullandırmıştır ki, sinema yoluyla neredeyse hiç bir fikrin üretilmeyeceğine, insanın sinema yoluyla dönüştürülemediğine ve

düşünce sinemasının hiçbir şekilde uygulanamayacağına inanmışlardır. Geniş biçimde yaptıkları, sansürü öncelikle kendi kafalarında oluşan duvarlar içinde uygulamaları ve televizyonda her cumartesi akşamı "en görkemli örneklerini" izlediğimiz alabildiğine yoz bir sinemayı üretmek olmuştur. Ama genel saptamanın ve suçlamanın yanısıra Türkiye'de onurlu bir sinema sanatçısının yıllardan beri, sansüre rağmen en dürüst, düzeyli, onur verici yapıtları zaman zaman ürettiğini görmezden gelmek haksızlık olur. □

Vedat Türkali
"Film, bir endüstri ürünüdür."

□ Türkiye sinemasının doğru bir değerlendirilmesi nasıl yapılabilir?

■ Doğru yaklaşımla. Ekonomik yapı temelini doğru saptanmasıyla. O zaman şu gerçek çıkar ortaya: Toplum yapımızdan kaynaklanan etkilerle Türk sineması araçlara, tefecilere, dışalıcılara, arsa-mülk sahiplerine, gene sosyo-ekonomik-politik yapımızdan doğan sansüre bağımlı bir sinemadır. Film denen yapıt temelde bir endüstri ürünüdür. Üretim-pazar ilişkileri burada da geçerlidir. Filmimizi dış alm yoluyla elde ettiğimiz ham maddeleri üretiriz. İç pazarlarımız yabancı film dışa-tımclarının yağmasındadır. Elimizde kalan kısıtlı pazarda da sinema salonu sahipleri, bölge işletmecileri, onların doğal ortağı tefeciler egemendir. Bir film yapılmına, giderek onların zevkleri de egemen olmaya başlamıştır. Starlar bunların satışıyla palazlanan parlak resimlerdir. Bu tabloya bir de sansürün anlayışını eklediniz mi, tanımız açıklanmış olur

□ Sinemanın nasıl olması gerektiğini sorabilir miyiz?

■ Bu dediğimiz nesnel koşulların değiştirilmesi için önlemler alınarak, yasalarla sinema dünyasına yeni düzenlemeler getirilerek. Bu da iktidarların kolay yapabileceği bir şey değildir. Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına bağlıdır. Teknik düzeyin yükseltilmesi (Çağdaş stüdyolar yapımı), film yatırımlarını destekleme, dağıtım-pazarlama sorununa sinemamızın yapısına uygun çözüm, sansür engelinin kaldırılması gibi şeyler yapılabilir gene de... O zaman, hiç değilse, eli yüzü düzgün film üretmek sorun olmaktan çıkar.

□ Şimdiki koşullarda sinemamızın dışpazar olanağının bulunduğunu söylebilir mi?

■ Ticari sinema dışpazarı, her alanda olduğu gibi dev tekellerin elindedir. Dünya sinema salonlarına bedava film taktırmanız bile zor. Çoğu çokuluslu dağıtım tükelleri hangi sinemalara, neyi, ne zaman göndereceğini çok öncelerinden planlamıştır. Umudumuz biraz aralık sayılabilecek kamupar olan film yarışmalarıdır. Onda da son yıllarda hayli parlak snavlar verdi sinemamız. O yolda yürümek gerekir. Filmlerimiz, her bakımdan dünya standartlarına göre üretilmelidir. Bu tanıma, dünyada artık güllük sayılan sansür yasakları da girer hiç kuşkusuz. Belli de başta o girer.□

Hale Soygazi "Sinemanın sorunları Türkiye'nin sorunları kadar çok ve çeşitli."

□ Türkiye'de sinemanın pek çok sorunu karşı karşıya olduğu biliniyor, söyleniyor. Bu sorunları

kendi açınızdan özetler misiniz?

□ Türk sinemasının önünde duran sorunlar, Türkiye'nin önünde duran sorunlar kadar çok ve çeşitli. Bir ucu endüstrileşme sorunu. Sinemada çağın gerektirdiği teknik yoksa, çağın gerektirdiği sinema dilini oluşturmak da zordur. Tek çözüm para değildir. Tersine tek başına para, sinemaysa sözcüğü olan, hiç bir şey demek değildir. Özgürlük olmadan, bol parayla olsa olsa reklam filmi yapılabilir, yapıyor zaten. Ama özgürlük deyince aklınıza yalnızca sansür, ya da ceza yasası gelmesin. Sinema tam anlamıyla bir halk sanatıdır. Milyonlarca kişi izler bir filmi, hem de bir sürü ülkede. O zaman sinemacının yalnızca sansür filan gibi çağın gerisinde şeylerle değil, çevresel ve psikolojik baskılarla da kısıtlanmaması gerekir. Bir sinema sanatçısı bence her şeyden önce kendi kafasındaki yasaklarla, korkularla, tabularla hesaplaşmış olmalı. Sansür, gerçekten hepimizin dışında, yani yalnızca dıştan gelen bir baskı olsaydı, çoktan kaldırılmıştı, kaldırılmıştı şimdiye kadar.

□ Sinemamızın son dönemde kadın konusuna eğildiği gözleniyor. Nasıl bir yaklaşım söz konusu?

■ Türk sinemasında kadın, toplum içindeki yerleşik değerlerin, gelenek ve göreneklerin yaratıcısı, sürdürücüsü olarak sunulmuştur genellikle. Yakın zamanlarda yapılan filmler, bu kadın imajını belli ölçülerde zorlayan nitelikler taşıyor. Ama yine de "kadını arayan" filmlerden söz etmek için şimdilik erken. Önemli ipuçları var sadece.

Bence sinemaya giden kadın, yaşadığı çelişiklere eğlence içinde de olsa bir karşılık bulmak istiyor. Kadının kimlik arayışına şöyle bir değinen filmlerin gördüğü ilgiye bakın. Şu basit gerçeği herkes sözde kabul eder: "Kadın cinselliğinin nesnesi değil, öznesi de olabilmelidir." Ama bu basit cümleyi gerçek anlamıyla ve mantık sonuçlarıyla yaşama geçirmeye, sinemasını yapmaya kalkın. O kolay değil işte. Alınacak çok yol var daha.□

Nur Sürer "Ben, sinema seyircisine karşı sorumlu hissediyorum kendimi."

□ Özellikle son yıllarda sayıları az da olsa başarılı filmler ortaya çıkmaya başladı. Bu nasıl gerçekleşiyor?

■ 79-80'den bu yana bir takım 'kahramanlar' diyebileceğimiz yönetmenler sayıları 8-9'u aşmaz, işletmecilerden kendilerini soyutlayıp buldukları negatifle, ayarladıkları oyuncularla yola çıkıyorlar. 50 milyonluk bir ülke için az bir rakam tabii, bakıyorsunuz sene de üç tane adam gibi film çıkıyor.

□ Köy filmleri sinemamızda hayli yaygın. Bir de köyden kente gelen insanların filmleri var. Yurtdışında bu filmler nasıl karşılanıyor?

■ Herhalde bir-iki tane böyle film var. Bakın, "At" filmini Paris sinematekindeki gösteri sırasında, Costa-Gavras 5 dakika sonra kaldırmış. "Ben bunu çok seyrettim, bu film ne" demiş. "Bisiklet Hırsızları'nın çalıtısı" filan demiş. Yıllar önce seyretmişim Bisiklet Hırsızları'nı. Evet, doğru. Bir sürü şey ordan alınmış. Kokusu ordan daha doğrusu. Bunların hepsi senaryodan kaynaklanan bir yığın boşluk.

□ Bir de son dönemde 'iyi iş yapar' diye çevrilen avantür filmler pek iş yapamaz oldu.

■ Evet. 12 sinemada gösterime giriyor ve 5 milyon hasılat yapıyor. Bu çok komik bir rakam. Bir iki tane o filmlerden seyrettim. Çıplaklığa karşı değilim. Gerekliyse, senaryonun gerektirdiği birşeyse

ben de donumu indiririm. Yani iş o değil. Hiç gereği yokken sırf kadının oyuncunun açılması için projeye ya bir deniz kenarı ekleniyor, ya da bir havuzbaşı. Bunu tüccarı adamın yanına soyunan kadınları katıp alle seyircisi ile lümpen kesimi biraraya getirmek için yapıyorlar.

□ Bir sanatçı olarak işlevinizi, görevlerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

■ Ben Türk sinema seyircisine karşı sorumlu hissediyorum kendimi. Ona çok daha iyi şeyler vermek için, benim gibi düşünen doğru, dürüst, namuslu, sinemaya sağlıklı bakan insanlarla yola çıkacağım. Koltuktaki seyirciye karşı sorumluyum. Ve yanlış bir şey yapmayacağım.□

Tarık Akan "Kaliteli film yapınca ticari başarıya ulaştığımızı gördük."

□ Türkiye'de sinemacılığın, sinemanın önünde duran sorunları kısaca değerlendirebilir misiniz?

■ Ekonomik açıdan sinemamız her geçen sene daha kötüye gitmektedir. Enflasyonun tahmin edilemeyecek boyutlarda büyümesi 84-85 sezonunda sinemaya çok büyük darbeler vurdu. Son senelerde görülen seyirci kaybından ve yapılan filmlerin maliyetini karşılamamasından dolayı sinemada kalitesizliğe doğru büyük bir yönelme var. Kaliteli bir film herşeyden önce paraya dayanır. Parasını çıkartamayacağımız bir projeye gir-

memiz çok zor. Bunun dışında sansür engelini atladıktan sonra ikinci bir engel ortaya çıkıyor! Son senelerde görülen oyuncu azlığı. Yeni gelenler çok süratli ve çabukça 'köseyi dönme' diyebileceğim bir tabirle hareket ediyorlar. Türkiye'de sinema kurulduğundan beri süre gelen senarist sıkıntısı var. Değişik konuları işleyebilecek yapabilecek ve zaman ayırabilecek durumda rejisör ve senarist arkadaşlar maalesef yok. Bir sene içinde 2 veya 3 tane çok kaliteli sinemamızın standartları üstüne çıkabildiğimiz filmler yapıyoruz. Bunların temelleri bir sene, bir buçuk hatta iki senelik bir çalışmaya dayanıyor.

□ Sorunlarımızın aşılabilmesi için sizce ne gibi önlemler alınmalıdır?
■ Şu ana kadar saydıklarım zaten Türk sinemasında var olanlardı. Fakat her sene biraz daha büyüyorlar. Sorunları birdenbire aşabileceğimizi sanmıyorum. Ayrıca böyle bir yolun var olduğunu da söyleyemem. Çünkü bu, zamanın ilerlemesi, toplumun ilerlemesi, kültüresizleşmenin önüne geçilmesiyle sağlanacak değerlerdir.

□ Sinemaların giderek izleyici kaybetmelerini nasıl açıklayabiliriz?

■ Daha önce söylediğim gibi bunun altında yatan ekonomik meseledir. Sinema seyircisinin sinemaya gidebilecek gücünün ortadan kalkması en büyük engeldir bence. İkinci televizyonun sezon başında kaliteli programları yayına koymasını oldu. Dünyanın en pahalı dizilerini bir kaç hafta içinde erittiler. Üçüncü bir engel ise, video olayının yasallaşması. Bu üç engel ortada duruyor. Yine de belli bir anlayışla çevirdiğimiz filmler bu sene bizi memnun edici bir tablo ortaya çıkardı. Daha önceleri yaptığımız filmlerin karşılığını ticari olarak tam anlamıyla alamıyorduk. Fakat son sezonda kaliteli film yapınca ticari başarıya ulaştığımızı gördük. Bundan şunu çıkartıyorum: Sinema seyircisinin anlayış düzeyini kendi kalite seviyemize çekmeye başladık. Artık bundan sonra kalitesiz filmler iş yapmayacak. □

Menderes Samancılar

"Karanlık gözüküyor sinemanın geleceği."

□ Avrupa'da ilgi gören, ödül alan filmlerimizin hemen hepsi köyü konu alan yapımlar. Bu olayı nasıl değerlendirebiliriz? Böyle bir durum farklı nütelikli filmler yapmamasını ne ölçüde engeller?

■ Köy filmleri bizim önemli bir yaramıza parmak basıyor. Bugün, tabii ki, fabrika köşelerinde de büyük yaralarımız var, sokaklarda da Köy filmlerinde büyük bir çalışma rahatlığımız var. Bir yere gidip çekiyorsunuz. Şehirde çalıştığınız zaman sansür ön plana çıkıyor. Bizim filmlerimizde polis dövemezsin, ayakkabısına bile basamazsın. Tabuları yıkamazsın. Yine de şehirde geçen filmlerin de batıda ödül alabileceğine inanıyorum. Köy filmleri batılıya ilginç geliyor. Aslında köy gerçeklerimiz şehir gerçeklerimiz birbirinden farklı değil. Filmlerin denetimi farklı.

□ Türkiye'de sinemanın geleceği nasıl olabilir bu durumda? Bir sürü imkansızlıklar, bir sürü engellemeler varken sinema nereye ulaşır?

■ İyi olmasını dilerim, fakat çok uzak. Karanlık gözüküyor sinemanın geleceği. Sermaye birikimi olmadan sinema olmaz. Umudumuz var mutlaka. Her sinemacının yüreğinde aynı şey yatıyor. Fakat karamsarlığı da bir tarafa atamıyoruz. Bugün evinde oturup televizyon seyretmek insanlara daha kolay geliyor. Yıllarca sinemaya gitmeye gitmeye o tadı unutuyorlar. Sinemaya devamlı gidecek insanın yeterli parası oluyor ve zamanı. Öbürleri karnını doyurabilmekten aciz.

Aytaç Arman

"Türkiye'de sinema da ülkenin kendisi gibi bir yığın yeniliğe gebe."

□ Türkiye'de sinemanın geçmişinin, gelişiminin bir değerlendirilmesi yapabilir misiniz?

■ 1950'ye kadar sinemayı Muh-sin Ertuğrul belirliyor. Tüm oyuncular tiyatrodan geliyor. 50'den sonra ise Lütfü Akad'la başlayan dönem geliyor. Bu dönemde bir sinemacı kadro oluşmaya başlıyor. 60'lı yıllardan sonra yeni birşeyler yapılmaya başlıyor. Daha sonra sinemaya Yılmaz Güney geliyor. 1970 yılından sonra kesin belirleyici Güney oluyor. Güney'in yaptıkları örnek alınıyor. Bugün hala sinemamız Yılmaz Güney ve O'nun tavn belirliyor. Kaba bir yaklaşımla alırsak, O'nun getirdikleri toplumsal gerçekçilik, sosyal sorunlar diyebiliriz. Güney, halkın içinden gelmiştir. Yaşamdaki gözlemlerini, halktan aldığı olayları sinemaya aktardı. Bu olayları bir yığın insan yaşıyor. Onlar da gelişin aktar-sın, onlar da başarılı olurlar. Hala Güney dönemindeyiz. Yeni arayışlar da pek yok. Bir Tunç Okan olayı var. "Cumartesi, Cumartesi" bizim sinemamızın çok dışında bir olaydı. Kurgusuyla, biçimiyle, bakışıyla, herşeyiyle çok farklı.

□ Bundan sonra sinemamızın geleceği ne olabilir? Nereye doğru gidiyor sinemamız?

■ Türkiye'de sinema da, ülkenin kendisi gibi bir yığın yeniliğe gebe. Genç ve dinamik bir ülke ve bu dinamizmine rağmen çok yoğun sorunlar yaşıyan bir ülke. Bu sorunlar her geçen gün biraz cevaplanacak. Son yıllara baktığımızda Türkiye'de sinema gerilememiştir. Türkiye'de sinemayı yıpratma po-

litikası uygulandı. Belediye hala yüzde 50 rüsum almakta direniyor. Nitelikli insanların elinde para yok. Bir filmi belirleyen öncelikle birinci aşamadır, senaryo aşamasıdır. İkinci sırada gelen çekim işini gerçekleştirecek kadrolarımız var. Yönetmeni, kameramanı, oyuncusu var. Önemli olan ilk aşamanın geliştirilmesidir. Pazar olayı da çok farklı. Yeni araçlar başlarını kaldırıyor. İşte video. Sinema salonlar için değil de, insanlar için yapıyorsa, kitlelere ulaşıyorsa değerlidir. Bu yüzden video da büyük bir değer taşıyor. □

Halil Ergün

"Kendimi toplumsal gelişmenin içinde yakalayıp anlatmaktan yanayım."

□ Batı sinemasında 15-18 yaş gençlerine yönelik, bu gençleri pazar eden filmlere yaygın bir biçimde rastlanıyor. Türkiye'de ise gençler için çevrilen filmler iyi ya da kötü-yok denecek kadar az. Sinemamızda gençlik filmleri neden yapılmıyor?

■ Gençliğin daha en baştan "düşman" olduğu bir toplumda böyle filmler hem çok gerekli hem de çok gereksiz. Bu gün sinema sanatçıların içinde yönetmeni de vardır, oyuncusu da, senaristi de... Aslında onlar da gençliklerini yaşamadılar ki! Ben de gençliğimi yaşamadım. Bugün 34 yaşındayım 16-18 yaş dediğimiz, sokaklarda dördüğümüz bir jenerasyon var. Onları bazen ben de yakalıyorum. Ama genç gibi bakamıyorum galiba. Binbir çatışmanın, problemin ortaya çıktığı bir toplumda yaşıyoruz. Gençlik sorununu işlemek almakta mümkün değil. Çünkü onlar bize göre fantastik problemlerle uğraşıyorlar. Ama sen ülkende kendi insanın adına, günlük ekme, gece uyuyabilemek, ertesi günü garanti edebilecek için çabalıyorsun. Ben gençlik sorunlarını 70 yaşındaki babamın problemlerinden ayrı göremiyorum. O yüzden sinema da gençliği tek başına alamıyor galiba. Sanatçı da korkunç bir halde yaşıyor.

□ Bir aydın sanatçı olarak görevlerinizin sorumluluklarınızın neler olduğunu düşünüyorsunuz?

■ Son yıllarda Türkiye'de birlikte-liklerin kaybedildiği, beraberliklerin ortadan kaldırıldığı, ortak düşünce boyutlarının yokedilmeye çalışıldığı bir serüven yaşadık. O zaman ben önce kendi açıklanmızın anlatılmasına yönelik çabaya yöneldim. Bu çabamın soyut bir yanı yok elbette. Kendimi toplumsal gelişmenin içinde yakalayıp anlamaktan yanayım. Dünyanın, hayatın, insanın değişebilirliğini savunuyorum. Ben anlamda sanat-sal boyutta bu değişime çabalarsın, bu emek serüvenine katılmaya çalışıyorum. Sanatçının görevi barıştan ve özgürlükten yana çabaların içinde yer almaktır. Bunun bir sanatçı için tarihsel görev olduğuna inanıyorum. □

"Sevgili Arkadaşlar,
27 Temmuz - 3 Ağustos
1985'te anti-empyralist dayanişma, barış ve dostluk sloganı

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali Sonuç Bildirgesi

altında, SSCB'nin başkenti Moskova'da toplanmış olan 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali delegelerinin tüm dünya gençliği ve öğrencilerine mesajdır.

Değişik ülkelerden genç insanların, birbirini tanımak ve daha iyi anlamak günümüzün acil sorunlarına çözüm bulunmasına katkıda bulunmak için, birlikte düşünmek amacıyla 157 ülke ve Batı Berlin'den 20.000'in üzerinde değişik politik, felsefi ve dini inanca sahip genç insan Festival formunda bir araya gelmiştir.

Böylesi geniş temsile sahip bir forumda bazı konularda görüş farklılıklarının olmasının beklenmesinde rağmen bu genç

kuşağın demokratik, ilerici ve barışçı güçlerinin en önemli konuda herkesin barış ve özgür yaşama hakkının vazgeçilmezliği konusunda uğraş vermesi için birleşmesini engelleyememiştir.

40 yıl önce müttefik güçler nazizme karşı zafer kazandı. Özgürlüğün esirliğe, demokrasi'nin zorbalığa ve insanlığın barışa büyük zaferi çok pahalıya mal oldu. Festivalde insanlığın kölelikten kurtulmasında rol oynayanların, Hitler faşizminin hezimetine büyük katkısı olan Sovyet insanının, müttefik ulusların, partizanların, direniş savaşçıların, anti-faşist ve demokratların, savaşta düşen milyonlarca özgürlük

savaşçısının hapislerde, toplama kamplarında ve harap saba ve köylerde hayatını kaybedenlerin, ölmez kahramanıklarının anısına saygı duruşunda bulunduk.

2. Dünya Savaşının trajik sonuçları, günümüzde ve gelecekte dünyanın sorumluluğuna çoğunu omuzlarında taşıyan genç kuşağı yeni bir savaşçı ölemelede savaşımı zorluyor.

İşte bundan dolayı tüm ülkelerdeki politik, felsefi ve dini inançlarına bakmaksızın genç insanlara, militarist ve saldırgan güçlerin durdurulmaları için çabalarını yükseltmek, yer yüzünde nükleer ve konvansiyonel silah yarışının son bul-

ması ve nükleer silahın taşınmamasının önlenmesi, kitlesel kıyım olan nükleer ve başka türden toptan yasakların yapılacağı her şeyi için çağrıda bulundu.

Bu yıl 40'inci yıldaydığımız Hiroşima zaki trajedileri bir dahı masın! Avrupa'da gün işbirliği konferansı ile sonuçlanmasının yanında Festival formulanarak sonuç belgesine bağli olduğumuz letlerarası ilişkilerde koyduğumuz ilkelere kederli yaşama geçme kiti bulunma isteğir tant politikasının ca

Moskova'da yapılan 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nin bitişinin üzerinden haftalar, aylar geçmeye başladı. Sekiz gün boyunca yaşananlar, sadece bu kısacık zaman dilimiyle sınırlı olmadığı için, dünya gençliği festivali konuşmayı, sonuçlarını tartışmayı, yazmayı sürdürüyor. Artık Uluslararası Gençlik Yılı'nın bitmesine de birkaç aylık bir zaman kaldı. Her ülke gençliğinin kendi olanaklarıyla "Katılım-Gelişme-Barış"a katkıları, uluslararası deneyimlerle çoğaldı. Gençlik Yılı'nın bu üç önemli ilkesi, demokrasi ve toplumsal ilerleme için yapılanlarla, akademik demokratik haklarla birleşti ve "Anti Emperyalist Dayanişma, Barış ve Dostluk" duyularıyla doruğa erişti. İşte 12. Festivali görkemli bir törenle açıldı, işte burada, Lenin Stadyumu'nun çevresinde kendi ülkelerinden gelen binlerce gençtobüslerine biniyorlar. resmen açılmasından sonra festivalin şenliklerine katılmaya gidiyorlar. Bütün Moskova ışıklar içinde, tarihi kiliselerin, katedrallerin altın kubbeleri ışıl ışıl. Geniş caddeleri, asırlık binaları, usul usul içlerine kadar sokulan ırmağı, yüz yıllık ağaçların gölgelerindeki parklarıyla, heykellerle dolu meydanlarıyla bu tarihi kent görmüş geçirmişliğine, uluslararası etkinliklerin ev sahipliğine bir yenisini daha ekliyor. Festival açılış bir saat oldu. Başkent'in göbeğinde ünlü Kızıl Meydandayız. Çeşitli ülkelerin gençleri kola güreterek geniş daireler oluşturmuş, şarkılar söylüyorlar. Kimisi geleneksel halk danslarını sergiliyorlar. Birden gökyüzünde binlerce havai fişek patlıyor. Saat onbire gelirken, havanın karardığı ancak hissedilebiliyor. Gökyüzü renkler içinde, havai fişekler meydanadaki gençlerin coşkusunu daha da artırıyor, çığlıklar, şarkılar daha bir güçlü söyleniyor. Gösteriler gece yarısına kadar sürüyor.

Sayılsız uluslararası etkinliğe ev sahipliği yapmak, büyük organizasyonların örgütlenme becerisini beraberinde getiriyor. Bir de bu seferki uluslararası bir ekonomik konferans ya da spor şenliği olmayıp festival olunca ve katılanları da binlerce genç insan olunca, organizasyonun iyi örgütlenmesinin yanısıra şehrin tümüyle festival havasına sokulması, katılanların bunu hissetmesi önemli

oluyor. Gerçekten de bütün Moskova festival için düzenlenmiş, parklar bahçeler, meydanlar, binalar, sinema ve tiyatro salonları, stadyumlar festival etkinliklerine ayrılmış, böylece aynı zamanda Moskova'lıların da festivali yaşamaları, ona katılmaları gerçekleştirilmiştir. Konuklara sağlanan olanaklar, oteller, yardımcı rehberler, basın üyelerinin rahat çalışmasının sağlanması çıkabilecek sorunları en aza indiriyordu.

Artık festival açıldı, elimizde kalınca olan festival programımızla yollara düşüyoruz. Kendimize izlenince seçmekte zorluk çeksek de önümüzdeki günleri düşünüp rahatlıyoruz. Zamanın yetmediğini ise festival bitince anlıyoruz. Festival daha önce de söylediğimiz gibi üç programdan oluşuyordu. Politik Program, Kültürel Program ve Sportif Program. Sekiz gün boyunca her günün etkinliklerinin tümüne bir ad veriliyor ve diğer üç program o günün etkinliğine bağli olarak düzenleniyordu. bunun dışında da Politik Program kendi içinde 'Silahsızlanma ve Barış', 'Anti Emperyalist Dayanişma', 'Anti Faşizm', 'Çalışan Gençliğin Hakları', 'Ekonomik İşbirliği ve Ulusal Bağımsızlık', 'Gelişme ve Yeni Uluslararası Ekonomik İlişkiler', 'Ekonomik Bunalmalar ve Sosyo-Politik Sonuçları', 'Bağılantısızlar', 'Gençlik Yılı', 'Genç Kadınların Hakları', 'Çevremizi Koruma', 'Genç Sanatçılar ve Bilimadamları', 'Spor', 'Turist', 'Uluslararası Öğrenci', 'Çocuk' olmak üzere onbeş merkezden oluşuyordu. Bu merkezlerin dışında, yine politik program içinde, Zafirin Kırkinci Yılı, Öğrenci Kulübü, Hiroşima ve Nagazaki'ye Atom Bombasının Atılışının 40. Yılı, Anti Emperyalist Kürsüsü, Helsinki Belgesi'nin imzalanışının onuncu yıldönümü, gibi özel anlamlı toplantılar düzenlendi. Delegelerin katıldığı bu politik program, genellikle kapalı salonlarda, konferans, seminer, yuvarlak masa, tartışma, kimi zaman mitingler şeklinde yapıldı. Bildiriler sunuldu ve tartışmalar, kar-

12. Gençlik ve Öğrenci Festivalini İzlerken

şıklı deneyim aktarımları gerçekleştirildi.

Sadece oniki etkinlik de Uluslararası Öğrenci Merkezi'nin programında vardı. Bunlar arasında beş konuda oluşan tartışma forumları, konferans, yuvarlak masa toplantıları, ekonomi, gazetecilik gibi alanları içeren ilgilere göre toplantılar yer alıyordu.

Kültürel Program ise, önce kendi içinde üçe ayrılıyor. Uluslararası Galeriler sanatın çeşitli alanlarını içeriyor, edebiyat, tiyatro, bale, pandomim vb. Uluslararası Konser ve Festivaller ve de Ulusal Konser Programları. Festivalde katılan delegeler genellikle, müzisyen, ressam, solist, gibi sanatçılarla birlikte geliştilerdi. Kültürel program için tümüyle ayrılan Gorki Parkı'nda, katılan ülkelerin sanat gösterilerinin yanısıra, Sovyetler Birliği'ndeki onbeş cumhuriyetin de birer büyük pavyonları bulunuyor ve neredeyse sabah sekizde başlayan gösteriler aralıksız gece yarısına kadar sürüyordu. Uluslararası satış pavyonlarında geleneksel hediye eşyaların yanısıra, ülkelerin festival için hazırladıkları hediyelikler de satılıyordu. Katıyşalı, papyatyalı, eşarplar, tişörtler, afişler vb. Spor Programına gelince, bu bölümde gösterilerin yanısıra, dostluk karşılaşmaları yapıyor, festival koşulları düzenleniyordu. Sekiz gün boyunca her günün etkinliklerinin genel adları birinci günden başlayarak sırasıyla şöyleydi: Festival'in Açılış Günü; Anti Emperyalist Dayanişma, Barış ve Dostluk, Nükleer Savaşın Önlenmesinde Barışta ve Silahsızlanmada Gençler ve Öğrenciler, Anti Emperyalist Dayanişmada Gençler, öğrencilerin ve Öğrencilerin Hakları, Yeni Uluslararası Ekonomik İlişkiler Gelişme ve Ekonomik İşbirliğinde Gençler ve Öğrenciler, Sovyetler Birliği Günü, Festivalin Kapanış

Günü: 'Bir sonraki Festivalde Kadar Hoşçakal Arkadaşım'.

Günün erken saatleri, gazetecilerin toplandığı Moskova Oteli'nin restoranında otele kalan tüm gazeteciler kahvaltılarını yapıyorlar. Tümünü bir daha böyle topluca görmek olanaklı olmadı nedense. Festivalin bu ilk günü gerçekle-

arm uza-
te geçil-
tip neden
nası için
yapma-
ayorum.
nümünü
ve Naga-
a yaşı-
enlik ve
i başarı
on'uncu
nu kul-
e ve ide-
zu, dev-
ortaya
ve bu il-
sine kat-
nizi, de-
dlandır-

ması ve değişik sosyal sistem-
lere bağlı devletlerin karşılık-
lı yarara dayalı işbirliğinin ge-
leşmesinden yana olduğumuzu
tekrarlarız.

Daha acil ve insanlık ulus-
lararası ilişkiler sistemi için,
çatışma ve tansiyonu artıracı,
zor kullanımı ve adeletsiz dav-
ranışlardan uzak, sorunların
görüşme masasında barışçıl
yöntemlerle çözümlenmesin-
den yanayız. Bağlantısızlık hâ-
reketi bu yönde olumlu bir rol
oynamaktadır.

12. Dünya Gençlik ve Öğren-
ci Festivali, Orta ve Latin
Amerika, Karaipler, Asya, Af-
rika ve Batı Afrika ve özellikle
Akdeniz ve Ortadoğu halkları,

gençlik ve öğrencileri ile ve
özgürlük bağımsızlıklarının ih-
laline karşı ve ulusal egemen-
lik ve kendi geleceklelerini ken-
dilerinin belirlemesi için, söm-
ürgecilik izlerine karşı ya-
yılmacılık, apartheid ve ırkçılı-
ğın diğer çeşitlerine karşı ve
ırk ayrımına, faşist ve dikta-
torial rejimlere karşı savaşım
verenlere, anti-emperyalist da-
yanışmanın parlak bir biçimi
olmuştur.

Biz, ekonomik geriliğin ort-
tadan kaldırılmasından, hakiki
ekonomik bağımsızlıktan; yeni
sömürgecilik kalkmasından,
gelişmemiş ülkelerin ödeyeme-
yecekleri borçlarından gelen
sorunların çözümünden, yeni
ekonomik düzenin kurulmasın-

dan yanayız.

İnanıyoruz ki gelişmiş ve
gelişmekte olan ülkeler ilişki-
lerini eşitlik temelinde geliştire-
rek sürdürmekte olan çatışma-
ları azaaltmak ve keskin sosyal,
ekonomik, ekolojik ve diğer
global problemleri olma doğa-
nın korunması, açlık ve salgın
hastalıkların önünün alınması,
cehaletten ortadan kaldırılması
için en hızlı çözümü sağlamalı-
dır.

Birleşmiş Milletlerin kuru-
luluşunun 40. yıldönümünde
onun amaç ve prensiplerine
bağlı olduğumuzu tekrarlarız.

Birleşmiş Milletler tarafın-
dan "Katılım, Gelişim, Barış"
sloganı altında uluslararası
gençlik yılının ilanı dünya ka-

muoyunun dikkatinin genç
kuşağın gereksinimlerine, so-
runlarına ve istemlerine çekil-
mesini sağlamıştır.

Biz inanıyoruz ki gençlik
daha iyi bir geleceğe sahip ola-
bilir ve mutlaka olmalıdır. Bu-
nun olabilmesi için herkeşin
güvenlik duygusuna, çalışma
ve yaşama hakkına, haysiyetli
bir yaşama, genel eğitim ve
mesleki pratiğe, devletin ve
toplumsal işlerin yönetimine
katılma hakkına ve kişinin sos-
yal, ekonomik, politik, sivil
ve insani haklarının farkına
varması olanağına sahip olma-
lıdır.

8 gün Sovyet gençliği ve
halkının konduğu olduk. Festi-
valde bize sağlanan iyi olanak-

lar için samimi duygularımızı
bildiririz. 12. Festivalin şeh-
rinden, bu gün sıcak ve parlak
anılar, iyi niyet, dayanışma ve
Sovyet halkının dostluğu ile
aynıdır.

12. Dünya Gençlik ve Öğ-
renci Festivali değişik politik
görüşlere sahip tüm dünya
gençliğinin biraraya gelme, fik-
ri alışverişini yapma ve barış
için ortak hareket etme, silah-
sızlanma, yeni dostluk ilişkile-
ri için özgürlük ve adalet sağ-
lanması da güven ve işbirliği
istemlerini ortaya koymuştur.

Yasasın anti-emperyalist
dayanışma, barış ve dostluk!

Yeni festivalde buluşunca-
ya kadar!
Moskova 3 Ağustos 1985''

Öğrenci Festivale

Füsun Öztürk

Moskova caddelerindeyiz, temiz,
pırıl pırıl bir hava var. Moskovalılar
sakin sakin alışverişlerini yapıyorlar
parklardainsanlar gazete veya kitap-
larına dalmışlar. Girdiğimiz her cad-
dede festivale ait birşeyler bulma-
mız olanaklı; bayraklar, duvar resim-
leri, vitrinlerde kucakında beyaz gü-
vercini ile Katyuşa, afişler, festival
amblemli naylon torbalar ve daha
birçoğu. Halkın festivale ilgisi ol-
dukça büyük. Daha ilk gün açılışa,
geçit törenini izlemek için erken
saatlerde yollara dökülen Moskova-
lılar, etkinlikleri izlemek için de en
ufak zamanlarını bile değerlendir-
yorlar. Gösterilerin büyük kısmı
açık havada olduğundan katılmı-
peyce yüksek oluyor.

Alişveriş yapmak için başka bir
otele gittiğimizde, içeri girer gir-
mez birtakım gençler ellerimize
birşeyler tutuşturuyorlar imzala-
mamızı istiyorlar. Ne olduğunu an-
lamaya fırsat kalmıyor. İmzalayıp
yolumuza devam etmek isterken,
otelin asma katında yere bağdaş
kurup oturmuş eliye yakın genç
görüyoruz. Ellerindeki pankartlara
bakıyoruz: "ABD'nin Nikaragua'ya
yaptıklarını kınıyoruz. Nikaragua
Halkı ile Dayanışma için bir günlük
açlık grevi yapıyoruz. Sadece su iç-
birşey yeme". Otelin diğer bir kö-
şesinde, birtakım gençler gösterile-
re hazırlanıyorlar, yerlerde bez afiş-
lerini düzenliyorlar. Müzik aletlerini
akort ediyorlar. Otelden çıktığımız-
da ise, geldiğimizde farkına varma-
dığımız bir manzara gözümüze çar-
pıyor. Otelin birçok penceresinden
ülkelerin bayrakları sallandığını
görüyoruz. Kiminin penceresine afişler yapış-
tırılmış, balonlar bağlanmış.
Bazı pencerelerde özel bayraklar
da asılı, bir kuruluşu ya da örgütü
temsil eden. Otelde kısaca konuş-
ma fırsatı bulabildiğim Belçikalı bir
delege gece yarılanna kadar otelde

sohbetler düzenlendiğini, şarkılar
söylenildiğini, tartışmalar yapıldığını
söylüyor. Bazı geceler uyumuyoruz
bile diyor. Belçikalı arkadaştaın bir-
şey daha öğreniyorum. Delege grup
larımızın gönüllü olarak Moskova'daki
inşaat, onarım, üretim faaliyetlerine
katıldığını. Kendi istekleriyle her-
hangi bir gün üç saat çalıştıklarını
söylüyor arkadaşımız. Daha sonraki
günlerin birinde böylesi gönüllü bir
ekibin yol inşaatında çalıştığına ta-
nik olduğumda, bunun sembolik
olmadığını, gerçekten de ellerinde
aletleriyle insanların işe koyulmuş
olduğunu görüyorum. Adeta bir
şenlik havasında geçen çalışmanın
suresi biterken, bir başka otobüsün
yaklaşmakta olduğu göze çarparıyor.

Barış, kararlılık, silahsızlanma,
savaşım festival boyunca gerçekle-
ştirilen hemen hemen her etkinliğin
ortak konularıydı. Bir pop ya da
rock konserinde şarkıların içeriğini
bunlar oluşturuyordu. Gençler bir
yandan el çırpıp rock müziği
eşliğinde dans ederken, sloganlar
atıyor, 'Savaş Hayı' diye bağırı-
yorlardı. Gorki Parkı'nın girişindeki
büyük havuzun etrafında toplandığı-
mızda hava kararmak üzereydi.
Konserin yapılacağı yer öyle özel
bir platform filan değildi. Sadece
iki yanlı merdivenlerin ortasındaki
yükseklikte, sine düzeni kurulmuş ve
otobüslerle müzik topluluğuna yer
yapılmıştı. Moskova'da hava geç
karardığı için, önce seçebildiğimiz
bu ayrıntılar artık görünmez oldu.
Saat onbuçuğa geliyor, açık havada
toplanan insanlar sabırsızlıkla konserin
başlamasını bekliyorlardı. Saat
onbire geliyor, bir gece konseri iz-
leyeceğimiz herhalde diye düşünü-
yoruzken konserin başlama duyurusu
yapılıyor. Müzik olanca hızıyla ak-
şamın içinde doğru yayılırken, bir
anda çevresinde toplandığımız ha-
vuzdan sular fıskırmaya ve bu su-
ların görüntüsü renkli ışıklarla ay-
dınlatılmaya başlanıyor. Gözümüzü
bu olağanüstü manzaradan ayır-
mazken hemen bir şey farkettik, su-
ların fıskırması müziğin ritmine gö-
re oluyordu. Biz rock parçasında
gökyüzüne yükselen sular oldukça
seri hareketlerle alçalır yükselirken,
ağır bir şarkıda sular gökyüzünde
süzülüyordu. Moskovalıların da il-

giyle izlediği bu gösteri sürerken
parkın başka bir yerlerinden insan-
ların sesleri geliyordu "Mir, Rujva,
Festival" (Barış, Dostluk, Festival).
Gece yarısını biraz geçerken otele
gitmek için parkat ayrılırken, yeni
gelenleri görmek ve parktan yükse-
len insan, müzik seslerini duymak,
yorgun ayaklarımızı geri çekiyor.
Artık sayılı günlerimiz dolmak
üzere, halâ programda gitmek iste-
dimize, kaçırduğumuz onlarca etkin-
liğin olduğunu bilecek insanı üzü-
yor. Seyredilen bir dolu güzel şeyin
yanısıra, daha çok koşturduğumu-
zu ve imza verdiğimi düşünüyorum.
Parklarda, gösterilerin öncesinde
her ülkeden gençler ellerine ne ge-
çirirlerse festival konuklarının im-
zalarını istiyorlar. Ülkenizin adını
mutlaka yazacaksınız. Onlar yaka-
nıza kendi yakalarından çıkarttık-
ları rozetlerini takacaklar, siz de on-
ların yakasına takacaksınız. O anda
bir yerlerde müzik sesi geliyorsa ko-
lunuza girip, sizi dansa davet ede-
cekler. Bir El Salvadorlu ve bir Tür-
kiyeli olarak, Dünya gençliğinin
dayanışmasının ve dostluğunun kü-
çük bir örneğini oluşturduğumuzu
düşüneceksiniz.

Artık Ağustos'un üçü geldi. Bu-
gün festivalin son günü. Saat sekizde
Lenin Stadiumu'nda Festival Kapanı
Gösterisi başlıyor. İki saati aşan
bir süre, bir sonraki festivalde bu-
luşmak için yüzbinler vedalaşmaya
"Yeni Festivalde Buluşunca Ya-
dar".

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci
Festivali bittiğinde bir sonuç bil-
dirgesi yayımlandı. Festivalin dele-
geleri tarafından tüm dünya gençli-
ğine ve öğrencilere yayınlanan
bildirgede; Gençliğin daha iyi bir
geleceğe sahip olduğu inancı yine-
lendi. Her festivalin kapanışında ol-
duğu gibi, adresler verildi, adresler
ahndı. İkinci, üçüncü kez festivale
katılması olanlar, belki diyorlardı,
biz onüçüncü festivalde olamayız,
yaşlanmız olacağız artık. Moskova
konuklarını uğurlarken, insanlar
halâ kapanışı, açılışı kadar görkem-
li olan festivali, festival bayrağını
indirilmesini gözlerinin önüne geti-
riyor, anlatacak ne çok şeyleri ol-
duğu düşünceyle, ülkelerine doğru
yola çıkıyorlar. İçlerinde hep bir-
şey yineleyerek, haydi onüçüncü
festivalde diyerek...

şen tarihsel buluşma ise, Basın Mer-
kezi'nde bir saat sonra olacak 'Ba-
sın Toplantısı' yüzündendi. Moskova
Otel'i tarihi ve eski bir yapı. İç
mimarisinde de fazlaca değişiklikler
yapılmamış. Yalnızca kimi odaların
kapılarının yanına küçük plak-
etler asılmış. O odada daha önce
hangi ünlünün kaldığını göstermek
için. Festival için menü uluslararası
özelliklere göre hazırlanmış. Dolayısıyla
Leningrad ve Azerbaycan'da
gideremediğimiz su içme gereksinim-
imiz böylece gerçekleştirilmiş oluyor
Sovyetler Birliği'nde insanları su ye-
rine maden suyu ve meyva suyu içi-
yorlar. Sadece Moskova yakınla-
rından yirmiyeye yakın maden suyu
çıkıyor. Üstelik çoğu da vücutta-
ki rahatsızlıkları ve vitamin eksik-
liklerini gidermeye yarıyor.

Öğrenim hakkı engellenemez!

Öğrenci kıyımına son verilmelidir

Atımalara son!

atımlar

Yeni öğretim yılı var olan sorunların daha da ağırlaşacağı, ağırlaşan bu sorunların yanısıra yeni sorunların öğrencilerin gündemine gireceği bir yıl olacak. Ağırlaşan sorunlar, artan çözüm istekleri ve çabalarıyla birlikte gelişecek. Artan bu istek ve çaba, umutsuzluğu umuda, karamsarlığı iyimserliğe dönüştürecek.

Bir öğrenci için en büyük tehlike onu canevinden vuracak tehdit 'atımadır'. Daha kibar bir deyimle "kaydının silinmesi"dir...Yeni öğretim yılında ağırlaşan sorunların başında bu sorun geliyor. Kayıt silmeler ulaşacağı boyut açısından tam bir öğrenci kıyımına dönüşecek. YÖK sisteminin, sadece yüksek öğretimi öldürmediği, gençliği dolayısıyla geleceği öldürmeye yöneldiği bütün açıklığı ile gözler önüne serilecek.

Bu sayfalarda daha önce yazıldı. Atımlar, yürürlükteki üniversite politikasının öğrencileri canevinden vuran ucudur. Geleceğe ilişkin güzel umutların, yıllarca harcanan para ve emeğin, katlanılan sıkıntıların bir anda yok edilmesidir. Bir dönemin, bir kuşağın harcanışdır. İsrafın önlenmesi gerekeceği, 'atımların' yol açtığı psikolojik yıkımla birlikte, en büyük israfı, insan israfını, gençliğin canına kasta dönüşü. Artan, atılan öğrenci intiharı haberleri bunu göstermiyor mu?

Bundan böyle yürürlükteki üniversite politikası bir sıfat daha kazanacak: Öldüren sistem.

Neden atıyorlar?

Bu sorunun yanıtı, herşeyden önce atımların 'geçici' olup olmadığının belirlenmesinden geçiyor. Yürürlükteki sisteme şöyle kuş bakışı bakan birisi hemen ayırına varır ki, atımlar gündemin geçici maddesi değildir. Bu sistem var olduğu sürece, her yıl artan biçimde, onbinlerce öğrenciyi üniversiteden uzaklaştırmak zorunda. Çünkü sistem 'çok adam al, çok adam at' ilkesine dayanıyor. Çünkü, hiçbir yeni fiziki yatırım yapmadan harcamaları reel olarak artırmadan, tersine düşürerek artan sayıda öğrenciyi üniversiteye almanın, üniversiteyi dev boyutlara ulaşan işsizliği emmenin bir biçimi olarak görmenin, yetersizlikleri çare olarak sunmanın başka açıklaması olamaz. İstatistikler bunu gösteriyor.

Bu yöntem, 1982/83 öğretim yılından başlayarak uygulanmaya başlandı. Bir önceki yıla göre yüksek öğretim kurumlarına yüzde 86 oranında daha fazla öğrenci alındı, gelen yıllarda da bu sürdürüldü. 1984-85 yılında yüzde 96'ya ulaştı. Öğrenciler anfilere sığmaz oldular. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı sürekli yükseldi. Üniversitelere ayrılan ödenekler sürekli düşürüldü. 1981-1985 yılları arasında kaba sabit fiyatlarla 45 milyar lira azaltıldı. Daha ne söylemeli. Yeteri kadar açık değil mi?

Bunlar yetmedi. YÖK, sürekli değişen sınav ve ders geçme yönetmelikleriyle, yasayı en katı öğrenci düşmanlığı ilkesine göre yorumlayıp uyguladı. Bu da yetmedi öğrenim süresiyle ilgili YÖK'ün 44. maddesi YÖK yönetmenliklerine uygun olarak değiştirildi. Tek ders ten iki yıl başarısızlık halinde 4. sınıftan atılma yasallaştırılmış oldu. Ne yapmalı?

Yapılacakların büyük bir kısmı, karanlık öğretim yılı tablosunun aydınlık yanını oluşturan öğrenci derneklerine düşüyor. Bu dönemde tüzel kişilik kazanmış öğrenci dernekleri sayısı sürekli artacak. Bu dernekler, atımları sistemin bir gereği olarak sadece atılanları ilgilendirmeyen, bir bütün olarak öğrencileri ilgilendiren sorun olarak ele almalıdırlar. Atılanları öğrencisiyle bir bütün olarak atımların karşısına dikilmelidirler. Kendi aralarında işbirliğini ve birlikteliği sağlamalıdırlar.

Öğrenciler ve dernekleri, Anayasanın kendilerine sağladığı sorunlarını duyurma, sorunlarına çözüm aramaya ilişkin bütün hakları sonuna kadar kullanmalıdırlar. Bu onların herşeyden önce yurttaşlık haklarıdır.

Meclis ve partileri bu yönde harekete geçirmelidirler. Bu alanda kendilerine, uygun bir zemin zaten oluşmuş durumdadır. HP milletvekillerinin Nisan 1985 de 44. maddenin değiştirilmesi için verdiği yasa teklifi komisyonca çürümeye terk edilmiş durumdadır. Öğrenciler bu yasa teklifinin çürütülmesini önlemeli, bir an önce meclis genel kurulunda görüşülmesi için partilere ve komisyona baskı yapmalıdırlar. Bunun bir yolu dilekçedir; diğer bir yolu, öğrencilerin yurttaşlar grubu olarak sorunlarını anlatmaya yönelmeleridir. Kuşkusuz, sorunlarına çare ara-

Öğrenciler, Anayasanın Sağladığı, Sorunlarına Çözüm Aramaya İlişkin Bütün Hakları Kullanmalıdırlar.

yan insanlar daha etkili biçimler yaratacaklardır.

Benzer biçimde HP-SODEP Ortak Af Komisyonu'nun hazırladığı 'af yasası taslağı'nın 14. maddesi 'nedeni ne olursa olsun okuldan kayıt silmelerin' bütün sonuçlarıyla kaldırılmasını içeriyor. Öğrenciler bu af tasarısının, başka nedenlerin yanı sıra bu nedenle de, meclisten bir an önce geçmesini sağlamaya yönelmelidirler.

Kuşkusuz bunların gerçekleşmesi göreceli olarak daha uzun bir süre gerektirecektir. Hemen atılan öğrencilerin tek tek yapabilecekleri de vardır. Hukukçular, altı yıl okuma hakkını dikkate almadan yapılan kayıt silmelerin yasal dayanaklarının zayıf olduğunu söylemekte dirler. Yasayı öğrenci aleyhine yorumlamak tan kaynaklandığını, maddenin çelişkilerle dolu olduğunu öne sürmektedirler. Bütün bunlar öğrencilerin idari yargıda açacakları davaları kazanarak okullarına dönebileceklerini göstermektedir.

Atımların yükünü sadece öğrenciler yükleniyor. Belki çoğunu onlar yükleniyor. Bir sıkıntı durumuna düşürülmenin bütün sıkıntısıyla, niteliksiz işçi olarak yaşıyorlar. Ama çocuklarını geleceğini kazanması için okutmaya çalışan ailelerin katlandıkları sıkıntı ve fedakarlıklar, atılan çocuklarından daha az değildir. Ateş düştüğü yeri yakar. Bu ailelerin mali kayıpları da çoktur. Bu ailelere çocuklarının tembellikleri nedeniyle okulların-

dan atıldıklarını anlatmak zordur. Tepkileri büyük olacaktır. Bu tepkilerin birlikte alınması bir tavra dönüşmesi gereği vardır. Bunun en uygun biçimi üniversite öğrencisi velilerin dernek kurma hakkını kullanmak olacaktır.

40.000 aileyi ilgilendiren bir soruna, toplumun geleceği gençlerin kıyımına siyasal partiler gözlerini kapatamazlar. Tavrı almak, desteklemek zorundadırlar.

Öğrenciler, hak aramanın suç sayıldığı, anayasal hakların kullanılmasının karşısına keyfilik elinin çıktığı bir dönemde aşarak, kararlılıklarını, akılcılıklarını göstererek demeklerini kurmayı başarmışlardır. Aynı akılcılık ve kararlılıkla kendi varlıklarını tehdit eden atımların üstesinden de gelececeklerini, öldüren YÖK sisteminin değiştirilmesini sağlayacaklarını söylemek bir öngörü olmasa gerek.

YARIN

İncelemenin bilgi alyoruz, kesin kararı çarşkan Emiroğlu'nun başkanlığındasaatlik toplantıdan sonra bir bak

'YÖK Yasası eksik'

Üniversiteden atıldı, yargı kararıyla sınav hakkı kazandı

Bütünleme sınavında başarısız olduğu gerekçesiyle 9 Eylül Üniversitesi'nden ilişkisi kesilen öğrenci, dekanlık aleyhine açtığı dava ile yeni bir sınav hakkı elde etti.

ASUMAN AVAR
İZMİR — İzmir 2. İdare Mahkemesi, sınıfta yeniden aldığı dersin son sınavında başarısız olan öğrencinin üniversite ile ilişkisinin kesilemeyeceğine karar verdi. Mahkeme...

YÖK'ün 44.Maddesi Öğrenci yararına değiştirilmelidir!

Güz dönemi sınavlarının bitimiyle gündeme gelmesi beklenen yığınsal öğrenci atılmaları, yükseköğrenim gençliği için önümüzdeki günlerin en yakıcı sorunlarından biri olacağı benziyor. Doğal olarak öğrenci atılmalarının önlenmesi çabaları da yükseköğretim gençliğinin önümüzdeki günlerdeki başlıca mücadele alanlarından birisi olacak.

Öğrenci atılmalarına neden olarak yükseköğretim yetkililerince "öğrencilerin tembelliği"nin gösterileceği bugünden kesin gibidir. Oysa yığınsal öğrenci atılmaları böylesi sığ yaklaşımlarla açıklanacak basit bir olgu değildir. Tersine yığınsal atılmalar olgusunun altında yapısal, politik çeşitli etkenler bulunmaktadır. Atılmaların nedenlerinin çeşitli olması ona karşı verilecek mücadelenin de çeşitli yönlerini ve alanlarının bulunması sonucunu doğurmaktadır. Atılmaların nedenlerinden ve mücadele verilecek alanlardan önemli birini oluşturan atılmaların hukuksal boyutları üzerinde de durmak gerekir.

Öğrenci atılmalarına yasal dayanak olarak 2547 sayılı YÖK'nun 2880 sayılı Yasa'nın 25 nci maddesiyle değişik 44 ncu maddesi gösterilmektedir. Bu nedenle öncelikle anılan 44 maddedeki düzenleme üzerinde durulmasında yarar bulunmaktadır.

44 NCÜ MADDENİN DEĞİŞMESİNDEN ÖNCEKİ DÜZENLEME

Maddenin değişmeden önceki biçiminde, normal öğretim sürelerine ek olarak, ön lisans düzeyinde eğitim yapılan kurumlarda bir, dört veya daha uzun süreli lisans düzeyinde eğitim yapılan kurumlarda okuyan öğrencilere iki yıl ek süre tanınıyordu. Bu durumda, örneğin normal öğrenim süresi dört yıl olan AÜ SBF öğrencileri bu fakülteyi bitirebilmek için altı yıllık bir süreye sahip bulunuyorlardı. Normal öğrenim süresi altı yıl olan Tıp Fakültesi öğrencilerinin öğrenimlerini bitirmek için sahip oldukları süre sekiz yıldır.

Yalnızca iki halde öğrenciler, normal ve ek sürelerini tamamlayıp tamamlamadıklarına bakılmaksızın yükseköğretim kurumlarından çıkarılabiliyorlardı. Bunlardan ilkinde göre, birinci sınıftaki derslerinin tümünden ilk iki yıl sonunda başarılı olamayanların yükseköğrenim kurumlarıyla ilişkisi kesiliyordu. İkinci olarak da normal ve ek süreler sonunda öğrenimini tamamlayamayacağı anlaşılan öğrencilerin bu sürelerin dolması beklenmeksizin atılabileceği hükmü getirilmişti.

2880 SAYILI YASAYLA GELEN DEĞİŞİKLİK, ATILMALARIN YASAL DAYANAGI VAR MI?

1983 yılını başlarında Ulusu Hükümetince 2547 sayılı YÖK'ün bazı maddelerini değiştiren 2880 sayılı Yasa teklifi hazırlandı. 2880 sayılı Yasayla değiştirilmek istenen maddeler arasında, YÖK'nun 44 ncu maddesi de bulunuyordu. Ancak 44 ncu maddede yapılmak istenen değişiklikler şunları içeriyordu.¹ Hükümet teklifindeki değişikliğe göre, normal öğretim süreleri dört yıldan fazla olan yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin ek süresi dört yarıyıl (iki yıl) dan altı yarıyıla (üç yıl) çıkarılıyor. Ayrıca normal ve ek süreleri sonunda en çok iki dersten başarısız olan öğrencilere iki yarıyıl daha süre veriliyordu.

Hükümet teklifi Danışma Meclisi, Milli Eğitim Plan ve Bütçe Komisyonları'ndan hiçbir değişikliğe uğramaksızın geçtikten sonra Danışma Meclisi Genel Kurulunda da aynen kabul ediliyordu. Ne ki 44 ncu maddeye ilişkin değişiklik, tasarının MGK da görüşülmesi sırasında önemli bir operasyon geçiriyordu. 2880 sayılı Kanunun 2547 sayılı YÖK'nun 44 ncu maddesini değiştiren 25 nci maddesinin MGK'da geçirdiği değişiklikle geldiği hal şöyleydi. Normal öğrenim süreleri dört yıldan fazla olan yüksek öğrenim kurumları öğrencilerinin ek süreleri tekrar iki yıla inmişti. Ayrıca ara sınavları Yasa'ya sokulmuş ve ara sınavlarının yıl sonu sınavlarına etkisini belirleme yetkisi Üniversitelerarası Kurula verilmişti. Getirilen en önemli değişiklikle de (Bugün uygulanan biçimile söylüyoruz), herhangi bir dersten iki yıl başarısız olma hali yükseköğretimden atılma nedeni

yasalar ve atılmalar

Selim Demirci

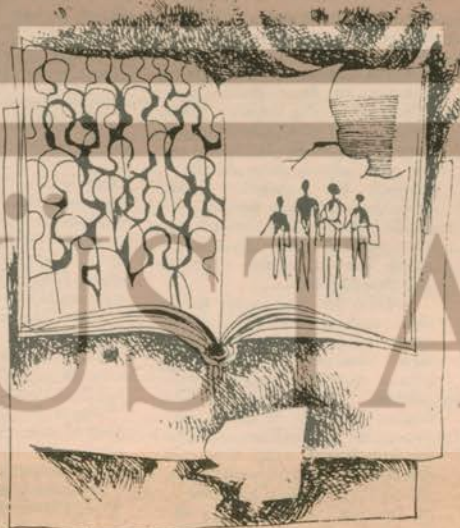
oluyordu. Bu gün gündeme gelen atılmaların çoğunluğunun dayandırıldığı neden budur. Bu değişiklik ek öğretim sürelerinin kullanımını hemen hemen olanaksız hale getirdi. 2880 sayılı Yasanın öğrenim süresine ilişkin değişikliği getiren maddesinin MGK da tam tersine dönmесinin

'Yığınsal Atılmalar

Olgusunun Altında

Yapısal, Politik

Etkenler Yatmaktadır"

nedeni ise büyük bir olasılıkla YÖK yetkililerinin MGK ya yaptıkları telkinlerdi. İlk yıl üst üste aynı dersten kalmanın Yasa değişikliğinden önce YÖK ilke kararlarında ve çeşitli öğrenim kurumlarının yönetmeliklerinde yer alması bu kanunuzu doğrulamaktadır. Böylece YÖK ilke kararlarında ve kimi yükseköğretim kurumları yönetmeliklerinde yer alan ve yasal dayanağı olmayan bir sınırlamaya yasal dayanak oluşturuldu.

HUKUKSAL SORUNLAR

Herhangi bir dersten iki yıl üst üste başarısız olma artık Yasada yer alan bir atılma nedenidir ama, bugünkü uygulaması açısından çeşitli sorunları içermektedir. Şimdi kısaca bu sorunlar üzerinde duralım.

YÖK'nun öğretim süresini düzenleyen 44 ncu madde a fıkrası birbirleriyle çelişen hükümler getirmektedir. Örneğin hiç süre yitirmeden son sınıfa gelen bir öğrenci son sınıfta bir dersten 2 yıl başarısız olursa, fıkranın birincisi bendine göre öğrenimini bitirebilmek için iki yıl süresi buluncak; üçüncü bende göre de hemen atılacaktır.

Maddenin bu iki bendi yalnızca durumları çok özel olan öğrenciler için aynı anda uygulanabilir niteliktedir. Burdan kaynaklanan eşitsizliğe aşağı da değineceğiz.

44 ncu maddenin a fıkrasının üçüncü bendinin son bölümünde aynen şöyle denmektedir: "...Bir dersin, devam, ara sınavı, uygulama ve sınav şartlarından birini yerine getiremeyen öğrenciler, bir defaya mahsus olmak üzere, eğitim-öğretim programının bağ olduğu yükseköğretim kurulunun uygun göreceği ilk yarı yılda, o dersin kayıt, devam, ara sınavı ve uygulama şartlarını tekrar yerine getirirler. Bu şartlardan birinin yerine getirilmemesi halinde öğrencinin üniversite ile ilişkisi kesilir."

Görüldüğü gibi ikinci kez yerine getirilememesi halinde atılma sonucunu doğuracak nedenler arasında "sınav" koşulu yer almamıştır. Madde de ikinci kez yerine getirilememesi halinde atılma sonucunu doğuran nedenler tek tek sayıldığı halde "sınav"koşuluna yer verilmemiş olması yalnızca rastlantı değildir. Eğer ikinci kez yerine getirememesi halinde atılmayı gerektiren nedenler içerisinde sınav koşulu na da yer verilmek istenseydi yukarıdaki düzenlemedeki gibi ikinci kez nedenler tek tek sayılmaz ve "... Bir dersin devam, ara sınavı, uygulama ve sınav şartlarından birini yerine getiremeyen öğrenciler... uygun göreceği ilk yarı yılda aynı şartları yerine getirirler..." biçiminde bir anlatım kullanılabilirdi. Nitekim YÖK ilke kararlarındaki anlatım böyledir. Bu durumda birinci yıl bir dersten başarısız olan bir öğrencinin vize alamaması durumunda atılması madde metnine uygun olurken ikinci yıl kayıt, devam, ara sınavı ve uygulama koşullarını yerine getiren ancak dönem sonu sınavında başarısız olan öğrencilere bu hükmün uygulanabilirliği tartışmalıdır.

YASALARIN YÜRÜRLÜĞÜ

44 ncu maddeyi değiştiren 2880 sayılı Yasa 19 Ağustos 1983 te yürürlüğe girmiştir. Bu durumda öğrenim süresini kısıtlayan 44 ncu madde değişikliğinin 2880 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden önce yükseköğretim kurumlarına kaydolan öğrencilere uygulamaya uygulanmayacağı tartışmalıdır.

Kural olarak yasalar yürürlüğe girdikten sonraki olaylara uygulanabilir. Ancak bazı koşullarda ve yasada açık hüküm bulunması halinde yasalar da geçmişe etkili hükümler de bulunabilir. "Bir kanun kural olarak yürürlüğe girdikten sonraki olayları düzenler. Bu hak ve adaletin bir gereğidir. Bununla birlikte hak ve adaletle aykırı olmamak

şartıyla ihtiyaç ve zaruret halinde kanunlar yayımlanmalarından önceki olayları kapsayacak, kısaca geriy yürüyen kurallar koyabilirler¹² Burda hak ve adalete aykırı olmaktan kast edilen geçmişe etkili olmanın kazanılmış hakları ihlal etmeme kuralı ve hukukta istikrar ilkesine uygunluktur.

Kazanılmış hak kavramı hukukta sınırları kesinlikle belirlenmiş bir kavram değildir. Bu nedenle öğretim süresine ilişkin değişiklikten önce öğretim kurumlarına girmiş öğrenciler için 44 ncu maddenin değişmeden önceki öğretim süresinin kazanılmış hak olup olmadığını tartışacağımız kesin bir ölçü yoktur. Ancak Danıştay'ın kazanılmış hak konusunda kullandığı hakkın subjektifleşmiş olması ölçüsü ile değişikliğin uygulanmasının hukukta istikrar ilkesine uygunluğunun tartışılması bir yol gösterebilir.

Danıştayımız genel ve objektif durumları düzenleyen kural değişikliklerinden kazanılmış hakkın söz konusu olabilmesi için hakkın kişisel hale gelmesini yani subjektifleşmesi koşulunu aramaktadır. Öğretim süresine ilişkin bir hakkın öğrenimi başlanmasyla beraberle subjektifleşmiş olması gerekir. Yine altı yıllık bir süreye sahip olduğunu düşünerek öğrete başlayan bir öğrencinin tek dersten iki kez kalması halinde atılma durumuyla karşı karşıya kalması hukuktan beklenen istikrara uygun düşmemektedir. Bu nedenlerle 44 ncu maddenin değişmeden önceki şeklinin; maddenin değiştiği 19.8.1983 tarihinden önceki kayıtlı öğrenciler için kazanılmış hak olduğunu ve değişikliğin bunlara uygulanmaması gerektiğini savunuyoruz.

Maddenin bugünkü uygulaması öğrenim süresi açısından adaletsizlik doğurmaktadır. İki sınıfı ikiye yıla çekerek son sınıfta üç dersten kalan bir öğrenci yedi yıllık bir sürede öğrenimini tamamlayabildiği halde hiç kalmadan üçüncü sınıfa gelen, üçüncü sınıftaki tek dersinden borçlu geçen ve ikinci yılda da tek dersten başarılı olmayan öğrenci öğreniminin beşinci yılında mezun olabileceğin atılmaktadır. Bu durum da hakkaniyet ve adalet ilkelere aykırıdır. Hakkaniyet ve adalet ilkelere aykırı bir durumda öğrencinin kaydını silerek yararı olan öğrencilerle bu yola başvurmayanlar arasında doğmuştur. Kaydını silerek aftan yararlananlar diğerlerine göre daha fazla süreye sahip olmuşlardır.

YÖK UYGULAMALARI

Yukarıda değindiğimiz hukuksal sorunlar YÖK'nda, doğmaktadır. Bundan başka yasalara aykırı, birbirleriyle çelişir hükümleri içeren ve kazanılmış hakları ihlal eden YÖK uygulamaları ve Yükseköğretim kurumları yönetmelikleri vardır. Buna örnek olarak ara sınavların yıl sonu sınavlarına etkisini düzenleyen ve 30 Ekim 1984 de alınan üniversiteler arası kurul kararının girilmiş sınavlara da kapsar biçimde geriye yürütülecek, 1983-1984 öğretim yılında başından itibaren geçerli kılınmasını gösterebiliriz.

ÇÖZÜM NEREDE?

Yukarıdaki açıklamalardan sonra çözüm önerilerine, gerçekleşmesi uzun süre gerektirse bile, daha kökten bir çözüm olması bakımından diğerlerinden daha önemli olanları başlıyalım. Sorunun kökten çözümü, YÖK yasasının öğrenim süresini düzenleyen 44. maddesinin uzatılmasıyla birlikte altı yıl öğrenim hakkını yoruma yer veremeyecek biçimde garanti altına alacak biçimde değiştirilmesidir. TBMM'ne düşen görev budur. Kamüvicedanının ve adalet duygusununuypratilmasına göz yumulmamalıdır. Mecliste tüm partilere ve HP'ye düşen görev de budur.

Yukarıdaki açıklamalardan, uygulanan öğrenci atılmalarının hemen hemen tümünde hukuksal sakatlıklar bulunacağına inanıyoruz. Bu nedenle atılacak öğrencilerin durumlarını yukarıdaki açıklamalarının ışığında değerlendirerek, atılmalarına ilişkin kararın kendilerine tebliğinden itibaren 60 gün içinde idare mahkemelerine dava açmalarını öneriyoruz.

1. Danışma Meclisi Tutanak Dergisi 2.Yasama Yılı, C: 19, s: 28
2. Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta, İdare Hukukuna Giriş Ank. 1978, s: 7-8.

atılmaların meclisteki serüveni

Fikri Sağlar

YÖK Kanununun getirdiği sorunlardan sonra YÖK Başkanlığının konu ile ilgili hiçbir girişimde bulunmadığını ve bulunmayacağını gördük. Ekonomik sıkıntılar içinde kıvranan veliler ve öğrenciler akın akın bizlerle görüşmeye geldiler. Onları uzun boylu dinledikten sonra Şubat ayında ilk olarak "tek ders" ten bir hak daha verilmesi için bir yasa önerisini arkadaşlarımızla hazırladık. Ancak günler geçtikçe ve 44. Maddeye göre okuldan kaydı silinen öğrenciler çoğaldıkça, bunların büyük kısmının tek ders değil daha fazla dersten başarısız olduğunu gördüm. Bu kez arkadaşlarımızla birlikte ek sınav hakkı verilmesi için bir yasa önerisi hazırladım. Bu arada başta basın olmak üzere, öğrenciler, veliler ve bizler, YÖK'ün ne olduğunu iyi bilenler okuldan kaydı silinenlerin YÖK zede olduklarını durumla kampanyasını açtılar. Öyle tahmin ediyorum ki kamu oyu yeterince bu konuda duyarlı hale geldi.

YÖK Başkanı "kaydı silinen öğrencilerin tekrar hak kazanmalarını artık yasa meselesi olduğunu, geçen yılki gibi YÖK Başkanlığının yeni bir hak veremeyeceğini" ilan etti. Bu arada İktidar Partisi Milletvekilleri de bu konuda bir yasa hazırladıklarını ilan etmişlerdi. Ancak Sn. Doğramacı bu konuda taraftar olmadığını görünce, Sn. Özal'ın isteğini beyan edip tasarıyı vermekten vaz geçtiklerini söyleyerek geri çekildiler. Bu hareketten sonra olay son derece yoğun bir mücadeleye dönüştü. Zamanın Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Sn. Dinçerler "öğrenciler artık devlete olan maliyetlerinin farkına varıyorlar. Böyle kişileri artık yük olarak taşıyamayız." diyerek her zamanki özgün çam devirmelerine devam ediyor. Oysa atılan binlerce kişinin devlete olan maliyetinden sayın bakanın haberi yokmuş gibi davranıyordu.

Öğrenciler yoğun bir şekilde Meclis'e geliyor lobi oluşturmaya çalışıyorlardı. Bizler onların istemleri doğrultusunda gerekli yerlerle temasa kurulmadan devam ediyorduk. Bu arada Erzurum Üniversitesinden gelen öğrenci heyeti beraberinde 200 m. uzunluğa tutan dilekçe yi getirmişlerdi. Ben, Meclis Başkanlığına bu dilekçe yi takdim ettim. Sn. Karaduman ile görüşmelerimizde "öğrencilerin mağduriyetini bildiğini ve çözümün hemen getirilmesi gerektiğine inandığını,

bu düşünceleri de Sn. Cumhurbaşkanına aktardığımız olumlu görüş aldığımızı söylüyorduk. Cumhurbaşkanlığınca konunun YÖK Başkanlığına havale edilerek çözüm getirilmesi istendiğini bildiriyordu. Ancak YÖK Başkanı Sn. Doğramacı bugüne kadar hala çözüm yolu göstermemiştir.

Yurdun çeşitli yörelerinde Üniversitelerden gelen heyetlerin görüşmelerim neticesinde "tek ders ve ek ders" yasa tasarılarımızı geri alarak en doğrusunun 2547 sayılı yasanın 44. Maddesi a bendinin değiştirilmesi olacağı, böylelikle sorunu kökünden çözebileceğimiz kararını verdik. Tasarıyı bu şekilde hazırladık ve 3.4.1985 günü Milli Eğitim Komisyonuna teslim ettik.

Bundan sonra olaylar çok sert seyir etmeye başladı. Kamuyu oyunun oluşması ve biz mahalefetin baskıları, İktidar partinin olayın sahibi olamamamın verdiği hırs ile, Anap Milletvekilleri tavrılarını değiştirdiler. Daha önceleri sadece dinleyip "halksın" "grupta görüşelim" gibi aldatmacaların yerini kötü davranışlar aldı. Öyleki, "Bu yasayı muhalefet milletvekilleri veremeydi, biz verseydik çıkardı. Şimdi gidin sizle birlikte olanlar çıkarsın gibi" toplumdun uzak, hizmetten kaçan ve herşeyden öte basit, bağınaz, politik hesaplarla gün geçiren, belli sınıfa hizmet veren düşüncelerini açıklıkla ortaya koydular. Bu ilkel düşünceye karşılık olarak hemen imzalarımızı çekebileceğimizi, yeterli binlerce öğrenciyi kurtaracak hareketi yapmalarının tek istediğimiz ol-

duğunu bu işin, bu şanın onların olabileceğini söyledik. Bir cevap alamadık. Üstelik Meclise gelen, tek suçları bizlerle konuşmak olan 12 öğrenci de yine bu zihniyetin baskısı ile Sıkıyönetimce gözaltına alındı. Büyük çabalarımız sonucu 1 hafta bir süre içinde onları çıkarmada başarılı olduk. Demokrasi adına utanç verici bir olaydı.

44.Maddesi abendinin değiştirilmesini içeren yasa tasarımız halen Milli Eğitim Komisyonunda beklenmektedir. Komisyon başkanı Sn. DOĞRAMACI'dan bir işaret almadıkça gündeme almayacaktır. Bunu açıkça beyan etmiştir. Verdiğimiz tüm uğraşlar toplumsal sorumluluk ve adalet duygusu olmayan bu kişileri belli bir çizgiye getirmemektedir.

Ankara'da bulunan Üniversitelerin dekanları ile yaptığımız konuşmalarda YÖK kanununun öğrencinin yararına olmadığını beyan etmekte.

Ancak öyle bir ülkedeyiz ki, bu yasanın, yarardan daha çok zarar verdiği açıkça ispat edildiği halde bazı kişiler anlaşılacak bir katıllıkla yasaya kefil olduklarını söyleyip durmaktadır. Tipik bir doğulu inatçılığı ile iyidir denilen yasanın insanları ve eğitim sisteminde sorun yaratmaktan başka birşey olmadığını böylelikle kendilerinin de yasa ile birlikte yok olduklarını, gerçekleri yansıtmayan yasaların elbet bir gün değişeceğini, Ona bekçisiyiz diyenlerin de bekledikleri ile birlikte gideceklerini tekrar hatırlatmak isterim.

HP Milletvekillerininin 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 44. maddesinin (a) bendinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifi.

Madde 44 - a) Yüksek Öğretim kurumlarında, ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim yapan öğrenciler, bu konuda öngörülen normal eğitim-öğretim sürelerine ek olarak; Önlisans düzeyinde eğitim-öğretim yapan kurumlarda 2 yıl, dört veya daha fazla lisans düzeyinde eğitim-öğretim yapan kurumlarda ise 4 yıl ek süre tanınır. Bu süreler sonunda en çok üç dersten başarılı olamayanlara, bu derslerden de başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla iki yarı yıl ek süre tanınır.

Öğrenciler, bu ek süreler sonunda öğrenimlerini bitirmek durumundadır.

Öğrenciler, bir dersin sınavına girebilmek için o derse devam etmek ve uygulamalarda başarılı olmak zorundadırlar. Devamlı alınıp, başarısız olunan derslerin tekrarında devam zorunluluğu yoktur.

Öğrenciler, öğretim üyelerinin belirlediği tarihlerde yapılan ara sınavlarda %70 ve üzerinde ortalama tutturursa o dersten başarılı sayılırlar. Bu ortalama tutturamayanlar ve ara sınavlarına girmeyenler, final ya da bitintileme sınavlarında geçer not olarak 50 almak zorunluluğundadır.

Yukarıdaki şartları yerine getiremeyen öğrencinin bağlı olduğu yüksek öğretim kurumları ile ilişkisi kesilir.

MADDE 2.- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.
MADDE 3.- Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Öğrenci dernekleri ne diyor?

EDFÖD MÜFÖD ETÖD

Kazım Yenice
"44. Madde
yanlış
yorumlanıyor."

Üniversitelerden atılmalar konusunda düşüncelerini aldığımız SODEP MYK üyesi Kazım Yenice şunları söyledi:

Toplum önemli siyasal ve sosyal olaylar karşarken, bunların öğrenciler üzerindeki yansımaları geniş ölçüde söz konusu oldu. Her zaman söz ettiğimiz gibi, ülkemizde huzurun sağlanması, birliğin bütünlüğün sağlanması, öğrenci olaylarına dikkatle eğilmeyi gerektirmektedir. YÖK'ün yaklaşımının olumlu olduğu söylenemez. 1750 sayılı üniversiteler kanunu ile, 2547 sayılı YÖK kanunu karşılaştırılmasında bu konuda çarpıcı örnekler görülmektedir. Özellikle YÖK'ün ve Üniversitelerarası Kurul'da diğer kurumların öğretim konusunda yaptıkları düzenlemelerin, toplumsal koşullara yanıt verdiği, öğrencilerin sorunlarına çözüm getirdiği de söylenemez. Bunun son örneklerinden birisini YÖK Kanununun 2880 sayılı yasa ile değişik 44. Maddesi hem düzenleme tarzında, hem de bu maddenin uygulanmasını öngören YÖK ve üniversite düzeyindeki düzenlemelerde görmekteyiz.

44. Madde, 2880 sayılı yasa ile değiştirilip yeniden düzenlenip, öğrencilere yeni haklar tanıdığı görünümünü vermektedir. Gerçekten 44. maddeyle değişik bir fıkrasokundunda görüyoruz ki 4 ya da daha uzun süre eğitim, öğretim yapan kurumlarda öğrencilere 2 yıl ek süre tanınmıştır. Ayrıca bu süreler sonunda en çok üç dersten başarılı olmayanlar 2 yarı yıl ek süre tanınmıştır. Bunu temel kural olarak kabul etmek gerekir. Yani bir öğrencinin bu süreleri doldurmadan veya bu sürenin dolmasının olanaksız olduğu anlaşılmasın üniversite ile ilişkisinin kesilmemesi gerekir. Madde açık ve uygulamaya rahatlık verecek niteliktedir. Nitekim a fıkrasının sonraki paragrafında öğrenciler bu ek süreler sonunda öğrenimlerini bitirmek zorundadırlar demekle süre bakımından getirilen temel kural doğrulanmaktadır. Bundan sonra gelen paragrafta uygulamaya ilişkin geniş bir düzenlemeye yer verilmiştir, derse devam etmek, iki ara sinava katılmak, uygulamada başarılı olarak tamamlamak gibi koşullar aranmıştır. Yine aynı paragrafta üniversite senatolarına sınavda başarısız öğrencilerin bütünlüme sinavı açılmasına karar verilmesi yetkisi tanınmıştır.

Bütün bu denemelere karşın 44. madde a fıkrasının son tuncesini oluşturan bu şartlarda birinin yerine getirilmemesi halinde üniversiteyle ilişkisi kesilir- kuralı ek a fıkrasında yazılı temel iş birliği çelişki oluşturmaktadır. Yukarıda demin dediğim gibi öncelikle yüksek öğrenimin tamamlanma süresinde bir kısıtlama yapmak olanaklı değildir. Uygulamada başarı durumunu ne olursa olsun süresini doldurmayan öğrencinin kaydının silinmemesi gerekmektedir. Temel koşul budur. Oysa uygulamada bu kurala uyulmadığı, iki yıl üst üste başarısız düşme halinde, öğrencilik yasal süresinin doldurulup doldurulmadığına bakılmaksızın ilişkisinin kesilmesi yönüne gidildiği anlaşılmalıdır. Uygulanmasında yasadan değil, YÖK yetkililerince maddenin hatalı yorumlanmasından kaynaklandığı ve yönetmeliklerle yapılan düzenlemelerin bu sonucu doğurduğu anlaşılmalıdır.

Yapılabilecekler nelerdir?

Her şeyden önce, Anayasa'nın sorunlarına çözüm arayan yurttaşlarına tanıdığı bütün hakları eksiksiz kullanmalarını öneririm. Öğrenciler ve ailelerinin, YÖK yasasının 44. maddesinin bu haliyle kalmasına göz yummamalıdır. Bu yönde, ilgili maddenin değiştirilmesi yönünde partileri ve parlamentoları hareket ettirmelidirler. Kuşkusuz, bunların yanısıra, ilk elden atılmaların yasasını yanlış uygulanmasından, yorumlanmasından ileri geldiği önerülerek idari yargıda dava açılmalıdır.

YARIN □ İçinde bulunduğumuz koşullarda öğrencilerin üç acil, yakıcı sorunu var: Atılmalar, barınma ve harçlar. Bunlar hakkında neler düşünüyorsunuz?

(EDFÖD) AKASYA ■ Aslında sorun daha genel ve derinlerde. YÖK ile birlikte eğitim ve öğretimde genel bir nitelik düşüklüğü görülmekte. Sınavların yoğunluğu etimin baş amacının göz ardı edildiğinin bir göstergesi. İlk ve orta öğretimde bireyi yetiştirmek için girilen onca masrafı, harcamaya karşın, yüksek öğrenimden önce belli yöntemlerle uzmanlığı yönlendirmeyen, yeteneği olmayan dallarda bireyi oyalayan, o dallardan bireyi çekemeyen eğitim politikası bu yöntemi sözde yüksek öğretim aşamasında yerine getirecek, dalında başan gösteremeyen, YÖK yaptırımlarını aşmayan öğrenciyi ayıklama ve tasfiye yoluna gitmektedir. Üniversitenin amacı uzmanlık sağlama olmasına karşın, Türkiye üniversitelerinde böyle bir kaygı gözüküyor. Çünkü yetiştirip verim elde edilebilecek iş alanı çok yetersiz. Yaptırımlar aşip mezun olmuş gençlerin çok küçük bir azınlığı, dalında yetkilidir. O da zaten dar kapasiteli iş piyasasına yetmektedir. Geri kalan çoğunluk işsiz dolaştığı ve küçük çaplı masa başı görevlere bile yüksek okul mezunu arandığı, buna karşın diploma işsizler ordusunun günümüz toplumunda yüzbinlerce öğrenciyi sözde yüksek öğrenimi denemesi fırsatının verilmesiyle birlikte, birçok öğrenci okuldan tasfiye ediliyor, soru-

nun çözümü ne geçici af ve ek sınavda ne de öğrenci tasfiyesindedir. Sorunun nedeni öğrenci başarısızlığı da değildir. Dikkatler eğitim politikasında toplanmalıdır.

(ETÖD) NEJAT ■ Atılmalarda biraz daha özelleşirse, öğrencinin okulla ilişkisinin kesilmesinin tek koşulu tüm öğrenimini bitirli ve akülü bir süre içinde tamamlanamaması olabilir. Şimdiki Yüksek Öğrenim yasa ile getirilen "sınavın belli süre içinde vermesi" koşulu ile bu uygulanmıyor. "Final" ve "bütünlük" den oluşan sınav haklarının sayılarının azlığı da bir sorun. Atılmaların önlenmesi için 6 ya da 8 yılda bitirme hakkının yasama geçirilmesi gerekir.

(MUFÖD) GULAY ■ Harç konusuna gelince, sorunların kaynağını gözden kaçırmamak gerekir. Paralı öğrenimin kabul edildiği bir yasadaki harçların zamlanması, miktarların her yıl yeniden gözden geçirilmesi doğaldır. Karşı çıkılması gereken zammın oranı değil, paralı öğrenim olmalıdır. Borçlanabilme hakkı gibi aldatmacalara da kapılmamak gerekir. Her an atılabilecek öğrenci, mezun olduğunda da iş bulabilmeyi garantiye almıyor. Son gelen % 100 zamdan sonra harçların getirdiği ekonomik külfet karşılanamaz boydura gelmiştir. Bu ekonomik baskıların yanısıra sorunun bir diğer yanı da öğrenci üzerinde bir baskı unsuru oluşturması ve onu gerilime ve edilgenliğe sürüklemesidir. Uygulamadaki sınav sistemi ile okulu normal sürede bitirmek çok zorlaşmışken, kalan öğrencilerin %50 zamlı harç ödemeleri bu baskı ve gerilimi daha da artırmaktadır.

AKASYA ■ Gündemin önemli sorunlarından biri de barınma sorunu. Bugün yurtların kapasite-

tesini oldukça yetersiz. Üstelik var olan yurtlarda yaşama koşulları da pek iyi değildir. Ayrıca bundan öte şeyler de var. Yurtlardaki kışla disiplini ve keyfi yönetim öğrencileri oldukça zorluyor ve yaşamalarını zorlaştırıyor. Bir seçeneç olarak kabul edebileceğimiz ev tutma olgusu ise gerek yaklaşımın bireyselliği, gerekse de kıraların yükselişi nedeniyle pek süreklili bir çözüm olarak görünmüyor. Yani dışarıdan gelecek öğrenciler bir seçeneçsizlik içine itiliyorlar. Bu da önemli sosyal ve kişisel sorunlara yol açıyor. Biz, şu anda her nekadar kökten bir çözüm önerememek de bazı seçeneçler yapılabiliyor kalmış. Örneğin ÖD'ler kıralık evler hakkında bilgi toplayıp uygun koşullarla gereksinimi olanlara verebilirler. Bu konuda tüm arkadaşları bize yardımcı olmaya çağırıyoruz. Barınma sorunu olanlar bize başvurularını haşinde elimizden geleni yapacağımızı belirtiriz.

NEJAT ■ Gerçeği söylemek gerekirse Barınma harçlar ve atılma sorunları tek başına ya da birkaç derneğin çözebileceği sorunlar değil. Sorunun çözümü ancak tüm Türkiye'deki ÖD'lerin ve sorundan etkilenen herkesin ortak katılımı ile olabilecek eğitim sistemine yönelik, hukuksal ve bilimsel somut öneri ve çalışmaların gerektirdiği. Ancak böyle bir yaklaşım olumlu adımlar atılmasını ve bu adımların kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Varolan sorunlara yönelik çalışmaların bu boyutlarda ortaklaşmasını bekliyoruz. Ayrıca belirtmek gerek ki, bu sorunlar çözüme dek, biz öğrencilerin ve öz örgütlenmelerimiz olan ÖD'lerin gündeminde kalacaktır.

MUFÖD: Mih. Fak. Üg. Der.
EDFÖD: EÜ Ed. Fak. Üg. der.
ETÖD: EÜ Tıp Fak. Üg. der.

ODTÜ-ÖD

Gündemdeki en önemli sorun üniversitelerden atılan 40 bine yakın arkadaşımız. Bir yandan atılan üniversite kontenjanları, diğer yanda bu durumla orantılı olarak yığılsın artan atılmalar ve YÖK'ün başına oranının yüzde 80'e çıktığı yolundaki açıklamaları oldukça ilginç bir çelişki oluşturuyor. Atılmaların en önemli nedeninin öğrencilerin tembelliği değil eğitim sisteminin emleme dayanan çarpıklığından, yüksek öğrenimle ilgili yasaaların bu mantığa dayanmasından, birçok maddesinin birbirleriyle gelişmesinden dolayı olduğunu savunuyoruz.

Atılmalara çözüm bulacak olanlar yine öğrenciler olacaktır. Atılacak ilk adım, öğrenci dernekleri bünyesinde öğrencilerin en geniş katılımını sağlamak, amaçlarımızı ulaştırmak için en geniş katılımı bir program oluşturmak ve sorunlarımızı çerçevesinde kamuoyu yaratmaktır.

ODTÜ Öğrenci Demeği Kurucu Üyesi Gökhan Dinçer

CTFÖD

Okuldan atılmaların çeşitli nedenleri var. Orta öğrenimden mezun olan kişiler, orta öğretim iş bulacak becerileri kazandırmadığı ve üretime dayanmadığı için üniversite kapılarını aşındırmak zorunda kalmaktadır. Bu yığılmayı yüzeyel olarak ortadan kaldırmak için üniversitelere çok fazla sayıda öğrenci alınmaktadır. Sonuçta öğrenci sayısı okul kapasitesini aşmakta, bu da kaçınılmaz olarak öğrenci atılması olgusunu ortaya çıkarılmaktadır.

Nedenler arasında, yönetmelik karmaşasının da vurgulanmak gerekir. Yönetmeliklerin sık sık değişmesi öğrencinin bir çalışmaya sistemi oluşturmasını engel-

lemektedir. Bu konuda daha fazla neden sıralanabilir, ancak kısaca söylemek gerekirse, okuldan atılmalar var olan eğitim sisteminin kaynaklanmaktadır.

Bu konuyu, öğrenci sorunlarının bir parçasını oluşturmasını nedeniyle elbette ki programımıza aldık. Ancak, herhalde her yıl belirli sayıda hekim mezun edilebilecek amacıyla olsa gerek, tıp fakültelerinden pek öğrenci alınmamaktadır. Bu nedenle önümüzdeki aylarda CTFÖD olarak pek fazla bir şey yapmamız olanaklı değil. Ama diğer okullardaki arkadaşlarımızın sorunlarıyla yakından ilgileniyoruz.

CTFÖD. kurucu üyesi
Taner Yavuz

Prof. Dr. Yahya Zabunoğlu

“44. Madde ile, ilişkisi kesilenlerin buna layık olmadıkları kanısındayım.”

YARIN □ Sayın Zabunoğlu, atılmalar konusundaki görüşlerinizi kısaca belirtir misiniz?

Prof. Dr. YAHYA ZABUNOĞLU ■ Yüksek Öğretim Kanunu 6 Kasım 1981'de yürürlüğe girdiğinde, kuşkusuz getirdiği bütün kural düzenlemeleri ve kurum modelleriyle ilgili eleştiriler yükselmeye başladı. Bu eleştirilerin bir kısmı yasanın uygulanmasıyla ortaya çıkacak sorunlarla, engellerle ilgiliydi, bunların da başında bence öğrencilerin öğretim süreleriyle ilgili kurullar yer almaktaydı. Öğretim Süresi başlıklı YÖK'teki 44. madde için başında önceki denemelerin getirdiği sonuçlara göre yeni ve radikal düzenlemeleri içeriyordu. Bilirsiniz yüksek öğretim kurumlarında öğrencilere ayrılan kontenjanlar kısıtlı, buna karşın giriş için talep çok fazla. Öğrenci için açılan kotalar sınırlı olunca bu kotaların kısa sürede doldurulup boşaltılması gerekti. Bu ve başka nedenlerle YÖK öğretim süresi ile ilgili radikal çözümü 44. maddesine koydu. Hemen şunu söylemek gerekir: YÖK'ten önce üniversiteler, hatta tüm fakülteler kendi gereksinimlerini karşılamak üzere benzer durumlar yürürlüğe koymuşlardı. Hatta daha radikal düzenlemelerin yönetmeliklerde olduğu görülebilir.

Kuşkusuz bu durumlar önce kuramsal açıdan eleştirildi. YÖK yasası öğretim süresiyle ilgili öğrenciler arasında bir takım kuşku yarattı. Başarısız öğrencilerin öğrencilikle ilgileri kesildi. Kamuoyuna yansdı. Danışma Meclisi'nde öğrenci yakınmalar arttı. Sonuçta yasa değiştirildi. Bu değişiklikten sonra da öğrencilerin yakınmaları durmadı elbette, ve yalnız öğretim süresiyle ilgili olmayan bilinen etkenler, her nedense '85 Ocak'ı gibi oldukça geç tarihte yürürlüğe sokulan Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinde öğrenci atılmalarıyla ilgili maddelerle birleşerek büyük bir sorun kaynağı haline geldi. Bugün 2547 sayılı yasanın kesinlikle sakınca olduğu belli olan maddeleri arasında öğrencilerle ilgili boyutta bir sınıflama yaparsak, durum çok kayı vericidir.

□ Son olarak sormak istediğim şu, öğrencinin okuldan atıldığına ilişkin yönetim kurulu kararı okuldaki çeşitli panolara asılmak yoluyla duyurulma yoluna gidiliyor. Bunlar

tebliğ yerine geçiyor mu?

■ Bu teknik bir sorundur, idare hukukuyla ilgilidir. İdare Mahkemesi'nin ve Danıştay'ın daha önce öğrenci işleri ile ilgili giriştiği davalarda değiştirmediklerini sandığım görüşü bu duyuruların, sınav sonuçlarının bu şekilde duyurulmasının tebliğ niteliğinde olduğu yolundadır. Aslında işin pratiğine bakılırsa özellikle çok sayıda öğrencisi bulunan öğretim kurumlarında tebliğ için başka bir yol bulamazsınız. Beklenen, kuşkusuz yasanın ve anayasanın emrine göre bu tür işlemleri kararlaştırarak, özellikle öğrencilerle ilişkisinin kesilmesi ile ilgili kararları yazılı olarak öğrenciye tebliğ etmektir. Çünkü süre tebliğ tarihin-den başlar diyor bizim hukukumuz.

Kasım ayında bu durum açık seçik ortaya çıkacak. İlgililer ve çok çarpık uzantılar görüldüğü uygulamada. Örneğin tek dersten başarısız olan ve programın sonlarına yaklaşmışken kaydı silinenler var. Bir ders için bir yılını kullanmak durumunda olanlar var. Alınan bir takım kararlar, YÖK'ün 1983'te çıkardığı geçici nitelikli kararları var. Bütün bunlar bana sorarsanız işi içinden çıkılmaz bir hale getiriyor. Bu dehşet verici bir şeydir. Yani Türk toplumsal yapısı 30.40 bin insanın bir hamlede harcayacak kadar, hovarda israfçı olamaz. Hiç bir toplumsal yapı buna dayanamaz, hele bizimki. Ondan sonra olabilecekler, yani dışladığımız adaman toplumda yapacakları veya yapmayacakları, içine düşürüldüğü burukluk, karamsarlık ve diğer toplumsal olgulardan yararlanamaz olmasının yarattığı durumlar, çok önemli toplumsal sarsıntılara yol açacaktır. Kuşkusuz tembel prim vermekten yana değiliz. Öğreticilik yıllarımda böyle davranmış herkes biliyor. Bu derece kıymetli olmaktan da kesinlikle yana değiliz. Toparlamak gerekirse şu ya da bu nedenle özellikle 44. madde açısından üniversite ile ilişkisi kesilenlerin çok açık söylemek gerekirse büyük bir çoğunluğunun buna layık olmadıkları kanısındayım. Ve bunlara haksızlık yapıldığı ve bunların harcadığı düşüncesindedim.

□ 44. Madde ile gelen değişiklik 1983 de yapılmış. 1982 de kaybolan bir öğrenci kazanılmış haklarının elinden alındığı gerekçesiyle dava açabilir mi?

■ Bu düzenlemelerin tümü, özellikle 44. maddedeki düzenleme idare hukuku alanında yapılmış düzenlemeler. İdare hukukunda ise müktesep hak kuralı özel hukuktaki gibi işlemez. Belki ona yakın sonuçları olan "istikrar kuramı" ve benzer kuramların olayda uygulama yeri olduğu ya da dikkate alınacağı söylenebilir. Öğrencilik idare hukuku anlamında bir statüdedir ve yasayla düzenlenmiş bir statüdedir. O statüye girenin girdiği statüdeki koşulların kendisi için kazanılmış hak olmadığını bilmesi ve statüdeki değişiklikleri de, tabii yasa koyucunun anayasa çerçevesinde, idarenin yasa çerçevesinde yaptığı değişiklikleri de önceden kabul ettiği varsayılar. Olay budur. Ne var ki bu demek değildir ki, daha önce öğrenci lehine oluşmuş durumları da yönetimler istedikleri gibi ortadan kaldırabilir. Bu bir idare sanatıyla, akıl ve mantığın işleyişi ile ilgili bir olaydır. Öğrenci zayıf, kendisine tannan olanaklar istenildiği gibi değiştirilebilir bir durumda değildir. Burda bir denge hali söz konusudur. Bu bir kuvvetler dengesi sorunudur. ●

Dr. Metin Şekercioğlu

“Yasa, 6 yıl hakkını tanıyor.”

□ Atılmalar konusundaki görüşlerinizi açıklar mısınız?

■ Üniversite öğretimi, özellikle son yıllarda üniversitelerin de yetersiz sayıda olması nedeniyle çok sayıda öğrencinin okumasına olanak tanımıyor. Devlet kendinden kaynaklanan bu olanaksızlıkları da göz önünde bulundurarak, öğrencilerin çok büyük güçlüklerle kazandıkları üniversite de okuma konusunda daha hoşgörülü davranmalıdır. Türkiye'de ekmeğe, insanların geleceği ile oynanmaz denir. Bu bir ölçüde doğrudur. Üniversite dışına itilmek, toplum dışına itilmek demektir. Atılmış olmak öğrenci üzerinde aşılmaz duyguyu yaratabilir. İnsancılaçından ve toplumsal geçişimiz açısından atılmaları olumsuz buluyorum.

Bir dersten iki yıl başarısız olarak atılma olayı yasanın kendi mantığına da aykırı. "İki yıl üst üste başarısız olunca atılma" koşulu yalnızca birinci sınıf öğrencileri için geçerlidir. Yasanın (a) bendinin 1. fıkrasında öğrenim için ek süreler tanınmıştır. Örneğin 4 yıllık okullar için 6 yıl süre verilmiştir. 4. fıkrasında ise sanırım ÖSYM ile rastlantı olarak üniversiteyi kazanan öğrencileri elemek için bir düzenleme yapılmıştır. Bu istisnanın her derse uygulanmasının 44. maddenin genel esasına da aykırı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca birinci sınıfta atılma konusunda da bir çözüm bulunması gerektiği kanısındayım.

Bir istisna söz ediliyor. Bu yapılan kötü işlere gerekçe bulmaktır. Bu gün gençler atıldıkları için intihar ediyorlar. Asıl insan israf ediliyor, gençlik israf ediliyor. Olaylara bakışımızda toplumun gerçeğinin değerlendirilmesini yaparık bir ölçü tutturmak gerekiyor. Burada yıllanmış öğrencilerin korunmasından söz etmiyorum.

□ Yasanın uygulanması konusunda ne düşünüyorsunuz?

■ Ülkemizin içinde bulunduğu koşullar sınıf geçme sistemini kaldırıyor. Benim 44. madde konusundaki yorumum şöyle: Öğrencinin alt sınıftan dersi olabilir. Bu durum eğeri fiili olanaksızlık yaratıyorsa yani devamsızlık vb., öğrenci üst sınıfa geçebilmelidir. Yasa bu hakkı tanıyor. ●

Kazanılmış hakkı, hukuksal olarak, çıkmış merdiven olarak tanımlayabiliriz. Çıkmamış merdivende kazanılmış hak pek fazla olanaklı değildir. Örneğin, önce öğrenim süresi 3 yıl olan bir okul, öğrenci ikinci sınıfa geldiğinde 4 yıla çıkarıldığında, 3 yıl okuma hakkını kazanılmış bir hak olarak görebeyiz. Buna karşın yönetimler 3 yıl okuma hakkını, geçici maddelerle korumaya çalışırlar ve kazanılmış bir hak olarak kabul ederler. Demokratik yönetimlerde, geçici maddeler, yönetimin bir sağduyu göstererek yapılan değişikliklere olabilecek hoşnutsuzlukları düzenlemesine yarar.

Burada da yasa, 83 öncesi girenlere de, 83 sonrası girenlere de 6 yıl hakkını tanıyor. Yasanın emri böyle. Ayrıca bu maddede üniversiteler için bir zorunluluk söz konusu. Diğer maddelerde böyle bir şey söz konusu değil. Yasanın yorumu böyle yapılmalı.

□ 3. fıkraya böyle bir yorum olanaksız kuluyor mu? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

■ Bence öğrenci ancak kendisine (a) bendindeki hakları tanıdığı halde başarılı olamazsa atılır. Yasada zaman kısıtlaması yok. Örneğin okul yönetimi öğrenciyi "ben sana ikinci sınıftaki bir dersin için dördüncü sınıfta bir hak tanıyacığım, bu dersi sonra almak üzere bir üst sınıfa geçebilirsin" diyebilir. Yasada "yönetim uygun göreceği bir yarıyıldaki bu hakkı tanıyabilir" diyor. □ Bir dava açılabilir...

■ Benim hukuksal görüşüm çeşitli haklar tanımladığı yönünde. Ters bir uygulama (a) bendinden dolayı kanunun madde ve mantığına ve toplumsal geçişimize aykırıdır.

Bu konular yönetmeliklerle açıklanıyor. Üniversitelerarası Kurul'a büyük sınırlar içinde yönetmelik çıkarma yetkisi verilmesinin anayasa ya aykırı olduğunu düşünüyorum. Kanunun yapabildiklerini bir zümrenin eline verdiğinizde o ülkedeki insanların demokratik haklarından söz edilemez. YÖK'e sınırsız yetki verilmiş ve kötüye kullanıldığında karşısında olmaz diyecek bir güç, bir rakibi yok. Bu bir zümrenin kanun çıkarması gibi bir olaydır.

Yorum yaparken yetkililerin demokratik olarak kullanılıp, kullanılmadığı da göz ardı edilmemelidir. Bu gün bir öğretim üyesi bir daktilo memuru ile aynı statüdedir. Sözleşmeliler o bakımdan daha da güvenesizdir. Oysa daha 1924 anayasası ile üniversitelere özerklik tanınmıştır. O zamanki 4936 sayılı yasada Milli Eğitim Bakanlığı'na tannan çok sınırlı vesayet hakkının bile kötüye kullanılması 27 Mayıs olaylarını hazırlamıştı. 1960 Anayasa'sı hazırlanırken üniversite özerkliği konusu bu sınırlı vesayetin kaldırılması için bir tartışma ve savaşın konusuydu. 1961-1980 arası dönemde öğretim üyelerine verilen bazı haklardan dolayı rahatsızlık doğduğu düşüncesinin toplumda yaygın olduğu görüşünde değilim. Üniversite özerkliğine karşı olanlar bile sorunu "polis üniversiteye girsin mi girmesin mi" düzeyinde tartıştılar. Başka düzeyde değil. ●

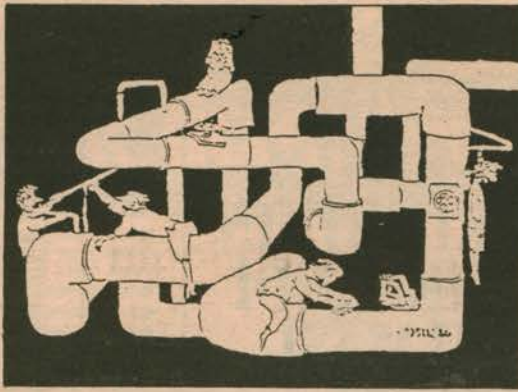
Bu günün üniversitesinde kaydının silineceğinden korkmayan bir öğrenci kalmış mıdır? Ya da biraz kötü geçen bir sınavdan sonrakorkulu rüyalar görmeyen? "Atılma korkusu" öğrencilerin başında demoklesin kılıcı gibi sürekli bir tehdit unsuru oluşturmaktadır.

Atılmış bir öğrencinin durumunu yalnızca "sıkıntı, burukluk ya da aşaklık duygusu" gibi sözcüklerle tanımlamak yeterli bir açıklama olmadığı gibi, sorunun asıl önemli yanını görmemizi de engelliyor. Bu sözcükler öğrencinin yalnızca bir dönem yaşadıklarına ya da yaşayabileceklerine karşılık gelmesine karşın, durumu tanımlamıyor.

Atılmış olma durumu öğrencinin ruhsal durumunda izler bırakacaktır kuşkusuz. "Başarısız" nitelemesi iş ararken, ev ararken, yeniden okula dönmeyi düşünürken karşısına çıkacaktır. Söz arasında, biraz da çalışsaydın... gibi göndermeler yapılacaktır. Ama atılmaların bugün ulaştığı boyut, "tembel, başarısız öğrenci" öyküsüne inanmamızı güçleştiriyor. Başarısızlık psikolojisi önemsenmeyecek, gözardı edilecek bir sıkıntı değil elbette ama öğrencinin durumunu tanımlamamızda belirleyici de değil. Atılan bir öğrencinin ailesiyle ilişkileri de bozulacaktır. Yaşamlarını bir ölçüde çocuklarının üniversiteyi bitirmesine göre ayarlayan ve oldukça masraflı bir eğitime katılan ailelerin bundan sonuç almaya beklemleri en doğal hakları. Ancak soruna bu kadar yararcı açıdan baktıklarını söylemek doğru olmaz. Anlaşmazlıklar daha çok kendi yaşam deneyleri ile sınırlı çeşitlilikte olan çözüm önerilerinin üzerinde anlaşmaya varmak konusunda yoğunlaşacaktır. Bu da üzerinde uzun süre uzlaşmaya varılmayacak bir durum değildir.

Okulla ilişkisi kesilen bir öğrencinin, alıştığı sosyal çevreden kopmasının da sorunlara yol açabileceği düşünülmeli. Büyük bir şehir, üniversite yaşamının hareketliliği, aktifliği, öğrenciyi yeni deneyimler, farklı görüşler kazandıracaktır. Memleketine dönmek zorunda kalan bir öğrencinin bu durumda, çıktığında bıraktığından pek farklı bulmadığı çevresine uyumu kolay olmayacaktır. Ya da memleketine dönmeyip kendi kendine bir yaşam kurmayı deneyen insanların belli zorluklar beklemektedir. İş bulmak, kazandırdığı parayla geçinmek, yurt vb. yerlerde kalıncayaçağı için kalacak yer bulmak ve bunları aile çevresinden destek görmeden başarmak olağanüstü çaba gerektirmektedir.

Memleketine dönmek gibi sorunları olmayan insanlar için de durum pek farklı değil. Öğrenimleri sı-

gelecek

Beyhan Sunal

hakki

rasında başladıkları yeni uğraş alanlarını sürdürebilecekleri - zaman açısından ya da bu tür etkinliklerin daha çok öğrencilere yönelik olmaları gereği - kuşkuludur. Öğrencinin yaşamını doldurabilecek yoğunlukta eski ilişkilerini koparmasına engel olabilecek yeterlilikte de değildir. Arkadaşlar orada, fakülte kantininde çay içmekte, kahvelere gitmekte, O'na da yanlarında görmek istemektedirler. Ama bir süre sonra pratikte ilgilenilen konular farklılaştığı için ilişkilerde doğal bir kopukluk kaçınılmaz olur.

Sorun başarısızlık psikolojisi olabilir dedik, aile baskıları olabilir dedik, alış-

tığı çevreden uzaklaşma, yalnız kalma olabilir dedik. Ancak tüm bunlar bir araya gelse bile, bir insanın yaşamına son verme nedeni olabilecek kadar baskın, önemli olabilir mi? Evet gazetelerde okuldan atıldığı için intihar eden öğrencilerin haberleri yer alıyor. Atılma durumuna gelen ve intiharı düşünen öğrencilerin sayısı konusunda kesin bir toplam yok. Pek çoğu basına yansımıyor ya da farklı nedenler gösterilerek yansıtılıyor. İntihar istatistikleri incelendiğinde en çok intihar görülen yaş grubunun 15-24 arasındığı ve bu intiharların önemli bir bölümünün de "nedeni bilinmeyen intiharlar" grubuna dahil edildiğini

görüyoruz. Gerçekten nedeni bilinmiyor mu?

Ortaokulu bitiren bir öğrenci bir seçme yapmak zorundadır. Ya bir meslek lisesine gidecektir ya da düz liseye. Seçme yapmak için gerekli verileri eğitim sisteminin kendisi sağlamıyor. Bu daha çok öğrencinin o yaştaki eğilimlerine göre ya da ailelerin çocukları ile ilgilenmelerinin düzeyine göre belirlenen bir durum. Ancak, düz liseyi "seçen" bir öğrenci o günden sonra bir üniversite öğrencisi adaydır. Lise öğretimi de daha çok üniversiteye hazırlığa yöneliktir. Öyle ki, son sınıfta ders

bundan sonra "nasıl süreceği"dir. Üniversitede edinilen bilgiler nitelikli bir çalışma yaşamı oluşturmak için yeterli değildir. Yirmi yaşından sonraki yaşamın düşünülen çok farklı olacağı açıktır. Farklı sürecektir ama nasıl?

Bu soruya verilecek yanıt her insanın öznel koşullarına göre farklı yaşamları olacaktır. Ancak intihar bir yanıt olamaz. Bu çok kolay bir kendinden vazgeçtiştir. Umutsuzluğa kapılmak da benzer biçimde bir kendinden vazgeçtiştir. Oysa yaşamı şöyle tüm yönleri ile gözümüzün önüne getirmeye çalışalım. Yalnızca meslek edinmek, ve yaşamını sürdürmek yaşamın temel amacı olacak kadar önemli mi? Ya da bizim yaşadığımız toplumdaki böyleleri kesin belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek her zaman olası mı? Üniversite sınavları ile istediğimiz üniversiteye gitmek bir ölçüde şans. Brakalım istediği işte çalışmayı işsizlerin sayısı resmi ağzıyla göre 3 milyonu buluyor. Cezaevlerini dolduran yüzlerce gencin bundan sonraki yaşamlarını gelecekle ilgili belirleme hakları kısıtlı. Dünyaya varalım, uluslar, insanlar varolma savaşı veriyorlar.

Varolan ekonomik ve siyasal yapıdan toplumun genisi kesimlerinin zarar gördüğü açık. O halde öğrenciler olarak sorunlarımızı bütünlük içinde gereken önemi vermek ve kendi yaşamımıza, ideallerimize bir yerden başlayarak sahip çıkmak zorundayız. Toplumundığe kesimlerinin sorunlarının da aynı duyarlılıkla algılayarak ve kendi sorunlarımızın çözüm biçimlerini yine bu bütünlük içinde değerlendirecek yola koyulmak azımsanacak bir uğraş olmasa gerek.

Kuşluk Vakti

ankara kalesi'ne tırmanyorum kuşluk vakti benden önce tırmanyorum kondular

yufkarda uzak bulutlarda akıp giden bir uçağın hüzünlü gürültüsü aşağıda

bir çınarın gölgesinde uyuyor ağustos

eğilip öpüyorum dudaklarım yanyor

park fotoğrafçısına poz verirken taşralılar yüzümden bir okyanus çalkalanıyor

yurtlup atılmış yolculuklar topluyorum durmadan dalğın kuşlar takılıyor gerilim hatlarına

saksılarımı kırıp üstüme yürüyor şebboylar sinemalar sıraya giriyor çocukların önünde

ve efsik bir yaşamak benimkisi yalnızca ellerim büyüyor

terliyorum

ankara kalesi'ne tırmanyorum kuşluk vakti

ötede mamak kavşağı domates biber ve candarma bir sevdanın acıya uğurlanışı daha ötede bir acının kurtuluşa dönüşmesi daha ötede yanından bir adam geçiyor mintanı uçuk pembe kucakında çırpınan rüzgârla geçiyor bakışlarında muryalanmış müzelemiş bir kuvağı milliyet "özgürlük gerekliliğinin tanınması" ise tutsaklık zorunluluğun yaşanmasıdır diyor evet öyle diyor daldıman düşen yaprak tiyatro çıkışları stadyum girişleri nikah memurları gelinlikler alkışlar eve geç kalmalar banka cüzdancıları öyle diyor soğucu ateşsiz kömür işçisi sofrası ekmezsiz buğday işçisi öyle diyor ve ben diyorum ki dünyamız hâlâ kanamakta bir defne saklar gibi sakladıkça sesimizi kanayacaktır da orada diş bir köpek leşi gibi dururken bentderesi ankara kalesi'ne tırmanyorum kuşluk vakti

Salih Bolat

ÇALIŞMA, ÖĞRETİM VE ÖĞRENİM HAKLARININ SINIRLANDI RILMASI

Haldun Özen

2 Eylül 1980'den sonra kamu kesiminde çalışanlar (memur, subay, öğretmen, öğretim üyesi ve yardımcıları) arasında ve üniversite öğrencileri arasında büyük sayılara varan ayıklamalar yapıldı. Önce Devlet Memurları Yasası değiştirilerek yaklaşık 1500 kişi zorunlu emeklilikle görevinden uzaklaştırıldı. Sonra Sıkıyönetim Yasasına eklenen bir hükümlerle kamu görevlilerinin işine son verme yetkisi tanındı. Bu işlemlerin yerine getirilmesiyle, görevine son verilen kamu görevlilerinin sayısı 5000'i aştı. Daha sonra bunlardan bir kısmı, yeniden görevlerine döndüler. Pek çoğu ise şu günlerde göreve dönme savaşını veriyor.

Ayıklama, bu yetkilerin kapsamı dışında da "güvenlik soruşturması" ile yürütülüyor. Yasaya aykırı olan bu uygulama ile atama, yükselme, yer değiştirme vb. her durumda adli sicil kapsamı dışındaki soruşturmalara dayanarak ayıklamalar sürdürülüyor.

Öğrenciler arasındaki ayıklama ise, sıkıyönetim bölgesi sınırları dışına çıkarılma biçiminde uygulandı. Sıkıyönetim kaldırılan bölgelerde, öğrencilerin yeniden öğretim kurumlarına dönmeleri olanaklı bulunuyor. Ancak, kaybettikleri öğretim süresini nasıl kazanabilecekleri bilinmiyor. Ne kadar öğrencinin bu durumda olduğu sayısal olarak belirlenebilmiş değil.

Sıkıyönetim Komutanlarının, kamu görevlilerinin işine son verilmesini isteme yetkisi, ilk kez 12 Eylül 1980'den sonra çıkarılan 19.9.1980 tarihli, 2301 sayılı yasa ile tanınmış; 30.12.1982 tarihli, 1766 sayılı yasa ile de, bu yetki genişletilmiştir. Halbuki, 1402 sayılı yasanın 15.5.1971'de yürürlüğe konulan ilk biçiminde bu yetkiler bulunmuyordu. Cumhuriyet döneminde 1940'a kadar uygulanan Osmanlı Devleti döneminde kalma hükümlerde, ne de 1971'e kadar uygulanan 3832 sayılı Örfi İdare Kanunu'nda sözü edilen yetki bulunmamaktadır.

Genel olarak demokratikleşmeye, özel olarak eşitlik ilkesine, hak arama özgürlüğüne, çalışma ve kamu hizmetine girme hakkına karşı olan bu yasal süreç kaynağını 12 Mart 1971'den sonra yapılan Anayasa değişikliklerinde bulmaktadır. 1971 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile; Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim süresine ilişkin yetkisi bir aydan iki aya çıkarılmış, gerekçeler arasında "yaygın şiddet hareketleri hakkında kesin belirlenir ortaya çıkması" eklenmiş, vatandaşlar için bazı yükümler tanımlanmıştır. Bu madde önceki biçimiyle "sadece yasaya gösterilen hak ve özgürlüklerin gereken ölçüde kayıtlılabileceği belirtilmek suretiyle hak ve özgürlüklerin güvencesine gözetilmiştir" gerekçesine uygun olarak sıkıyönetimi hukuk devleti kurallarını zedelemeyecek düzeyde tanımlıyordu, dengarler titizlikle kurulmuştu. 12 Eylül 1980 tarihli Milli Güvenlik Konseyi bildirisi ile tüm ülkede sıkıyönetim ilan edilmiş ve 18.10.1982'de yeni Anayasa kabul edilmiştir. 1982 Anayasası olağanüstü yönetim yöntemlerini çeşitlendirmiş, ekonomik bunalımın ağırlaşmasını nedenler arasında almış, süre altı aya, uzatma süreleri de dört aya çıkarılmıştır. TBMM'nin yasama yetkisi büyük ölçüde yürütmeye verilmiştir.

Olağanüstü hal ya da sıkıyönetim ilânı için Bakanlar Kurulu'nun Cumhurbaşkanına başkanlığında toplanması zorunlu koşulu; yeni düzenlemenin bir özelliğidir. Olağanüstü hal veya sıkıyönetim süresince Bakanlar Kurulu yine Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanmak koşuluyla yasa gücünde kararname çıkarmak yetkisine sahip olmaktadır.

1982 Anayasası olağanüstü hallerde de temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilir ve durdurulabileceği hükümünü getirmiş, kamu görevlilerinin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı konusunda da değinmeden geçmemiştir.

Bu genel değişim ışığında bakıldığında; Sıkıyönetim yasasında bazen bir hafta aralıkla ve sık sık (15 kez-33 ayda) değişiklik yapılması anlamlı görünmektedir. Sıkıyönetim kalktığında böyle karmaşık bir bunalım ortamının da kalıntısı olduğunu varsaymak olasıdır. Nitekim görevlerine son verilmiş olan üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları göreve dönmek için başvurmuş bulunmaktadırlar. Sorunun günümüzdeki çözümü süreci; 1982 Anayasası'nın getirdiği söylenen demokrasinin nasıl bir demokrasi olduğu konusundaki görüşlere "bir katkı" olacaktır.

Çözüm sürecinin başında üniversitelerin ve yönetimintutumu pek iç açıcı olmamıştır. Do-

sona erdikten sonra tekrar memur olarak görevlendirilmelerinin, işlerine son verme nedeniyle bağdaşmayacağı... belirtilmiştir... Üniversitedeki görevlerine sıkıyönetim komutanlıklarınca son verilen akademik ve idari personelin bir daha üniversitedeki görevlerine dönmelerine im kan bulunmamaktadır.³ deneyecek sıkıyönetimin sıkıyönetimden sonra da yetkilerini sürdürdüğünün kabul edilmesi gerekecektir. Her iki durum da hukuk devleti anlayışına aykırıdır. Hatta 1982 Anayasası'na dahi aykırıdır. Anayasa'nın 130 uncu maddesi: "Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarla her ne suretle olsun olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar." demektedir. Anayasa'ya göre; her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Bu hükümler Anayasaya YÖK Başkanı ve YÖK Rektörleri ihlal etsin diye mi konulmuştur?

Eğer yönetim çözüm sürecini başlatmazsa, ilgililer için yargı yoluna başvurmak kaçınılmaz bir yoldur. Yargı çözüm sürecini başlatacaktır. Yasalardan gelen bir aksaklık kalırsa, o zaman da çözüm sürecini tamamlamak TBMM'nin görevi olacaktır. Ama sorun uzun soluklu olarak çözülmüş olacak mı?... Henüz böyle düşünmek için erken. Önce yönetimin yasal ya da yasadışı emirvâkârların uzun ömürlü olamayacağına inka edilmesi, sonra da sağlıklı kararın kamu hizmetinin güvenesi olduğu bilincine varılması gerekecek.⁴ Bir kamu görevlisinin suçlu kanıtlanmadan, yargılanmadan, hatta suçlanmadan kamu görevinden ömür boyu yoksun bırakılmasının siyasal boyutları ortaya konacak. Sonra yargı bağımsızlığı ve yargı güvencesinin gerçek anlamda var olmadığı⁵ bilincine sorunun üzerine gidilecek. Hiçbir yasal dayanağı olmayan güvenlik soruşturmasının nedenleri araştırılacak... Bütün teknik ayrıntılar incelenecek.⁶

Sözü, pekçok niteliğinin yanısıra bilim adamının topluma karşı sorumluluğunun da simgesi olan büyük bir fizikçiye yapılan bir alıntı ile tamamlayalım. Türkiye'deki benzerleri gibi bir tür güvenlik soruşturması sonucu 26 Nisan 1950'de Atom Enerjisi Komisyonu Başkanlığından alınan F.Joliot-Curie, olayın duyulmasından sonra binlerce öğrencinin önünde ve çiçek demetleriyle süslü bir kürsüde, şunları söylüyordu: "Bilim Fransa için zorunludur. Bir ülkenin bağımsızlığı ancak öteki kuruluşlara özgün katkılarla olanaklıdır. Bu olmadı mı sömürge durumuna düşüldü."

"Bilim adamının yurttaşlarının bilimin görevi hakkında aydınlatması, bilimin özel girişimin kazancını arttırmak için değil, insanı özgürleştirmek için var olduğunu anlatması gerekir. Bu bilim adamının yurtseverlik görevidir... Artık laboratuvara kapalı özerklik çalışmak yetmiyor. Günümüzde bilimi savunmak gerekiyor, hem burada, hem yarımda. Ve bilimi savunmak da belirli bir yüreklilik istiyor."

1 Ümit Aslanbay, "Doğramacı: 1042'likler İçin Kararı Üniversiteler verecek", Cumhuriyet 27 Temmuz 1985, s:12.

2 "Sıkıyönetim af çıkarsın, 1402'likler geri dönsün", Cumhuriyet 16 Ağustos 1985, s:6.

3 "Ankara Üniversitesinin karar: 1402'likler geri dönmeyecek, Cumhuriyet 15 Ağustos 1985, s:1.

4 Kazım Yenice, "Görevlerinden Uzaklaştırılan Kamu Personelinin Durumu", Cumhuriyet 4 Eylül 1985, s:2.

5 "Adli Yıl Başladı. Renda: Gerçek yargı bağımsızlığına var olduğu söylenemez", Cumhuriyet 7 Eylül 1985, s:11.

6 Konunun ayrıntılı bir incelemesi için bak: Nurdut İnan, "Sıkıyönetim Kanununa Göre Kamu Personelinin Görevine Son Verilmesi", Yapıt sayı: 48/3, Şubat-Mart, 1984, s:6-31.

7 Güney Gönenç, Hep Aramızda Olaycağı: Frederic Joliot-Curie'nin Yaşam Öyküsü. Bilim ve Sanat Yayınları, 1983.

Tarihsel ölçekte karşılaştırma için ayrıca bak: Mete Tunçay, Hevli-i Mahsusalar (1923-1938): Cumhuriyet Geçişte Osmanlı Asker ve Sivil Bürokrasisinin Ayıklanması, A.U.S.B.F. Kanun-4 Esası'nın 100. Yılı Armağanı'ndan ayrı bası, 1978, s:307-329.

● Af, onbinlerce genç hapisanelerde çürütülmeye terk edilmeye devam edildikçe, gündemin en başındaki yerini almaya devam edecektir. Af, onarım isteklerinin en belgin ucu oluşturuyor. Bu nedenle dergimiz sayfalarında olanca yakıncılığı ile yer almayı sürdürecektir.

HUKUKÇULAR NE DİYOR?

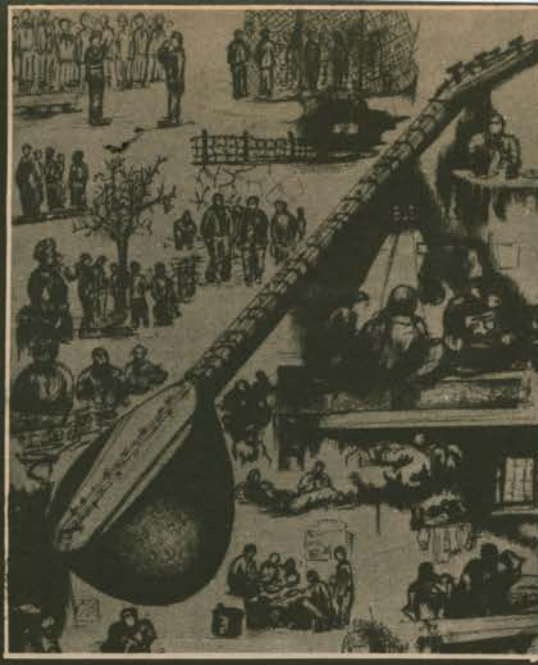
M. TANER ÜNLÜ (Avukat)

Affın bir anlamı da, affetme hakkına sahip olanın, işlenen suçtaki payını kabul etmesidir. Doğuştan suçluluğu diye bir kavramı kabulün, günümüz hukuk anlayışında artık çok ilkel bir düşünce olarak kaldığını gözönüne getirirsek, suçluluğun gökten zembille inmediğini de anlarız. Bu durum, özellikle siyasi suçlarda daha belirgindir. Her şey bir yana, Atatürk'ün "Gençliğe Hitabı" ile birinci görevi gösterilen Türk Gençliği'nin, bu görevini yerine getirmek için yaptığı çabalarla isteyecek ya da istemeyerek hukuk düzeninin dışına çıkmış olması, cezanın ve affın gerçek anlamı hedefleniyorsa (intikam almak gibi ilkel bir dürtü yerine suçlunun topluma kazandırılması), af kapsamına öncelik alınması gereken suçlara ilişkin cezalardır. Dünyanın her yanında ve geçmişte ülkemizde uygulanan aflarda seçilen yöntem de budur zaten. Aksi takdirde devletin bizzat kendisine karşı işlenen suçlarda affı düşünmeyip kişilere, kişilerin mal ve rızaya yönelik suçlarda affa gitmesi, uç bir örnek ama, biraz da başkasının kesesinden hovardalık etmeye benzer.

Deniliyor ki, Anayasa'nın 87. maddesi, Yasama organının af yetkisini sınırlandırmaktadır. Bir an için böyle olduğunu kabul etmek bile;

1. Affın kabulü, bir yasama yetkisinin kullanılması demektir. Anayasasının 7. maddesine göre bu yetki TBMM'ne aittir. Anayasasının 4. maddesi, 1. maddedeki "Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2. maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez" diyerek yasama yetkisinin kesin sınırını belirtmiştir. Bunlar dışında hiç bir kesin sınırlandırma bulunmamaktadır; Yasama Organı, biraz da kendisine gövzenizlik taşıyan 87. maddenin sözkonusu engelini kolayca aşabilir.

2. Kaldı ki, "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallardır". (Md. 11) Yasama organı, 87. maddede engelini düşünerek sınırlı bir af çıkartmaya kalkarsa, Anayasa'nın 10. maddesi ile hükme bağlanan "Herkes, (...) siyasi düşünce, felsefi inanç (...) ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" ilkesinin gereğini yerine getirmemiş olacaktır. Bir başka deyişle Anayasa'nın 10. mad-

Saz getirelim biraz da.

Az sonra geldi saz, büyük bir ozen ile. Uç telli, göğsu limon tabalarından, sapı oldukça centikli bir saz. Ama perdelen oldukça muntazamdı.

"Daha düzleteceğiz."

"Yann, tam bir saz gibi olacak."

Ertesi gün Saz vakti. "Usta"ların haçbirimin yüzünde uzuntu de vakti.

"Yenisi yaparız," dedi bin. "zaten istediğimiz gibi de olamıştı."

Onbeş gün sonra ortaya çıkan, orta boy bir bağlama büyüklüğündeki teknesi, koca bir sarayı tuğlalarla örerek gibi, birer birer binlerce kibrit çöpünden orılmış, göğsu pırl pırl zımparalı, tam bir sazdı. Sapı kusursuz, perdelen perdeydi işte. Sekiz kulaklı ve puskullu.

desi hükmünün bağlayıcı olmadığı gibi bir sonucun ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Af konusunda söylenmesi gereken bir önemli nokta da, çıkarılacak bir affın "siyasi suçluları" kapsama dışında bırakmaması, yasama organının bu politik kaygularla alındığı gibi tartışmaya açık bir sonuca yol açmasıdır. Oysa yasama organının böyle bir nedenle tartışma için çekilmesi haklı ve kurumsal yapısına uygun düşmez. Yasama organının böyle bir tartışmaya yol açmayacağını sanıyorum.

ÇETİN TURAN (Avukat)

Af gerekli. Genel af olmak zorunda. Suçun türüne göre ayırım yapılmaması gerekir. Bir anlamda geçmiş unutmak olarak da kabul edilebilir. Suçlar ve suçlular ayırma tabii tutulacak bir kısmının affedilmesi diğerlerini af dışı bırakılması bu amaçla bağdaşmaz. Ve kamu vicdanını yaralar. Cezaların ağırlığını Ceza Yasası suça verdiği ceza ile belirlemiştir. Esas olarak affa bu "ceza" ilke olarak alınmalıdır.

Aslında tüm suçlar devlete karşı kabul edilebilir. Örneğin hırsızlık devletin can ve mal güvenliğini zedeler. Yanı suçlarda ayırım yapılmamalıdır. Affın manasında devletin kendisine karşı işlenmiş suçun affetmesi yatar. Tartışılan konu ise suçun affı değil cezanın affıdır.

74 affının 12 Eylül öncesine olaylarına taban oluşturduğu düşüncesini gözlemlere uymuyor. O dönemde teröre karşı bir çok insan topluma kazandırılmıştır. Bunlardan ancak % 06'sı, veya %006 sı çok azı-terör

eylemlerine karışmıştır. Terörizmi hiçbir ülkenin yasaları korumaz. Ama bu mücadelede sadece cezanın temelli sonuç vermediği yine bu ülkeler tarafından kabul edilmektedir.

Bugün kamuoyu affa karşı şartlandırıldı. Buna cevap verilmesi gerekir.

Sonuçta Barolar Birliğinin açıkladığı görüşler bizim de görüşlerimizdir.

FEHİMİ ÇAM (Avukat)

6 Kasım seçimlerinden sonra Af konusu surekli gündem konusu olmuştur. Hükümetin bu konuyu bu sıralarda gündeme getirmesi yürüttüğü ekonomik politikanın geniş kesimlerde tartışılır olduğu bir sırada oluyor, bu tesbitim af gibi insancıl bir konuyu bu anlamda yaklaşılmalıdır. Şurası bir gerçek ki, affın tüm boyutları ile birlikte alınması ülkemizde bir zorunluk haline gelmiştir.

Kaldı ki bugüne değin değişik biçimde çeşitli af yasaları çıkarılmıştır. Stok, vergi, servet imar afları kaçakçılık, dolandırıcılık ve kamyono suçlarına doğrudan veya koşullu aflar getirilmiştir. Bu nedenle geniş kapsamlı bir affın zorunluğu Hukuk devletinin vazgeçilmez ilkesi olan "eşitlik ilkesi"nin bir gereğidir.

Hukuk Devleti Hukukun üstünlüğü temel üzerine oturur. Kanun önünde eşitlik bu temelde esaslı bir unsurdur. Bu kavram her türlü imtiyazı reddeder. 1982 anayasasının 10. maddesinde bu temel ilke ifadesini bulmaktadı.

Kamuoyunda 1982 anayasasının 87. maddesinde bazı fiillerin affedilemeyeceği kuralından söz edilerek Affın sınırı çizilmektedir. Anayasasının 87. maddesi 14. maddeye yolama yapmaktadır. 14 ncu maddede Ceza hukukundaki terimlere ve kurumlara bağlı kalınmamış anlamsız deyimler kullanılmıştır. Bu nedenle Anayasasının neyi kastettiğinin anlaşılması olanağı kalmamıştır. Ayrıca Anayasa maddeleri arasında açık bir çelişki ortaya çıkmıştır. Aslında çelişki çıkarılması düşüncesinin affın kapsamının dar tutulması ile bariz bir hale gelecektir.

GÜNEY DİNC (Avukat)

Hazırladığı açıklanan af tasarısının tüm suçları kapsamaması gerekli görüyor. Ancak, yetkililerin açıklamaları öyle bir olasılığ gündemde bulunmadığı izlenimini vermiştir. Beklenen af ceza indirimleri biçiminde gelecektir. Af bir cezalandırma yöntemi değildir. Suçlar arasında ayırım koymak, gerçekleştirilecek affı bir ceza biçimine dönüştürür.

Devletlerin cezalandırma ve af yetkileri aynı toplumsal kaynaktan doğmaktadır. Af yasaları kişisel amaçlarla çıkartılmamaktadır. Hele cezaevlerinin boşaltılması, yeni cezaevlere yer açılması, mahkemelerdeki dosya birikiminin giderilmesi affın gerektirmez. Türkiye'de bir af zorunluluğunu oluşturan nedenler, afftan sonra alınacak önlemlerin niteliğini belirlemektedir. Türk Ceza Yasası'nın ve diğer yasalarındaki suçların gerek tanımlarını gerekse saptanan cezaları bütünlüğü ve adaleti bir dengeye kavuşturmak gerekmektedir. Bizde dönem dönem yayınlanan suçların azaltılması için toplumsal önlemler alınacak yerde, cezaların artırılması yaygınlaştırmıştır. Böylece suçlar ve cezalar arasındaki denge bozulmuştur. Ceza hukuku'nun caydırıcı etkisi cezaların artırılması yoluyla değil, hiçbir suçun cezasız kalmayacağı inancının kamuoyuna benimsetilmesiyle sağlanır. Oysa, görüyoruz ki, çok büyük boyutlara varan ve devlete karşı işlenen ekonomik içerikli suçlarda açık kapılar bırakılmaktadır. Hayali ihracat, sahte fatura, rüşvet, sahtekarlık suçları yaygınlaşmaktadır. Bu tür eylemlerin ancak çok az bir bölümü su yüzüne çıkmaktadır. Yani duymadıklarımız, okuyup yazılandan çok daha fazladır. Ekonomik suçlar işleyenlerin kamuoyun önünde sergilenmesinden kaçınılmaktadır.

Ayrıca yapay suçlar kaldırılmamıştır. Düşüncesinin açıklanması suç sayılmamalıdır. Türk ceza yasası ve ceza içeren diğer yasalar taranarak eylemler ve cezalar arasında oluşan eşitsizlikler giderilmelidir. Af ya da cezaların çekmek suretiyle özgürlüğe kavuşanlara iş olanakları açılmalı; konut beslenme gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olunmalıdır. Bu amaçla özel ve kamusal örgütler kurulmalıdır. Cezaevinden çıkanlar işsiz parasız, yapayalnız bırakılmamalıdır. Bu durum onları yeniden suç çizgisine çekebilir. Sosyal devlet, eski hükümlülerin olağan koşullara kavuşturulması için özellikle le onlara ilk günlerinde destek olmalıdır.

Bunların ötesinde suçların azaltılması tüm toplumun yararına, çağdaş ve demokratik gelişme sürecinde sağlayacağı somut aşamalarla yakından bağlantılıdır.

TUTUKLU YAKINLARI NE DİYOR?

NESRİN ÖZ

(Bir tutuklu annesi)

Affın gerekli olduğuna inanıyorum. Fakat bu af sadece adı suçluları kapsamına alan değil, siyasi suçluları da içeren genel bir af olmalı. Oğlumun adı suçtan dolayı üç yıldır içerde yatmasına rağmen yanlışlarıyla birlikte hepimizin yaşadığı bir dönemin tek sorumlusunun da hapishaneleri dolduran yüzlerce gencin olduğuna inanmıyorum. Bugün adı suçlulara çıkarılacağı söylenen kısmı bir af toplumun genel af istemini saptırmaktan başka bir şey değildir. Açılan yararın sarılması içinde genel af çıkarılmalıdır.

NECLA KUYUMCU

(Tutuklu yakını)

Bir anne olarak söyleyecek o kadar söz var ki, nereden hangisinden başlayayım. Altı yılın özlemi, acısı, hüznü bir çarpıda, ikisatırla anlatılabilir mi?

Analar daha hassas, daha duyarlı. Hele bu ana yıllardır oğlunun ha bugün ha yarın çıkacak ümidiyle ayları yıllara bağlamış ise ne söylenebilir ki? Benim tek dileğim biran önce siyasi affın çıkması, ve yavrunun özgürlüğe adımını atması.

Hep birlikte aynı duyguları paylaşan aileler gibi yavrularımız daha fazla kilit altında bırakılmadan çıkmaları görebileceğim mutlulukların en güzelidir.

MEHMET AKSU

(Tutuklu yakını)

Af gerekli bir olay. İçerde 70000 kişi varsa bunu en azından beşle çarpmak gerek. Bu da 300-350 bin kişi yapıyor. Bir ailenin geçimini sağlayan insanın içeri girmesi aileyi büyük bir yıkıma götürmektedir.

Eğer af çıkarılacaksa, adı suçlu, siyasi suçlu, düşünce suçu ayırımı yapılmamalıdır. Siyasi tutuklular ilderde çıkarılmalıdır. Bir kısım tutuklunun serbest bırakılıp diğerlerinin içerde kalması eşitsiz bir uygulamaya olacaktır. İçerde kalan insanlar psikolojik olarak yıkıma uğrayacaklardır. Af gerçek anlamına tüm tutukluların içermesi ile kavuşabilir.

FERZENDE KADICIK

(İnşaat İşçisi-Tutuklu yakını)

Kardeşim 14 yaşında 13 ay yatı. Sonra beraat etti. Askere gitti, geldi, evlendi ve çocuğu var. Aradan 2-3 yıl geçti. Suçsuz olmasına karşın üzerine başka bir suç daha eklendi. Şimdi altı aydır yine içerde. Şu an 22 yaşında ve çok değişti.

Cezaevine suçlu-suçsuz giren var. Sırf kardeşim için söylemiyorum, affla birlikte herkes çıksın. "Herkes çıkarsa ortaklık kötü olur mu?" diyorlar. Bu saçmalık. Af çıkarsa çok iyi olur.

Kısmi af olursa kardeşim çıkacak, genel af olursa isteriz ama kısmi af olursa istemeyiz.

Sabah. Sabahın dışardan ilk görüntüsü, dikenli teller ve kuşlar. Yüzlerce kuş... Ne işleri var orada? Onlardan içeriye gelen, özgür olmanın cıvı cıvı şarkısı. Dinlemeyen var mı? Sonra istihkaldardan arttırılan ekmeçler. Sonra ekmeçler için bir kap. Sonra, kuş sağnağının ortasında... iki tutuklu.

Ranzalarda, bir yatakta iki kişi. Kuş. Koğuş, dar... Hava almak, zor. Bir pencere daha açılrsa? Koğuş küdemlisinin şifaen görüşmeleri, dilekçeler... Demir kapının yanı sıra pencere. İşte hava, işte ayışığı...

KIYAFET KEÇECİ

1979 kasımında bir oğlumu Kiliş'te vurdular. 1980 kasımında kocamı kaybettim. 1981 şubatında çocuklarımı aldılar. İki oğluma idam cezası verildi, müebbetle çevrildi.

Yıllardır Türkiye anayasasında ayırım yapılmadı. Eğer şimdi çocuklarımızı ayırım yapılırsa bizi göçmen olarak Türkiye'den atımlar daha iyi. Olayların gerçek sorumluları ellerini kollarını sallaya sallaya geziyorlar.

İnsanlar arasında ayırım yapılmamalı. Birinin yarısı sarılırken, diğerinin yarısı kanatılmamalı. Çocuklarımızın genel afftan yararlanmalarını istiyoruz. Bu afftan çocuklarımız yararlanamazsa TBMM önünde bütün analar toplanmalıdır.

GÖKMEN ARKAYIN

(Bir tutuklu annesi)

Belli siyasi dönemlerin getirdiği kargaşalıklar sonucu 46'lardan buyana her dönem af çıktı. Af olsun mu olmasın mı münakaşası sürüyor. Affın gerçekten gerekli olduğuna hepimiz inanıyoruz. İnancımız kendimizden kişilerin içerde olmasından kaynaklanmıyor, onu peşinen söyleyeyim. Türkiye'de yasaklar, cezalar genelde belli siyasi düşünceyi taşıyan kişiler için vardır. Tek taraflı düşünmenin, tek taraflı cezalandırmanın aslında insan tabiatına da aykırı gelmesi gerek. Bizde tam

tersi oluyor. Toplum düzenindeki belli yasalara göre cezalandırmak nasıl devletin göreviyse, bu kişileri (cezalıları) tekrar topluma kazandırmak nasıl ki ana hukuk kuralıysa, gençleri zaman zaman affedip topluma kazandırmak da onun görevidir.

Özel kararnamelerle kaçakçılara affettiler. Gençcecik insanlara o günkü yönetim kargaşasından dolayı, düşüncelerinden dolayı içerderler.

Çevremde bazı kişiler "aman affedilmesin, anarşi olur" diyorlar. Gerçek demokrasinin olduğu yerde anarşi olmaz zannediyorum. Herkes kendi haklarını müdafaa edebiliyorsa, kendisini koruyabiliyorsa anarşi olmaz. Sadece gençler suçlu değil. Çocuklarımız demir parmaklıklar içindeyse hepimiz suçluyuz, hepimiz sahip çıkmalıyız.

Anarşik olaylara karışıp adam öldüreni ihbarcılık yasasıyla affediyorlar, ama sırf düşüncelerinden dolayı yargılananı, yalnız düşünceleriyle haktan yana olanı içerde bırakıyorlar. Türkiye'de bir af düşünülüyorsa bu tüm suçluları kapsayan geniş kapsamlı bir af olmalı. Hiç kimsede ne 61 ne 82 anayasası (82 anayasasının çelişen maddelerine karşın) temelinde düşünce suçunu kabul etmez. İllâ "anayasa buna mani" deyip de, toplumda bugün gereken şeylere mani olmanın anlamı yok. Toplumla gerekiyorsa, anayasa da değişir.

Tüm hükümlü ve tutuklu ailelerini sesleniyorum. Analara, babalara, kardeşlere sesleniyorum. Gerçekçi bu kuğün savunucusu olan tüm avukat, hakimler, sizlere de sesleniyorum. Evlatlarımızın kurtarılması için biraraya gelip sesimizi duyurmalıyız. Başbakanımız bile, halktan bir ses gelmediğini, yalnızca basının uğraştığını sanıyor, kulaklarını anaların yüreklerine tıkıyor.

TUTUKLU YAKINLARI CINDORUK'LA GÖRÜŞTÜ

4 Eylül günü 30 kadar mahkum yakını af konusunda kamuoyu yaratma çalışmalarının bir parçası olarak Doğru Yol Partisini ziyaret ettiler.

İstekleri üzerine katıldığımız toplantı, genel başkan Cindoruk'un geç kalması nedeniyle daha önce saptanan zamandan 45 dakika geç başlayabildi.

Gaziantep, Diyarbakır ve Marmak cezaevinde yakınları bulunanların genel şikâyetleri, işkenceler ve pişmanlık yasası çıktıktan sonra bu işkencelerin artmasıydı. Genel hoşnutsuzluk yanında özel örneklerle de değinildi. Mamak'da kıza bulunan bir anne son bir yıldır kızını görmediğini, kızlarla görüşme yaşağı olduğunu onlara neler yapıldığını bilmek istediklerini söylerken, Gazi antep Cezaevinde ağabeyi bulunan genç bir kadın, ağabeyinin başka bir cezaevinden sevk edilirken gördüğü işkencelere son vermek için kendini yaktığını, şu anda tüm vücudunun yara olmasına karşın tedavi görmediğini anlattı. Olayların anlatılması sırasında Cindoruk mahkumların isimlerini, buldukları cezaevlerini sorarak ilgileneceklerini söyledi...

"Bir daha yapmamaları koşulluyla DYP olarak afftan yanayız." diyen Cindoruk'a bir tutuklunun annesi yanıt verdi: "Kaçakçıya, dolandırıcıya af getirdiniz. Bunlar dışarı çıkıp tekrar aynı işi yapacaklar. Siz yarın öbürğün bu adamları silah vermek için çocuklarımızı aramayacaklarını garanti edebiliyor musunuz? Eğer bunu garanti edebiliyorsanız biz de suç işlemeyeceklerini garanti ediyoruz."

Bunun üzerine kendisinin yetkili olsa "kaçakçıya, dolandırıcıya" af çıkarmayacağını söyleyen Cindoruk isteklerin neler olduğunu sordu. Aileler af konusunda bir referandum yapılması için kendilerinin desteklenmesini istedikler. Cindoruk böyle bir referandum olanaksız olduğunu söyleyerek şartlı bir affı savunacaklarını söyledi. Yani afftan isteyenler yararlanmalıydı. Böylece kesinlikle beraat edeceklerine inanarak afftan yararlanmak istemeyenler için sorun çıkmazdı. Aileler itiraz ederek bunun pişmanlık yasasından çok farklı olmayacağını belirttiler. Kanunî prosedürden alıntılar yapan Cindoruk iki durumun farklı olduğunu savundu. Toplantı sonunda basından yeterli ilgiyi göremekten yakınan aileler kamuoyu yaratma çalışmalarının sürecini belirttiler.

okuma notları...

NÜKLEER SAVAŞ

ve
Gezegenin
Biyolojik-İklimsel
Yıkımı

**NÜKLEER SAVAŞ VE
Gezegenin Biyolojik -
İklimsel Yıkımı**
SEROL TEBER
De Yayınevi, 1985,
143 s., 500 Lira.

Nükleer silahlanmanın baş döndürücü bir hızla ulaştığı çağımızda, barış için verilen savaşım daha da büyük önem kazanarak kitlesel boyutlara varıyor. Çabalar sonucu elde edilen kazanımların, silahlanma hızının bir ölçüde gerisinde kalmasına karşın, her geçen gün artan sayıda insan bu savaşıma katılıyor. Savaşlardan arınmış bir dünya için "çarpışıyor." Bu bağlamda, söylenecek tek bir sözcüğün, atılabile-

cek tek bir adımın örtünce büyük.

Serol Teber'in 'De' yayınlarından çıkan yeni kitabı, yukarıda açıklamaya çalıştığımız olguyu kavrama ve kavratmada, atılan bir adım, söylenen yeni bir söz. Teber kitabına, Einstein'ın, insanlığın barış konusunda ulaşması gereken sorumluluğunun düzeyini gösteren duyarlı sözlerini anımsatarak giriyor: "...İnsanlar, kendileri karşı çıkmadıkları sürece, hiçbir şey savaşları ortadan kaldırmaz. Savaş için hiç direnmeden verdiğimiz kurbanları, barış için vermeye hazır olmalıyız." Ve bu duyarlılığı, görsel malzemeleri de kullanarak-sonuna dek ayakta tutmaya özen gösteriyor. Nükleer silahların ve silahlanma yarışının bugünkü konumuna gelişini, "doğal" durumdaki radyoaktifitenin bulunundan ele alıp, süreç içindeki bilimsel - teknolojik, toplumsal ve politik gelişmeleri de atlamadan inceleliyor Teber. Bunu yaparken de barışın önemini, "kötü hiçbir barışın olmayacağından" hareketle anlatmak yerine, yalnızca savaşın kendisinden anlatmayı yeğliyor. Ortaya çıkan tablo ise inanılmaz. Oysa yazarın amacı korkutmak da değil.

Kitapta Hitler'den bir alıntıya da yer verilmiş: "Yönetilenlerin düşünmemek için ısrarlı tutumları, yönetenler için ne büyük şans!" ... Barış için savaşmak, savaşı kavrayabilmekten geçiyor. Sonrası ise "düşünmeksizin" gerekli tavrı almak.

Okunması gereken bir kitap. □ RASİM GÜVEN

kerim korcan canlı bayraklar

(İKİNCİ)

süreç

CANLI BAYRAKLAR

Kerim Korcan

Öykü, Süreç

Temmuz 1985, 160 s.

Canlı Bayraklar 14 öyküden oluşmuş bir kitap. Öyküler sırasıyla, Canlı Bayraklar, Rüzgar Uluvar, Ana, İnek Çobanı, Tosun, Bir Adam, Kadem Usta, Kaptanın Karısı, Şüpheli İnsanlar, Mürvet Hanım, Hicran, Vapurda, Gene, Gene

Bu öykülerde ele alınan kişiler, bizim yakınlarımız, anlatılan olaylar bizim yaşadığımız olaylar. Çoğunu üzerinde durulmaya bile değer bulmamızdır. Kerim Korcan işte bu sıradan olayları, sıradan kişileri işlemiş öykülerinde. Olabildiğince yalın bir üslupla. Tüm bunlar bir araya gelince de sıcak, kendini okutan öyküler çıkmış ortaya.

Öyküyü sevenlere, öykü okumayı düşünenlere öneririz. Öykü okunduktan sonra ağızda kalan o değişik tadı duyabilirler kitap bittiğinde.

□ NESRİN HOCAOĞLU

şair penceresi

İmge(2)

Edebiyat sanatı içinde imgenin en uç noktalarda en çarpıcı biçimde kullandığı alan şairdir. İmgeye sanatın dili dersek, şiir özelinde buna şiirin *anadili* diyebiliriz.

İmge, duygusal/düşünsel içeriğin sözcükler aracılığı ile somutlaşma biçimidir. (Kuşkusuz burada sözkonusu olan edebiyat sanatıdır. İmgeleşmiş içeriğin içine döküldüğü kalıplar sanatın türüne göre değişikliği gösterir: Resimde renk-desen; müzikte notalar gibi) Bizim dışımızda var olan, ancak görünen haliyle ya da görünenin gerisindeki ilişkiler yumağı olarak, duyular alanına girmeyen gerçekliği duyular alanına sokan bir yaratma edimidir. Yaşamdan doğan, nesnelere-olaylar-olguların üzerinde, onların en güzel, en kalıcı karakteristik özelliklerini, onda yaşamayı öldürmeden kapsayan, bütünsel bireşimsel bir sonuçtur.

Bu süreçte (şairin bilincine yansımış görüngülerin imgeleşmesi süreci) sözcükler günlük anlamları dışında, kendi başlarına ve birbirleriyle olan bağlantıları içinde yeni bir kuvvet; duygu ve düşünce yoğunluğu/derinliği kazanırlar. Duragan, donuk, simgeleşmiş haliyle yer almazlar şiirde. Bu nedenle ne sözcükler, ne de benzetme-egretileme-değiştirme vb. söz sanatları bir başlarına imge değildirler. İmge, bunları da kullanan toplumsallaşmış birey olan şairin bilincinde billurlaşmış psiko-sosyal içeriğe gerçeklik kazandırılan bir iç çabıdır, zihinsel bir etkinlik. Bu etkinlikte sözcükler, dış-ve iç-gerçekliği estetik düzeyde yeniden yaratmaları oranında büyürler; duygu ve anlam yoğunluğu, zenginliği kazanırlar.

Şiirsel imge yeni bir gerçeklik kurduğu için usla; bu gerçekliği duyular alanına soktuğu için de duyuyla can bağı olan bir ilişki içindedir. Usla olan ilişkisi her benzetme, çarpıtma ya da bozmanın (deformasyonun); duyuyula-olan ilişkisi de her ussal olmanın yansımasıdır. İmgenin bu iki ilişki alanı, şairin kendine uyguladığı bir çeşit otokontrol mekanizmasıdır.

Genelde imge, anlatılmayana anlatılır kıtlamın, duyü-ötesi şeyleri elle tutulur, gözle görülür hale getirmenin, yani somutlaştırmanın bir yolu olduğuna göre, her kesin bildiği nesne ve olgulara bir yenilik katmadan, anlam ve duyguca zenginleştirmeden onları yinelerek kurulan imgeyle şiirsel değere ulaşmak nasıl güçse, tam tersine kimsenin bilmediği nesne ve olgulara kurulan imgeyle de şiirsel değere ulaşılabilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, benzetme-egretileme vb. söz sanatları da bir başlarına; söylenmek istenen duygusal/düşünsel içerikten yalıtılmış olarak bir anlam ifade etmezler. Şiirsel imge içinde eritilmeksizin ve içeriğe bağlanmaksızın sık sık benzetmeye başvurmak şiiri aşırı simgesel bir düzlem çekebileceği gibi, sık sık egretilemeye başvurmak da şiiri anlam dışı bırakabilir.

Gerçek şiir bölünmez bir biçimde oluşturulmuş büyük bir duygu-us bütünü olduğuna göre, şiirsel imge de son çözümlemeye bütünsel bir özellik gösterecektir. Tekbaşına bir dize, bize yaşamın herhangi bir alanına ilişkin imgeyi verebilir. Ama şiiri şiir yapan yalnızca bu değildir. Bunlar tek başlarına güzel, güçlü, çarpıcı dizele olabilirler. Ancak bunun üzerinde bütüncül bir alana yönelerek bir üst imgeyi, duygu ve düşünceyi vermelidir. Tekil imgeyle şiirin bağlandığı/yeniden yarattığı durumun bütün yansımaları vermeye yetmeyen tekil gölgeliklerdir. Bunların yoğun, hafif, hızlı, ritmik bir akışla birleştirilmesi, ilişkilendirilmesi ile şiir; insan ruhunun derinliklerine işleyen acılar, sevinçler, özlem ve idealler arasında büyük ve bütüncül bir uyum sağlar, sağlamdır. İnsana, görünenin gerisinde yepyeni bir dünyanın varlığını gösteren bu uyum, onun gerçek dünyaya daha güçlü bir şekilde dönmelerini sağlayacaktır.

• YARIN

YENİ ÇIKTI

günlerimiz

YAVUZ ATSE

Hatay Dumlupınar

"İBOOLOJİK"

AMAMER BOZKURT

İŞTE ÜNİVERSİTE !

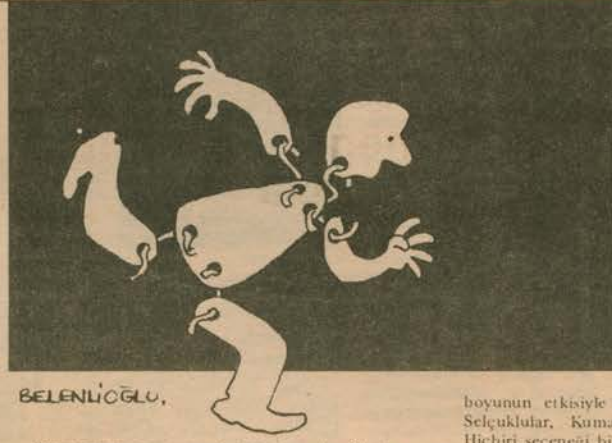
Üniversite...
YÖK...

İşte üniversite: Gericiliğin, bilim düşmanlığının, şeriatçılığın arttığı, laikliğin yokedildiği bir öğretim yılı daha cumhuriyetin bekçileri üniversite gençliğini bekliyor. Öğretmen yetiştirmekle görevli bir yüksek öğretim kurumunda 'ahlak bilgisi' dersi sınav sorularından bazıları, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi Rifat Güzen'in sorularını okurken imam mı yetiştirilecek, öğretmen mi diye sormaktan kendimizi alamadık.

"İtikadi ve emeli mezheplerini ayırarak adlarını imam adlarıyla birlikte yazınız.. İkinci rekât ile üçüncü rekât arasında kaideyi ulaya kalkan biri için ne gereklidir. Neden, yazınız". Bu sorular laik bir kurumun laik olması gereken görevlisi tarafından soruluyor. Bunlar yetmiyor, "Tebbet suresini latin harfleriyle yazınız." Allah korumsun, latin harfleri yerine arap harfleriyle de yazınız di-yebildi.

Bu öğretim üyesi "kendisini islam mücahidi olarak tanıtmakta ve bu görev için okulumuza geldiğini sürekli yinemektedir." diyor okurumuz Enver Korkmaz. Aynı öğretim üyesi derslerinde "elimde islam topuzu ile dere boyunda komünistlerin başına Allahın izniyle günüm vuracağım" demektedir. Anlaşılan durum yalnızca öğretim üyesine özgü değil. "Cumhuriyetçiliği savunanlar dinsizlikle suçlanıyor. Suçlanan kişiler ise türlü yollarla ya vizesiz bırakılmakta ya da okuldan atılmaktadır. (...) İlgili çekici bir olay 24 Haziran 1985'te gerçekleşti. Okuldan atıldığı duyurulan üç kişi adları listelerde olduğu halde bu gün sınavlara girilmekte ve vize aldıklarını iddia edebilmektedirler. Oysa aynı tarihte ilgili dersin öğretmeni Ömer Soykar'ın Kastamonu'daki sınırlar dışında olduğu herkeşçe bilinirdi." (Enver Korkmaz ve arkadaşlarımız hazırladığı tutanaktan bir bölüm. 3 Temmuz 1985).

Bu tür uygulamaların okuldaki bazı öğretim üyelerine özgü olmayıp doğrudan okul yönetiminin tavnu olduğu ortaya çıkıyor. Kaldı ki aynı uygulamalara üstelik çok açık biçimde sözle değil fiille laikliğin çiğnenmesine Konya, Diyarbakır, Trabzon'da da rastlandığını belgeleyen mektupların da gelmesiyle sorunun boyutları düşünüldüğü bir hal alıyor. "Okulda din-Ahlak hocası Mustafa Yeşildağ tarafından laikliğe aykırı, nurculukla ilgili çalışmalar yapılıyor. İlk önce bir mesicet açılıyor. Okul içindeki tüm mesicete öğrencileri toplayarak nurculukla ilgili eğitim çalışmalarını yapmaktadır. Buna okul yönetimi de göz yummaktadır. (...) Düzenli öğretim dışındaki tüm yasal kitapların okunması yasak." (Konya Atatürk Sağlık Meslek Lisesinden bir öğrenci velisi).

ERDAL BELENLİOĞLU

• Tüm bunlara karşın göz altına alınan, haklarında dava açılan öğrencileri üzen, durumlarının diğer öğrencilerin kaderlerine boyun eğmelerini sağlamak için kullanılması

boyunun etkisiyle geçmişti? Seçenekler Osmanlılar, Selçuklular, Kumanlar, Hiçbiri, yanıt belli değil! Hiçbiri seçeneği bile dersin öğretmeni Burhan Şahin'i kurtarmıyor sanırım. Sınav sorularını onaylayan okul müdürünü Mustafa Eski'yi de,

İşte Üniversite: Mevzuatların paranın öğrenci sağlığına yeğlendiği, keyfi uygulamaların hukukun isteminde yeğlendiği, geleceğin hukukçularını, bilim adamlarını yetiştiren 'Öğretim kurumları'. 30 Haziran Pazar günü Bornova Öğrenci Yurdu'nda kalan öğrencilerden biri 7. kattan düştü. Düşme sonucu bacak ve kollarında kırıklar yanı sıra omurga kemiklerinde de hasar oluştu. Yurtta durma el koyabilecek bir sağlık görevlisi ya da hastayı hastaneye taşıyacak bir ambulans yoktu. 10 dakika uzaklıktaki hastaneden yarım saatte bir ambulans geldi. Sorun bir çok kereler yurt yönetimine iletilmiş olmasına rağmen renkli televizyonlar alınırken bu soruna bir çözüm getirilmedi." (Bornova Öğrenci Yurdu)

Liberal ekonominin olanaklarından sonuna kadar yararlanan özel girişim yurtları tadır kar kaynakları olarak kullandığı sirdanıyor. "Kantinde satılan yiyecek maddeleri dışarıya göre çok pahalı. Örneğin şışecek 700 lirayı geçmeyen zeytin yurdumuzda 800-900 lira. Zehirlemelerin yanısıra hepimizde gastrit var." (Çemberlitaş Küz Öğrenci Yurdu)

Aynı zamanda yurttan 250 öğrenci atılıyor. "Normal okul süresini doldurdular" gerekçesiyle. Nasıl olsa yeni müşteriler gelir. "Bütçede para kalmadığı için yıl sonuna doğru öğrenci Sağlık Merkezi ilaç vermiyor. İki gün önce otuz bin lira olan depozitler beş bin lira oldu. Başvuru formlarının sonucu elimde geçmemiştir. Merak edip sordum. Geçen yıl ceza almadığımı dolayı malakata girmeyeceğimden emindim. İki gün imza atmadığımdan dolayı cezalı olduğumu öğrenince kendimden küskün daymaya başladım. Meğer geçen yıl ceza almışam da haberim yokmuş. Yalnız ceza alındığımda öğrencimin imzasının gerekli olduğunu biliyorum. Geçen yıl böyle bir kağıt imzalandığını hatırlıyorum. Almadığım cezayla yurttan atıldım." (Serap Morkoç, HÜ Hemsirelik Yüksek Okulu 5 Eylül 1985)

Son olarak harçlar konusunda ilginç bir ilan: "Harç kredisi almak için senet yaptırınlar daha önce yaptıkların paraları fakültemizden alacaklardır. Bu konuda memurlara başvurulması öğrencilere duyurulur."

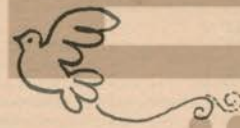
Tüm bunlara tepki gösterip, tepkisini dilekçelerle somutlaştıran ve kamuoyu yaratmaya çalışan öğrencilerin durumu yalnızca üniversiteler için düşünüldüğü değil 1984-85 öğretim yılı başında "ek sınav" ve "paralı öğretim durdurulması" için dilekçe veren İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri sıkıyönetimce göz altına alınıyorlar. 1 ay geçkimeyle okullarına donuyorlar. Ancak bu kez de okul idaresi tarafından sorguya çekiliyorlar. Haklarında sıkıyönetim mahkemelerinde yenido dava açılıyor. Bu kez savunmaları almına kadar okul bina ve eklentilerine girmeleri yasaklanıyor. Tüm bunlara karşın göz altına alınan, haklarında dava açılan öğrencileri üzen, durumlarının diğer öğrencilerin kaderlerine boyun eğmelerini sağlamak için kullanılması.

İşte üniversiteler, işte yurtlar, işte yüksek öğrenim kısıyası. Üzerinde uzun boylu yorumla gerek kalmayacak kadar somut durumlar. Yalnızca bize gelen mektuplardan yaptığımız bir derleme de olsa ülke genelinde yüksek öğretimin geldiği noktaya ilişkin önemli ip uçları taşıyan belgeler. Yeri bir öğretim yılı başlarında böyle bir tablonun bizi karamsar yapmadığını da söyleyelim. Bu gerici ve keyfi uygulamalara yasal hakların kullanılması ile dar denileceğine inanıyoruz. □

Atılmalara Karşı İtirazlar Sürüyor

Bütünleme sınavlarının ardından üniversitelerde atılmaların büyük ölçüde artması beklenirken, daha önce çeşitli nedenlerle kayıtları silinen öğrenciler yasal girişimlerini sürdürüyorlar.

Geçtiğimiz yıl okuldan kayıtları silinen bir grup ÖDTÜ öğrencisinin açılacağı bildirilen yaz okulunun açılmaması ve "curve" sisteminin uygulanmaması nedeniyle açılıkları iptal davasında karar bekleniyor

Ankara 2 No'lu İdare Mahkemesi öğrencilerin açtığı davayı önce, sınav sonuçlarının panoda duyurulmasının tebliği yerine geçmeyeceği gerekçesiyle reddetmişti. Bunun üzerine mahkemenin verdiği kararı iptal etmek için Danıştay'a başvuran ÖDTÜ'lü öğrenciler, olumlu karışıltı aldılar. Danıştay'ın, sınav duyurularının tebliğ yerine geçeceği konusunda verdiği karardan sonra İdare Mahkemesi davaya yeniden bakmaya başladı.

BILMER BİLGİ DANIŞMA MERKEZİ

- Üniversite öğrencilerine fizik, kimya, maliye, vergi vd. bütün derslerde bilgi danışmanlığı.
- Öğrenci projeleri, yüksek lisans ve doktora tezleri rehberliği.

Tel: 23 48 01
Fezvi Çalkın Cad. 61/3
Beşevler/Ankara

Zabunoğlu

"AÜ Rektörlüğü suç işliyor."

AOHF öğrencilerinin demek kurma başvurularının rektörlük tarafından reddedilmesinden sonra, Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin rektörlüğün davranışına karşılık yürütmeyle durdurma kararı verdiği daha önceki sayılarımızda duyurmuştu.

Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin 29 Nisan 1985 tarihli kararı üzerine demek kurucusu öğrenciler üniversite rektörlüğüne yeniden başvurular. Ancak yaklaşık iki ay sonra rektörlüğün verdiği yanıt bir hayli şaşırtıcıydı. Öğrencilere gönderilen yazıda özetle, mahkemenin yürütmeyle durdurma kararına üniversitenin itiraz ettiği, yeni karar çıkana kadar iptal konusu işleminin "izin yerine kaim olmamak kaydıyla" durdurulduğu bildiriliyordu.

Bu konuda dergimize bir açıklama yapan AÜ Hukuk Fakültesi Dernek Kurucuları avukatı Prof. Yahya Zabunoğlu rektörlüğü dava edeceğini açıkladı. Zabunoğlu bu konuda şunları söyledi: "İdari mahkemeden aldığımız karar, rektörlüğün izin vermeme işlemini iptal ediyor. Böylece rektörlüğün açtığı dava sonuçlanmıyca kadar derneğin tüzel kişilik kazanması gerekiyor. İzin vermemesine kaim olmamak kaydıyla işlemin durdurulması" diye bir şey olmaz. Rektörlük suç işlemektedir. Kendileri hakkında yeniden dava açacağız."

AÜ Rektörlüğü adına "işlem iptal ettiği"ni" açıklayan kişi bir zamanlar Kurt Karaca adıyla Türklerin tarihi üzerine "bilimsel" incelemeler yapan, Rektör yardımcısı Fikret Eren. Yakında Fikret Eren'in hukuk kitapları piyasaya çıkarsa hiç şaşmayız.

ODTÜ Öğrenci Derneği Çalışmaya Başlıyor

9Eylül 1985 tarihinde, ilk başvurusunda (29 Nisan 1985) alması gereken "alındı" belgesini alan ODTÜ Öğrenci Derneği resmen tanındı ve çalışmaya başladı.

Dergimize bir demec veren demek kurucularından Gökhan Dinçer şunları söyledi:

"Artık çeşitli zorluklarla, engellemelerle aştığımız kuruluş aşaması gerilerde kaldı. Şimdi önümüzde kalıcı ve dev adıyla ilerlenmesi gereken zorlu ve çetin bir yol var.

Çıkış noktamız demokrasi ve katılımdı. Eğitim, üretim ve toplumsal gelişme arasında kopmaz bir bağ vardır. Gelişmiş toplumları incelediğimizde, eğitimin öncü rolünün yadsınamaz olduğunu görürüz. Bilimi, bilimsel düşüncüyü öğretme ve yaratıcı insan yetiştirme bir kurum olan üniversitenin, tüm eğitim sistemi içinde belirleyici bir yer vardır. Gönlüdüğü gibi, doğrudan topluma ilgilendiren eğitim ve özeline

de üniversite eğitimi en geniş katılımıla belirlenmelidir. Öğrencisiz eğitim diye de bir şey olmayacağına göre, öğrencilerin eğitim planlamasından, üniversite kurumunu bünyesindeki en küçük birime kadar, karar alma ve uygulama sürecine aktif katılımı zorunludur.

Yeni öğretim yılı çözüme kavuşturamamış sorunlarla başlıyor. Üniversitelerden atılan binlerce arkadaşımız, başından beri anayasadaki sosyal adalet, eğitimdeki fırsat eşitliği ilkeleriyle çelişen öğrenim harçları ve yeni yüzde yüzlük zamlar, gereksinimi karşılamayan derslik, laboratuvar araç, gereçleri, yurtlarda kalamayacak 50 000 'in üzerinde öğrenci, aşırı pahalı ders kitapları, ulaşma ve yemeğe yapılan yeni zamlar, bunların en önemlileri. İnanıyoruz ki, üniversite öğrencisi olmanın bilincinde ve sorumluluğunda olan her arkadaş, sorunların çözümünde gücümüzü güç katacaktır."

Dünyadan...

NOBEL BARİŞ ÖDÜLÜ SAHİBİ ADOLFO PEREZ ESQUIVEL:

"Latin Amerika Halklarının hiç bir borcu yok!"

Nobel Barış Ödülü sahibi Adolfo Perez Esquivel, Latin Amerika'nın dış borçlarını ödeyecek durumda olmadığını ve soruna getirilecek etkin ve kesin çözümün "halkların çıkarları" temelinde çözülmesi gerektiğini söyledi.

Arjantinli, 54 yaşındaki Esquivel "Borç yalnızca rakamsal bir sorun değildir; o siyasal bir olaydır ve çözümü de böyle olmalıdır" dedi. Latin Amerika ülkelerinin hala bağımlı ve egemenlik altında olduğunu böyle bir durumun da dış borçlara neden olduğunu ekleyen Esquivel, "biz potansiyel olarak zenginiz fakat yoksullaştırılıyor" dedi.

"360 milyon dolarlık bir borç ödenemez; hangi açıdan bakılırsa bakılsın bu borcun hepsini ödeyemeyiz. Ben, ekonomistler-kiburlar kendilerine büyük uluslararası çıkarları, nadiren halkların gereksinimlerini temel alırlar-tarafında daima eleştirilmişimdir.

Esquivel "Borç sorununa etkin ve kesin bir çözüm halkların çıkarları temelinde getirilmeli ve bizi gittikçe daha büyük yoksulluğa götüren politikalar değiştirilmelidir" dedi.

Bankerlerin ve iş adamlarının borçlar konusunda hatalı bir tutum içinde olduklarını söyleyen Esquivel "Hiçbir borcumuz yok; dahası hammaddelerimizi ve insan unsurumuzu çalmaya başladıklarından beri onları bize borcu var" dedi.

Latin Amerika'nın borcunun %60'ının nedeninin - halkı hiçbir zaman zenginleştirmeyen-sermayenin gelmesi olduğuna dikkati çehti ve "şimdi iştiyorlar; biz ödeyeceğiz ve yapacak hiçbir şeyimiz kalmayacak. Hiçbir zaman almadığımız bir, şeyi ödememeliyiz" diye Esquivel şöyle devam etti.

"Yapmamız gereken, bu durumu çözümlenecek yeni alternatifler için mücadele etmektir ve bunun içinde bilinçlenmeli ve birleşmeliyiz. Çünkü borç sorunu yalnızca bir rakam sorunu değildir. O, siyasal bir sorundur ve bu bağlamda halledilmelidir."

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Öğrencileri Öğrenci Derneği İçin Başvurdu

Yarın □ Sizi dernek kurmaya götüren nedenleri kısaca açıklar mısınız?

Taner □ Eğitimde birçok soruna karşılaşmaktaydık ve bunları dile getirecek bir yapının yokluğu en büyük eksiklikti. Öğrenciler kendi sorunlarına sahip çıkmamanın ve onlara çözüm yolları önermenin korkusu içindeydiler. Böyle bir çalışma yasadışı olacaktı gibi bir kuşku vardı. Bu kaygıları yenmenin en tutarlı yolu yasal olarak tanınmış bir öğrenci derneği kurmaktır.

Ethem □ Santyorum öğrencileri ilgilendiren durumlara öğrencilerin de etkin olarak katılmasını sağlamak amacıyla vungulamak gerekiyor.

Faruk □ Fakültemizde öğretim üyeleri, öğrenciler ve personel olmak üzere üç büyük grup var ve öğrenciler en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Öncelikle sayı yönündeki bu üstünlüğümüzden dolayı fakülte yönetimine katılmamız gerektiğine inanıyoruz.

Ertuğrul □ Kurma amacımızı kısaca şöyle özetleyebiliriz. Okul yönetimine katılmak, öğrenciler arasında iletişim ve birlikteliği sağlamak, varolan eğitimin sistemine alternatif üretmek, öğrenci sorunlarını (aka-

demik ve sosyal) ele alıp çözümler için öneriler getirmek, yasalarda tanıyan akademik ve demokratik haklarımızı kullanmak.

□ Okulunuzdaki öğrencilerin derneğe yaklaşımı nasıl oldu?

Ertuğrul □ Önceleri çok dar bir çerçevede bu konu tartışıldı. Daha sonra sosyal kollarla çalışan arkadaşlar çerçevesinde ilgi ve destek gördü.

Taner □ Öğrenci arkadaşlar, üzerindeki korku ve yıldınlıktan dolayı önce böyle bir çalışmadan uzak durdular. Ancak bu durumda sorunlara çözüm bulunmadığını anlayınca derneğe olan ilgileri arttı ve yoğun bir destekle karşılaştık.

□ Derneğinizin çalışma ilkeleri nelerdir?

Faruk □ Fakültemizdeki arkadaşları koşulların elverişli ölçüde yönetimde en iyi biçimde temsil etmek.

Ertuğrul □ Bizi dernek kurmaya iten nedenleri çözümlenmek için tüm öğrencilerin katıldığı etkin ve dinamik yapıyı kurmak.

Taner □ İç işleyişimizi demokratik merkezîyetçilik ile tanımlayabiliriz. Yani yönetim ve denetleme kurulların genel kurulda seçilecek. Üst ku-

rullarda yer almayan arkadaşların sürekli söz ve denetim hakkı olacak. Ama yönetim kurulu kararları tüm üyeleri bağlayıcı olacak.

□ Önümüzdeki dönem içinde neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Faruk □ Bir an önce kurulabilmek için çalışmalarımızı disiplinli bir şekilde sürdürmek amacındayız.

□ Varolan eğitim sistemi içinde sizce dernek neler yapabilir?

Ertuğrul □ Bu koşullarda demek akademik sorunlara sahip çıkıp onların üzerine gidebilir.

Faruk □ Teksir sorununu çözümlenmek, sınavlardaki gereksiz zorlamaları yenecek, klinik dönemdeki karışmayı düzenlemek ve bize en yararlı olabilecek şekilde düzenlenmesi için öneriler getirmek, derslerin düzenli bir program ile yapılmasını sağlamak gibi.

Taner □ Derneğin öğrencilere bir araya gelme alışkanlığı ve demokrasi bilincini kazandırması da çok önemli.

Ethem □ Öğrenciler olarak derneğe sahip çıkıp desteklersek iyimser olmamak için hiçbir neden yok. □ Teşekkürler. Çalışmalarınızda başarılar dileriz. □

İşçi Haberleri...

MAHKEMEYİ KAZANAN VAT İŞÇİLERİ HAKLARINI ALMAYA BAŞLADILAR

İşçiler 21 Mayıs 1985'deki ilk duruşmada görülmüyorlar.

Vat işçilerinin 5 Şubat 1985'de başlayan Hak Arama Maratonu yaklaşık 6 ay sonra 14 Ağustos 1985'de sona erdi.

29 Ocak 1985'te bir haftalık izne çıkan ve döndüklerinde işten çıkarıldıklarını öğrenen işçiler bundan sonra birikmiş alacaklarını kıdem ve ihbar tazminatlarını almak için uğraşmaya başladılar. Önce fabrikaya gidip konuşmayı denediyeler de bir sonuç alamadılar. Jandarmalar tarafından karakola götürülüp sorguya çekildiler. Daha sonra Bölge Çalışma Müdürü, İstanbul Valiliği, Türk-İş, Başbakan vekili Kaya Erdem,

Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği ve Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e yazdıkları mektuplardan bir sonuç alamayınca doğrudan mahkemeye başvurdular.

18 Haziran 1985'de mahkeme işçileri haklı buldu. Birikmiş alacaklarının, kıdem ve ihbar tazminatlarının ödenmesini ve işçilerin TİS'inin 2. yıl zammından yararlanmalarını sağladı. İşveren bu durumdun hoşlanmasa da mahkeme kararına uymak zorunda.

Mahkemenin sonuçlandığı gün işçiler sevinçle birbirlerine sarıldılar. Birlikte mücadele eden ve sendikahı olanın kazanımlarını kutladılar. □

GENEL HİZMET-İŞ: "Gençlik edilgenlikten kurtarılmalıdır"

İstanbul'da Belediye-İş kolunda bağımsız olarak örgütlenen Genel Hizmet-İş Sendikasının olağan üstü kongresi yapıldı.

Sendika başkanı Yılmaz Kırtas açılış konuşmasında, bağımsız olarak neden örgütlenmişlerini neden gerekli olduğunu ve günümüz koşullarında sendikal mücadele alanında yaşanan zorluklara değinerek genel olarak gençlik olgusunun sorunlarını şöyle dile getirdi.

"... 18 yaşında bir genci asıyorlar ama seçme hakkı vermiyorlar.

18 yaşında bir genci asıyorlar ama 10 yıl çalışmadan sendikaları yönetimine seçmesine izin vermiyorlar.

18 yaşında binbir güçlük girdiği üniversitede hiçbir söz hakkı vermiyor. Toplu olarak bir dileğe verdiklerinde zorlukla girdikleri okuldan kolaylıkla atılabiliyorlar.

18 yaşında liseyi bitiren gençlik kendisini işsizliğin cehenneminde buluyor.

"...Bugün işçi gençliğin büyük bir bölümü işsizdir. İş bulanların büyük çoğunluğu da asgari ücretle, sigortasız ve sendikasyüz olarak çalışmaktadır. Bu konu oldukça tartışılması gereken bir konudur. Bizim buradaki kastı olanaklarımızla, söyleyememişle ayrıca çözülmeye. Yaşamın içinde etkin bir şekilde tartışılmı ve demokratik hakların alınması için mücadele edilmelidir. Gençlik edilgenlikten kurtarılmalıdır. Katılımcı ve üretken kılınmalıdır."

Kongrenin ikinci gününde yapılan seçimler sonucunda Yılmaz Kırtas yeniden başkanlığa seçildi. □

• yarın istanbul bürosu

İŞSİZ KALAN İSMAİL AĞBAŞ KENDİNİ ASTI

Geçtiğimiz temmuz ayında Kars'tan Iğdır ilçesinde oturmakta olan İsmail Ağbaş adlı kişi işsizlikten dolayı düştüğü bunalım sonucu kendini astı. Düşüncelerinden dolayı iş için başvuruları geri çevrilen İsmail Ağbaş, girebildiği işlerden de daha sonra çıkarıldı. Arkadaşları da çeşitli baskular sonucu kendisinden uzaklaştırılan İsmail Ağbaş geçirdiği ruhsal bunalım sonucu 21 temmuz gecesi kendini asarak intihar etti. Düşünce suçlarına af isteminin gündeme geldiği bu günlerde düşüncelerinden dolayı mahkum olanların yalnızca cezaverelemlerinde insanları öldürmediği bu olayla da somutlanıyor. □

Yurtçı'ndan

YARIN'I ZİYARET

Almanya'da öğrenim gören bir grup Türk öğrencisi ağustos ayı içinde Yarin İzmir Bürosu'nu ziyaret etti. Bu öğrenciler uzun yıllardır Almanya'da çalışan ailelerinin yanında yaşıyorlar. Temmuz ayı başında mektup yazarak İzmir'e yapacakları "kültür gezisi" için dergimizin yardımını istemişlerdi. İzmir bürosu şehrin kültürel anlamda ölü mevsimde olmasına rağmen elinden gelen en verimli çalışmayı yapmak için hazırlıklara başladı. Makine mühendisleri odasının iyi niyetli yardımları öncelikle yer sorunumuzu çözdü. İlk gün saydam gösterisi yurdumuzun çeşitli yörelerindeki yaşam biçimlerinden kesitlerinden görüntüler verdi. Programdaki ikinci etkinlikte oyun yazarı Erdoğan Aytekin'in kayıyirlik oyunları üzerinde açıklamalarda bulundu. Bu arada Erdoğan Aytekin'le birlikte çalışan bir grup amatör tiyatrocu (çoğunluğu üniversite öğrencisi olan) köy seyirlik oyunlarından örnekler verdiler. Ayrıca konularımızda Almanya'da üzerinde çalıştıkları çeşitli oyunlardan kesitler verdiler. Çalışmaların son gününde de ressam Fahir Aksoy'un çalışmaları hakkında bilgiler verdi. Akşamları ise yaz nedeniyle İzmir'de turtide bulunan tiyatro gruplarının oyunları izlendi.

Kültürel etkinliklerden kalan zamanlarda Almanya'daki Türk gençlerinin sorunları ve Türkiye'deki gençliğin durumu üzerine söyleşilerle geçti.

26 ağustosta konuklarımız Türkiye'den ayrırlarken yurtiçi ve yurtdışındaki gençler arasında sıcak ilişkiler kurulmuştu ve her iki taraf da bu ilişkileri sürdürmeye kararlı görünüyordu. □

• yarın izmir bürosu

AKGÜN İPLİK DOKUMA FABRİKASINDA YENİ GELİŞMELER

1970'lerden bu yana Adana'da üretim yapan Akgün fabrikasında neler olup-bittiğine geçen ay kısaca değinmiştik. Şimdilerde işveren tarafından önceki olumsuz tavırlar pek görülmemekle birlikte, MİSK'nin eski sadırganlığı, hızından yitmeden sürmekte. İşçilere, TEKSİF'ten istifa edip MİSK'e geçmeleri, arkadaşlarını da getirmeleri için para teklif eden MİSK'li militanlar bu yölla başanlı olamadıklarında çeşitli tehditlerde bulunuyorlar.

Bu arada TEKSİF yöneticileri Adana temsilcilik büromuza gelerek, Akgün fabrikasında çalışmalarının sürdüğünü, çeşitli yollarla kandırılıp, TEKSİF'ten istifaya zorlanarak, MİSK'e yasal olmayan bir biçimde kayıtları yapılan 20 civarında işçinin, kandırıldıklarını anlatarak tekrar MİSK'ten istifa edip, TEKSİF'e döndüklerini, MİSK'ten yeni istifalarında beklendiğini belirttiler.

Entrikalara karşı sınırlı olanaklarla mücadele veren TEKSİF üyesi işçiler, toplu sözleşme hakkını elde etmekte umutlu ve kararlı olduklarını bildiriyorlar. □

• yarın adana temsilciligi

DÜZELTME

- Dergimizin 49. sayısında yayımlanan "Gündemdeki Sorun: Genel AF" Başlıklı ve Yarin imzalı yazıda (sayfa 4) anlam değişikliklerine yol açabilecek dizgi yanlışları yapılmıştır. Yazının 4. paragrafının 5. cümlesi "Eğer bu görülmeyip siyasal af istemeye kalkılırsa büyük hata olur" biçiminde çıkmıştır. Doğrusu: "Eğer bu görülmeyip siyasal af isteminin etkinliği cezaevlerindeki siyasal hükümlü sayısı ile ölçülmeye kalkılırsa büyük hata olur" biçiminde olacaktır. Aynı yazının 5. paragrafının 2. cümlesi ise; "Aslında toplumda çatışan birden çok siyasal tezden verili koşullara dayanarak yaptırım uygulama ihtiyacında ve gücünde ise, bunları suç ilan eder." biçiminde çıkmıştır. Doğrusu: "Aslında toplumda çatışan birden çok siyasal tezden verili koşullara dayanarak baskın duruma yükselmiş olan, diğer(ler)ini kamu gücüne dayanarak yaptırım uygulama ihtiyacında ve gücünde ise, bunları suç ilan eder." biçiminde olacaktır.
- Dergimizin 48. sayısının 21. sayfasında kendisi ile konuşma yaptığımız Gunter Frashaner, "F.Alman Gençlik Daire Başkanı" değil, "F.Alman Gençlik Dairesi Düsseldorf Bölgesi Yabancı Gençler Sorumlusu"dur. Verilen rakamlarda Düsseldorf bölgesi için geçerlidir. Düzeltir özür dileriz.

Turgut Uyar Öldü

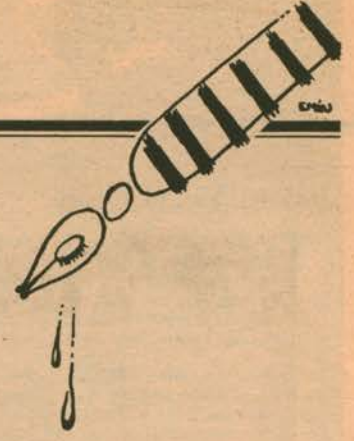
Sիրimizin ikinci yeni diye bilinen akımını önemli isimlerinden olan Turgut Uyar yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 22 Ağustos 1985 günü 58 yaşında öldü.

1927 yılında Ankara'da doğan Uyar, Askeri Memurlar Okulunu bitirmiş; 1948-58 yılları arasında Posof, Terme ve Ankara'da Personel Subay olarak görev yapmıştı. Daha sonra askerlikten ayrılarak Türkiye Şelüloz ve Kağıt Sanayi Ankara Şubesinde çalışmış; buradan emekli olduktan sonra (1969) İstanbul'a yerleşerek bundan sonra yalnızca şiirle uğraşmıştı.

İlk şiiri Yedigün dergisinde yayınlanan (1947) Turgut Uyar, Kaynak dergisinin 1948'de açtığı yarışmada "Arz-ı Hal" adlı şiiriyle ikincilik kazandı. Daha sonra Varlık, Yeditepe, Pazar Postası, Dost, Değişim, Türk Dili, Dönem, Papyrus, Yeni Dergi ve Gösteri dergilerinde şiirleri, şiir ve şairlerimiz üzerine yazıları yayımlandı.

İlk dönem şiirleri, bir yanı toplumculuğa açık dursa da, bireysel bir bakışın, kişisel yaşantıların izlenimlerini, izdüşümlerini yansıtan Uyar, daha sonra toplumla, çevreyle çatışmanın şiirini yazmıştır. Bireysel bir bozgun ve sıkıntı şiirlerinin izlegini oluşturur. Uyar, sürekli bir arayış içinde olmuştur. Bu arayış suskunluğun, günlük yaşamın, toplumsal umudun, umutsuzluğun kaplılarını dolandırmıştır. O'na. Ama en çok ilk kaplıları zorlamıştır. Uyar'ın yayımlanmış kitapları şunlardır:

Arz-ı Hal (1949); Türkiye (1952); Dünyanın En Güzel Arabistanı (1959); Tünelin Islak (1962, Yeditepe Şiir Ödülü-1963); Her Pazartesi (1968); Divan (1970); Toplandılar (1974); Kayayı Delen İncir (1981); Necatigül Şiir Ödülü-1982); Toplu Şiirler-1 (1981); Bir Şiirden (1983, İnceleme); Büyük Saat (1984, Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü).□

"SANAT REHBERİ" YENİ BİR BİÇİM VE İÇERİKLE ÇIKIYOR

Sanat Rehberi Dergisi, yeni yayım dönemine Ekim '85'ten başlayarak yeni bir biçim ve içerikle giriyor. Aylık sanat ve yazın dergisi olarak yayınlanacak olan Sanat Rehberi'nin yayın amaçlarının başında gençlerin sanat ve yazın alanında birlikte yaratığı, ürettiği, karar verdiği ve yaşama geçirdiği bir platform oluşturmak geliyor. Toplumcu gerçekçi sanat ve yazın'ın gelişmesini ve yaygınlaşmasını amaçladıklarını bildiren dergi yetkilileri, ülkemizde ve dünyadaki seçkin yapıtlar da yer vererek dünle bugün, bugüne yarın arasında bir köprü işlevi görmeyi hedeflediklerini belirtiyorlar. Sanat Rehberi'nin sanata, yazına, kitaba karşı yaratılan soğukluğun ve düşmanlığın giderilmesi için çaba göstereceği de bildiriliyor.

Sanat Rehberi'nin Ekim '85 sayısında Y. Yevtuşenko, N. Gogol, Octavia Paz, Edgar Allen Poe, Behçet Aysan, Ali Cengizhan, Gültekin Emre, Ruşen Hakkı, Adnan Satici, Salih Bolat, Şükür Erbaş, M. Mahzun Doğan, Sami N. Özerdim, Güven Tunç, Alişan Özdemir Fuat Ouat, Hasan Efe ve Ali Rıza Kuranel'in yapıtları yer alıyor.

Sanat Rehberi'nin yazışma adresi, "PK 131, Kavaklıdere, ANKARA".□

Çerkes Karadağ'ın "Beyaz-Siyah Siyah-Beyaz"ları

Fotograf sanatçısı Çerkes Karadağ'ın "Beyaz-Siyah Siyah-Beyaz"ları sergisi 30 Eylül'de Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açıldı. Sergi, 14 Ekim'e dek açık kalacak.

1951 yılında doğan Karadağ, yüksek öğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsünde sürdürdükten sonra çeşitli iş alanlarında çalıştı. Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli kişisel sergiler açan sanatçı, pek çok karma sergiye de katıldı. Yarın Dergisi'nin geçtiğimiz yıl düzenlediği "İşçi Portresi '84" sergisine de katılan Çerkes Karadağ, sergi içinde bir de saydam gösterisi sunmuştu.

Fotograf, güzel sanatların şiiri olarak gören Karadağ, doğa ve insana ait her şeyi ışıktan şiirinin ana teması olarak değerlendiriyor. Geçtiğimiz yılların titiz çalışmalarından örnekler bulunan sergide, Karadağ'ın 1985 içinde gerçekleştirdiği en yeni ürünlerinin de yer alması, sanatçının gelişim sürecinin izlenebilmesi için bir fırsat veriyor.□

Nicolas Guillen 83 Yaşında

Dünyaca ünlü Kübalı ozan Nicolas Guillen'in sesi uzun süreden beri dünya basınında duyulmuyordu. Yarım yüzyıllık bir şiir geçmişi bulunan ve Küba Devrimi'ni adım adım izlemesiyle bilinen Guillen, kısa süre önce bir Türk gazetecisiyle konuştu. Nur Dolay'ın 83 yaşındaki ozanla yaptığı konuşma, 15 günde bir yayımlanan "Afrique Asie" dergisinin son sayısında yer aldı.

LATİN AMERİKA BAŞKALDIRIYOR!
Nur Dolay

Kitap 1000 TL.

süreç

Piyerloti Cad. 47-49 D.8 Çemberlitaş / İSTANBUL — tel: 526 85 27

VE O GÜZEL KADININ ÇOCUKLARI

GENÇLİĞİN ROMANI

Burhan GÜNEL

KEREM YAYINLARI - PK. 371 KIZILAY - ANKARA

DAĞITIM : ADAŞ - CEMMAY - DATIÇ

BAŞVURUMUZ YANITLANDI!

Erkan Yücel Öldü

Tiyatro ve sinema sanatçısı Erkan Yücel 8 Eylül günü bir film çekimi için İzmir'den Kuşadası'na giderken geçirdiği bir trafik kazası sonucu öldü. Sinema ve tiyatro dalında çeşitli ödülleri olan Erkan Yücel 41 yaşındaydı.

Tiyatro yaşamına 1959'da Ankara'da Halkevi'nde başlayan sanatçı daha sonra Meydan Sahnesi ve 1964-74 yılları arasında AST'da çalıştı. 12 Mart döneminde iki yıl tutuklu kaldıktan sonra DAST (Devrimci Ankara Sanat Tiyatrosu) ve şu anda çalışmalarını sürdüren Halk Tiyatrosu'nu kurdu. 1974 yılında sinemaya geçen Erkan Yücel "Endişe" filmindeki rolüyle 20. San Remo Film Şenliği'nde "En İyi Erkek Oyuncu" seçildi (1977) Erkan Yücel daha sonra sinema ve tiyatro yaşamını birlikte sürdürdü.

Aziz Nesin "Devlet Tiyatroları hükümet tiyatroları olmaktan kurtulamamıştır."

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'ne bir mektup gönderen Aziz Nesin, iki yıl önce yaptığı başvuru sonucunda, üç oyununun daha önce oynandığı için, iki oyununun da 1964 yılında reddedildiği için sahnelenemeyeceği, geriye kalan sekiz oyununun incelendikten sonra bilgi verileceği yanıtını aldığı, ancak bugüne dek bu sekiz oyun hakkında söz verilen bilginin verilemediğini belirtti.

Nesin, Devlet Tiyatroları'na gönderdiği mektupta, "T.C. Devlet Tiyatroları ne yazık ki gerçekten 'Devlet Tiyatroları' olamamış, askeri ya da sivil iktidarların 'Hükümet Tiyatroları' olmaktan kurtulamamıştır. Bugünkü iktidarın beğenmediği, sevmeyeceği ve bugünkü iktidara karşı olduğu açıkça bilinen bir yazının oyunlarını sahnelmek, Genel Müdürlüğünüzün haddini, gücünü, yetkisini ve yeteneğini aşmakta olduğumu bilmekteyim. Bunu bilerek oyunlarını Devlet Tiyatroları'na göndermemin nedeni bu durumu belgelemek ve ileride yazacağım tiyatro anımlarımda bu durumu belgeleyişle Türkiye'ye ve gelecek kuşaklara duyurmaktır." dedi. Aziz Nesin mektubunu "Devlet Tiyatroları'nın gerçekten Devlet Tiyatroları olması dileğiyle." diyecek bitirdi.

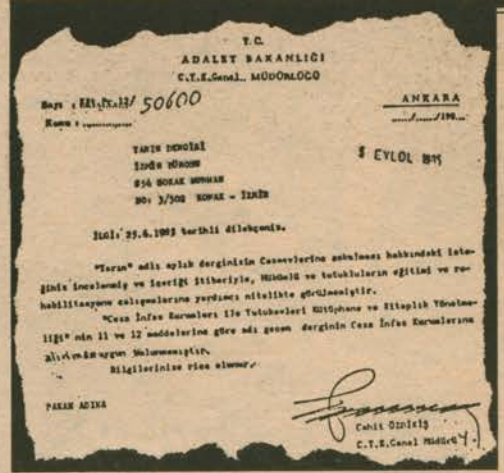
MUZİKSEVERLERE DUYURU!

- AMERİKAN FOLK
- YUNAN FOLK
- LATİN AMERİKA FOLK
- RUS FOLK
- KAZAK FOLK
- ÇEK FOLK
- ROMEN FOLK
- KANADA FOLK
- İSPANYOL FOLK

ve caz, klasik, pop, özgün müzik, plak ve kaset çeşitleri.

Not: Ezginin Günlüğü Grubunun toptan ve tek istekleri karşılır.

ZAFER ÇARŞISI NO: 27 YENİŞEHİR ANKARA

BİLİM ve SANAT

EKİM (58) SAYISI ÇIKTI!

- KONUŞMAK DÜŞÜNMEK ÖRGÜTLENMEK
- AF VE DEMOKRATİKLEŞME
- AŞI KAMPANYASININ İÇ YÜZÜ

• İmzaları ile:

Muzaffer İlhan Erdost, Onur Kumbaracıbaşı, Erşen Sansal, Kemali Saybaşı, Ö. İzzet Kök, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Alpaslan Işıklı, Ayhan Başaran, Mahmut Uyanık, Bülent Tanık, Cemil Turan, Kaya Umut, Çakır Uçoba, Hasan Çaner, Selçuk Alsan, Mümtaz İdil, Aydın Süer, Ömer Can, Mehmet Bayrak, Sezai Kaynak, Ahmet Öztuncer, Remzi İnanç.

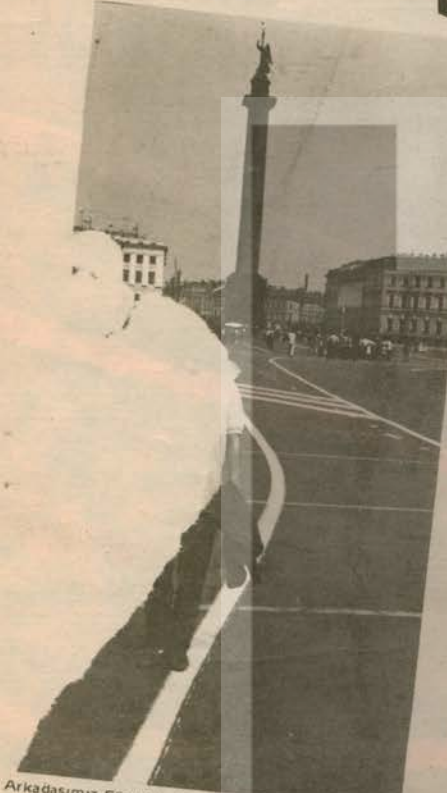
• BİLİM ve SANAT AYDINLIĞIMIZ

- Abone : Yıllık 2200.6 Aylık 1200 TL.
- Adres : Sümer Sk. 36/1-A Kızılay ANKARA Tel: 30 11 66
- Dağıtım : Etkin (Merkez) - Nuruosmaniye Cd. 9/3-4 Cağaloğlu/Istanbul Tel: 527 60 11

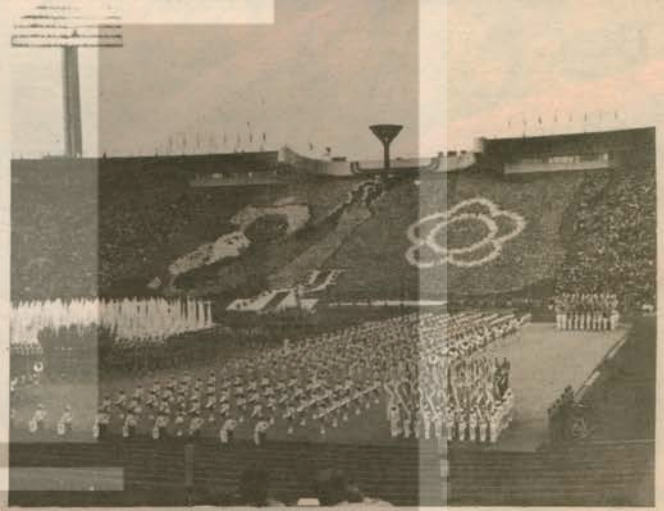
12.Gençlik ve Öğrenci Festivali

Festival kapanıyor. Festival bayrağı bir sonraki buluşmada yeniden dalgalanmak üzere indiriliyor.

Arkadaşımız Fusun Öztürk YARIN için festivali izledi.

Festivalin açılış törenlerinden...

YARIN abone kulübü

KITAP KULÜBÜMÜZ GENİŞLİYOR!

Bu sayımızla birlikte iki yeni yayınevi daha Kitap Kulübümüze katıldı: Süreç ve Sosyal Yayınları. Böylece kulübümüzün kapsamı 19 yayınevine çıkmış oldu. Abonelerimiz Sosyal Yayınları'nın kitaplarını bir süre için yüzde 10, Süreç yayınları'nın kitaplarını ise yüzde 20 indirimle edinebilirler. Kulübümüzün kapsamında bulunan yayınevleri:

- Ayko Yayınları
- Bilim ve Sanat Yayınları
- Birey ve Toplum Yayınları
- De Yayınevi
- Değişim Yayınları
- Dayanışma Yayınları
- Gündem Yayınları
- Hacıyan Yayınları
- Hil Yayınları
- Kuzey Yayınları
- Maya Yayınları
- Mayıs Yayınları
- Nitelik Yayınları
- Onur Yayınları
- Sosyal Yayınları
- Süreç Yayıncılık
- Teori Yayınları
- Yarın Yayınları
- Yurt Yayınları

YARIN ABONE KULÜBÜ KASETLERİ

Şu anda hazır olan kasetlerimiz:

- 1- Victor Jara
- 2- Quilapayun
- 3- Atahualpa Yupanqui
- 4- İnti-İllimani
- 5- Paul Robeson
- 6- Pete Seeger

İsteme koşulları: Kasetlerimizi ödemeli olarak göndermiyoruz. Okurlarımız bir kaset karşılığı 1000, abonelerimiz 750 lirayı posta çeki hesabımıza yatırdıklarını gösterir alındı kuponunu dergimize gönderdiklerinde kasetleri kendilerine postalanacaktır.

FEDERAL ALMANYA TEMSİLCİLİĞİMİZ ABONE KAMPANYA KAMPANYASI AÇTI!

Federal Almanya temsilciliğimiz 5. yayın yılımıza girerken abone kampanyası açtı. Hemen belirtelim yurtdışı abone ücreti yıllık 40, altı aylık 16 DM.

Kampanyaya abone bularak ve abone olarak destek olacak okurlarımız için temsilcilik adresi: Vulkan Str. 20 4000 Düsseldorf 1 F. Almanya

TAŞINDIK!

Ankara büromuzun yeni adresi:
Hanımeli Sk. 19/10, Sıhhiye - Ankara

5.YIL KUTLU OLSUN

YARDIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Ekim '85
50
300 TL
KDVdahil

